

LETO XXV. ŠT. 29 (1188) TRST, GORICA
ČETRTEK, 23. JULIJA 2020

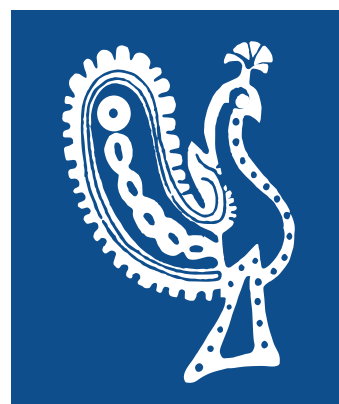
CENA 1,20€
www.noviglas.eu

TAXE PERCUE TASSA RISCOSSA
UFFICIO POSTALE GORIZIA, ITALY

SETTIMALE
Poste italiane S.p.a.
Spedizione in abbonamento postale
D.L. 353/2003
(conv. in L. 27/02/2004 n. 46)
art. 1, comma 1, NE/PD ISSN 1124-6596

NOVI GLAS

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV
KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

Str. 8 / Štandrez
Sproščujoč poletni oddih
v družbi vrstnikov

Str. 10 / Pogovor
20-letni študent, ki se ukvarja
z analogno fotografijo

Str. 13 / Mačkolje
Ob visokem jubileju smo se
pogovorili z Ljubo Smotlak

Foto MČ

Novim obzorjem naproti

Jurij Paljk

V rokah držite novo številko našega tednika, saj smo v našem uredništvu že dalj časa hoteli posodobiti likovno podobo našega in vašega tednika. To bi storili že veliko prej, a nam je pandemija s koronavirusom covid-19 dodobra upočasnila delo. Hoteli smo ohraniti podobo Novega glasa, ki vas že od njegove ustanovitve iz začetka leta 1996 nagovarja, takrat smo namreč združili tržaški Novi list in goriški Katoliški glas, da bi vas bolje in lepše nagovarjali. Dolga pot je za nami, pa vendar s ponosom lahko rečemo, da zremo z zmernim optimizmom v prihodnost, saj smo zadnjič likovno podobo spremenili ob vstopu naše domovine Slovenije v Evropsko unijo leta 2004. Takrat smo bili prisiljeni zaradi finančne stiske tudi zapustiti slovensko tiskarno, šli smo na trg in našli tiskarno v Padovi, kjer tiskamo še danes, čeprav se je svet tudi na področju časopisov zelo, zelo spremenil. Skoraj 17 let nam je služilo elektronsko orodje, s katerim smo pripravljali Novi glas, a svet se je spremenil in tako smo v času pandemije zamenjali tako računalnike kot elektronska, digitalna orodja in programe za sodobno podobo našega Novega glasa. Imeli smo srečo, saj je v naše uredništvo prišel mladi Ivan, izjemen grafični oblikovalec, ki je pripomogel, da smo izdelali tako likovno podobo časopisa, ki je ohranila bistvo prejšnje, a je odprta v prihodnost, saj jo lahko izboljšamo, posodabljammo sproti. Odločili smo se za večje črke, kar smo bili dolžni storiti zaradi vas, drage naročnice in naročniki, za večje fotografije, za bolj pregledno obliko in še in še. Seveda ostajamo zvesti trem načelom, ki se jih držimo: slovenstvu, demokraciji in krščanskemu izročilu. Kot lahko sami vidite, nimamo težav z narodno identiteto, čeprav se zavedamo novih časov, odprti smo za novosti, a trdno zvesti slovenstvu in duhovni domovini Sloveniji. Ostanite nam zvesti, predvsem pa nam povejte, kaj bi lahko še izboljšali! V kratkem bomo dobili tudi novo, sodobno spletno stran, na kateri je nedavna objava kolege Matevža, videoposnetek petja Zdravljice na spontani slovesnosti pred Narodnim domom v Trstu, imela do danes, 21. julija, več kot 60 tisoč ogledov, delilo pa jo je tristo oseb, med njimi več političnih osebnosti različnih političnih strank iz domovine Slovenije, kar samo priča o tem, kaj nas zares združuje!

Walter Bandelj (SSO) o dogodku v Trstu
“Pomembno je le, da je Narodni dom spet v slovenskih rokah!”

Predsednika Sveta slovenskih organizacij Walterja Bandelja, ki si je brez pomislekov in vztrajno zelo prizadeval za to, da je Narodni dom v Trstu prišel v slovensko last, smo po slavlju v Trstu, polemikah in odmevih na osrednji dogodek letošnjega leta pri nas vprašali za izjavo, da bi sklenili dogajanje v zvezi z Narodnim domom. Že res, da bo dejanska vrnitev trajala kar precej časa, a pomembno je, da je Narodni dom ponovno v slovenskih rokah. Walter Bandelj nam je takole povedal: *“Kdor misli, da je obisk italijanskega predsednika Sergia Mattarelle in slovenskega predsednika Boruta Pahorja dveh spomenikov v Bazovici zasenčil dogodek okrog Narodnega doma v Trstu, je povsem naiven in gleda samo v smer, ki mu je trenutno všeč.”*

/ str. 2
Jup

Stališče stranke Slovenska skupnost
Nov rimski volilni zakon in Slovenci

V Rimu se v zadnjih mesecih piše nov volilni zakon, ki naj bi upošteval razmere po napovedanem zmanjšanju števila parlamentarcev – seveda če bo krčenje potrjeno. Zakonodajno kolesje sprejemanja novih volilnih pravil je v zadnjih nekaj tednih navidezno pospešilo svoj tok, nato pa se je vse skupaj nenadoma zaustavilo zaradi nesoglasja v sami vladni večini. Zakonski osnutek je bil osnovan na principu proporcionalnega sistema s sorazmerno visokim 5-odstotnim vstopnim pragom. Zlasti manjše koalicijske stranke pa se ponovno nagibajo k večinskemu sistemu, saj bi jim le-ta zagotavljal več manevrskega prostora v predvolilnih pogajanjih in torej tudi samo preživetje na parlamentarni politični sceni.

/ str. 2
Igor Gabrovec, deželni tajnik SSK

Pogovor

3 Pogovor

6 Potopis

12

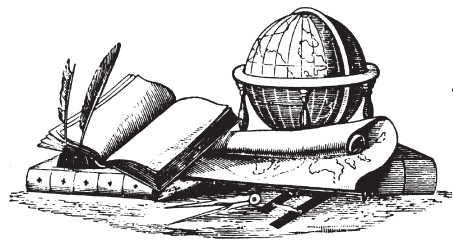
Novo grafično zasnovano Novega glasa je izoblikoval Ivan Persoglija, grafični oblikovalec, ki je od novembra lani zelo dragocen član naše uredniške ekipe

Vito Primožič ima v Gorici že petdeset let znano gostilno. Z njim in hčerko Vesno smo se pogovorili o družinski dejavnosti, ki ostaja zvesta kulinarčni tradiciji našega ozemlja

Po nekaj dneh hoje se “čuti izredno izostrijo in misli zbistrijo”, piše Nace Novak, romar, ki je prehodil 200 km dolgo t.i. Nebeško pot od Ogleja do Svetih Višarj

S1. strani

Nov rimski volilni zakon in Slovenci

Kar nas neposredno zanima, je dejstvo, ki sicer ni nobena novost, da volilni predlog še zdaleč ni upošteval pričakovanja in pravzaprav pravice slovenske narodne skupnosti, da ohrani svojo zastopanost v rimskem zakonodajnem telesu. Predvidena odstopanja za jezikovne manjšine so taka, da tako kot doslej zadostijo potrebam le francoske in nemške skupnosti, ki pa sta dejansko večinski na lastnem naseljenem območju. V minulih mesecih je bilo nato slišati kar nekaj zagotovil na najvišjih institucionalnih ravneh, da je treba tudi za Slovence zarisati nekaj konkretnih zagotovil. Zmanjšano število parlamentarcev bi nas drugače de facto izključilo iz parlamenta. Trepljanja po ramenih niso dovolj. Zato smo se kot stranka Slovenska skupnost takoj aktivirali

in v sodelovanju z dvema uglednima univerzitetnima docentoma in pravnikoma na področju ustavne in volilne zakonodaje iz Aoste in Bocna in ob podpori južnotirolske parlamentarne ekipe izdelali konkretne predloge zakonskih dopolnil, ki naj bodo vsaj stvarna osnova za nadaljnjo razpravo. Naši amandmaji predlagajo dodelitev dodatnega poslanskega in senatnega sedeža (zaščitni zakon iz leta 2001 govori o obeh vejah parlamenta) za območje Furlanije Julijske krajine, ki naj bosta namenjena izvolitvi predstavnikov slovenske manjšine. Na osnovi že preizkušenega modela, ki ga zasledimo v evropskem in deželnem volilnem zakonu, predlagamo možnost konkuriranja ene ali več list, ki so izraz strank ali gibanj slovenske narodne skupnosti. Za le-te je predviden nižji in torej realno

dosegljiv vstopni prag ter možnost volilne povezave z večjo listo oz. stranko. Naš predlog bi torej omogočil izvolitev predstavnikov, ki so resnično izraz samostojne in demokratične izbire Slovencev v Italiji. Svežen zelo artikuliranih popravkov je bil nared za formalno vložitev v torek, 21. julija, dopoldne. Dan prej so se v komisiji za ustavna vprašanja poslanske zbornice zaradi zaostrenih nesoglasij odločili, da tako termin za popravke kot tudi za splošno razpravo v zbornici prenesejo na nov datum. Najbrž se bo vse nadaljevalo po poletnem premoru in morda tudi z novo zakonsko osnovo. Kot SSK pa smo pripravljene, da svoje predloge prilagodimo tudi na nove razmere in sočasno zberemo čim širše soglasja znotraj naše skupnosti in seveda s strani italijanskih političnih sogovornikov.

Prejeli smo

Premislek pod lipami

Na Srečanju pod lipami o podnebni spremembi so nam povedali, kolikšen delež pri onesnaženju okolja ima sodobna živinoreja in koliko krivde si morajo pri tem prevzeti krave. To drži in s tem se moramo strinjati. Ker sem se službeno dolgo let ukvarjal z govedorejo in sirsarstvom, bi vendar rad nekaj zapisal v njihovo obrambo. Med drugim sem bil vedno vnet mesojed in kot izvedenec v komisijah za preverjanje

veliko neprebavljive celuloze, mi ne moremo neposredno jesti, zato prežvekovalci ni naš tekmeč. V njegovem vampu pa se ta groba hrana spremeni v beljakovine z visoko biološko vrednostjo. Kaj je torej narobe? Človek je iz pohlepa po višjem pridelku in dobičku odbiral stare pasme goveda tako, da je dobil živali, ki so bile zmožne dati vedno več mleka in mesa, ob tem pa so morale dobiti tudi boljšo hrano. Jasno je, da si

posledica. Za primerjavo povem, kako je bilo, ko sem bil v otroških letih za kravjega pastirčka na Krasu. Od maja do oktobra smo gnali živino na pašo zjutraj in popoldne. Krave niso dobile v štali nobenega priboljška. Pozimi je bilo na razpolago revno seno ter malo rezanice, to je lucerne (po primorsko detelja) pomešane s slamo. Gnoj, ki se je nabiral na gnojniku, je bil odlično gnojilo. Živinoreja ni nič onesnaževala, celo pripomogla je, da so se obdržali travniki, pašniki in gozd v ravnatežju. Zdaj se gmajna zarašča in na njej gospodarijo divje svinje in šakali. Sodobna živinoreja se seveda ne bo vrnila na stare položaje, morali jo bodo pač omejiti. Povedali so nam, da bodo v prihodnje izdelovali meso iz rastlinskih snovi. Kot ljubitelj mesa si ne veliko obetam. O mleku ni bilo govora, vemo pa, da danes mnogi zdravniki odsvetujejo mleko in vse mlečne izdelke. Za človeka, ki spada med sesalce, se zdi nesmiselno in upam le, da ga bodo pustili vsaj otrokom. Ko ne bo več krav, bodo tudi mleko izdelovali v laboratorijih. Tisti, ki usmerjajo gospodarstvo za prihodnje čase, že vedo, da se človek navadi vsega, saj je najbolj prilagodljivo bitje. Vendar si štejem v srečo, da sem že star in da parmezana izdelanega iz takega mleka ne bom jedel.

Danilo Čotar

kakovosti zaščitnih sirov ter pokuševalci na sirsarskih razstavah sem v življenju pojedel toliko sira kot malokdo. Krave, koze in ovce so prežvekovalci, to so čudovite živali, ki zmorejo skromno hrano presnavljati v pridelke visoke kakovosti. V prežvekovalniku (vampu) lahko suho travo, listje, lubje, celo papir in čunje prebavijo s pomočjo drobnokrvnih, s katerimi sodelujejo v simbiozi. Te skromne hrane, ki vsebuje

stare krave tega početja sploh niso želele. In zdaj je nastal preobrat. Krava, ki da čez 50 litrov mleka na dan, namesto 5 do 10 litrov kot stare pasme, ne more jesti le suhe trave in slame. Dati ji morajo koruzo, ječmen, sojo itn., to dragoceno zrnje pa lahko jemo tudi mi in je nesmiselno, da ga ponujamo živali, ki ga presnavlja z ogromnimi izgubami. S skrajno intenzivno živinorejo smo vse skupaj zavozili v napačno smer in onesnaženje okolja je le nujna

S1. strani

“Pomembno je le, da je Narodni dom spet v slovenskih rokah!”

Sam sem prepričan, da se je zgodilo prav obratno. Vidljivost dogodka v Narodnem domu, podelitev dveh najvišjih državnih odličij še zadnji priči požiga Narodnega doma, našemu pisatelju Borisu Pahorju, v medijih, še posebno italijanskih in tujih, je bila velikanska. Narodni dom je bil postavljen v središče pozornosti. Če zgodbe Narodnega doma doslej ni poznal italijanski narod, so jo imeli zdaj priložnost spoznati, še posebej to velja za vse prebivalce dežele Furlanije Julijske krajine. Tržačani pa so doslej vedeli kvečjemu to, da je Narodni dom v sklopu univerze. Dogodek vrnitve Narodnega doma nam Slovincem je imel izjemen medijski odmev, je epohalnega pomena za vse. Žal so predvsem slovenski časniki namenili preveč pozornosti obisku “fojbe”. Tisti, ki smo podprli oba predsednika, da sta šla k spomenikom, smo bili deležni sramotjenja, žalitev, tudi odobravanja s strani dobromislilcev, tistih, ki imamo oči uprte v prihodnost. Sam bi rad poudaril, da je to dejanje

izjemnega pomena, predvsem za vse naše otroke, ki ne smejo rasti v sovraštvu in morajo rasti brez občutka krivde. Kdo je politično pogrešil, me sprašujejo ljudje. Ni namreč ostalo neopazno, da sem bil kot predsednik Sveta slovenskih organizacij sam v Bazovici pri obeh spomenikih, kolegice Ksenije Dobrila, ki vodi SKGZ, pa ni bilo. Znova pa so nekateri dokazali, da smo Slovenci narod, ki se ne bori za svojo uspešnost, ampak zato, da sosedu čim prej “crkne krava”. Predsedniku Republike Italije Sergiu Mattarelli niso Italijani namenili niti ene negativne besede, da je bil pri spomeniku “teroristom”. Predsedniku Republike Slovenije Borutu Pahorju, ki je naredil zgodovinski korak, pa so iz enega političnega dela Slovencev letele samo žaljive besede, češ da je bil obisk “fojbe” potrditev zgodovinske laži. Pravijo, da v tistem kraškem jašku ni nobenega posmrtnega ostanka nobenega ubitega Italijana, kar je tudi res. Vendar je to za Italijane kraj spomina, simbol. In za Italijane je simbol vedno

in le simbol. Za ekstremne levičarje bi bilo torej najbolje, da premaknemo “fojbo” v Socergo in tako pokažemo grozote, ki jih je zakrivila po vojni Komunistična partija. Seveda gre ponovno za izgovor. Pozabili pa so, da je samo na Slovenskem več kot 600 grobišč, za vse je kriva tedanja komunistična diktatura. Sploh se ne zavedamo, kaj je predsednik Republike Slovenije Borut Pahor uresničil s prisotnostjo in stiskom rok v Trstu. Gre za veliko, zgodovinsko dejanje. In zato nisem imel nobenega dvoma, ko sem ga podprl. Italijanski politik Alcide De Gasperi je dejal, da je razlika med politikom in državnikom velikanska, prvi gleda samo na trenutno korist zase, drugi pa naredi korake, ki so pomembni za vse in za prihodnost naroda. To je storil slovenski predsednik Borut Pahor! In nazadnje še to: polemike se bodo prej ali slej poleggle, pomembno je le dejstvo, da je Narodni dom ponovno v slovenskih rokah, in dejstvo, da bo fundacija Narodni dom delovala prozorno, čisto in jasno, v dobrobit vseh nas

Povejmo na glas

Pomirjati spomin sodelovati v prihodnosti

Janez Povše

Ne more biti nobenega dvoma, da je izročitev Narodnega doma v Trstu slovenski narodni skupnosti v Italiji, se pravi vsem nam, izrednega pomena. Res, da je bil ta enkratni dogodek tudi uokvirjen v nadaljnje izboljšanje odnosov med Slovenijo in Italijo, kar pa ne more v ničemer zmanjšati uspeha naše skupnosti in dobrih potez naših predstavnikov v pripravi in izvedbi vsekakor izjemne slovesnosti. Ne nazadnje je bila prav naša skupnost vsebinsko osrednji dejavnik želje, da se zgodovinska dejstva “vzhodne meje” in pogledi nanjo postavijo na nove temelje, ki naj zacelijo pretekle rane in odpravijo od časa do časa tleče bolečine. V toliko večji meri pa naj kar najbolj razširijo obzorja prihodnosti v smislu vedno globljega prijateljskega sodelovanja v duhu nove Evrope. Ta predstavlja nepopisno dragoceno stremenje, namreč po izkušnji temne strani zgodovine graditi prostor razumevanja med tukajšnjimi in - zakaj ne - tudi vsemi narodi, prostor skupnega načrtovanja in ustvarjanja območja miru brez obujanja tragičnih preteklih nasprotovanj. Končno gre v Evropi in tudi v našem območju za pomiritev spomina in nikakor za pozabo vsega tistega, kar se je žal še posebej v drugi svetovni vojni zgodilo in dogajalo. Za pomiritev spomina, ki šele lahko razbremeni sedanje in prihodnje generacije, da bodo rešene obsojenosti na nikoli potešeno oživiljanje strašnih konfliktov prejšnjega stoletja. Kot pa

je bilo pričakovati, je nedvomno hrabro dejanje slovenskega in italijanskega predsednika v Bazovici sprožilo tudi nasprotovanje in močno nestrinjanje, pri čemer se zdi, da je bilo ali je več tega nestrinjanja znotraj našega naroda kot znotraj italijanskega prostora. Končno tega ni težko razumeti, saj se predvsem Slovenija trenutno nahaja v obdobju krepitve notranje razdeljenosti in že razklanosti, kar je zagotovo botrovalo zelo ostrim kritičnim izrazom na račun slovenskega predsednika, ki si zavzeto prizadeva za zblizanje med različno mislečimi Slovenci. Je bilo torej spominsko obhajanje v Bazovici premalo premišljeno ali pa toliko bolj preuranjeno? To bo pokazala prihodnost, verjetno pa zadeve ni bilo mogoče izpeljati drugače kot z neko smelostjo in prepričanjem o utemeljenosti dobronamernega dejanja, morda z mislijo na vizijo, da bodo nekega dne željo po zblizanju med narodoma lahko sprejeli prvi vsi. O preuranjenosti seveda ni mogoče govoriti, saj so bila pomembna pomiritvena dejanja drugje uresničena že mnogo prej in tudi nova Evropa kot pojem in utelešenje pomiritve ter sodelovanja med narodi šteje kar nekaj let in desetletij. Vrnitev Narodnega doma v Trstu je za vse nas res velikanski in izjemen praznik, ki povezuje našo preteklost z lepšo prihodnostjo in je naši skupnosti dal še mnogo večji pomen. To je praznik, ki doživlja z neponovljivim pričevanjem pisatelja Borisa Pahorja simbolov sij, ki si lepšega ni mogoče zamisliti.

POGOVOR Ivan Persoglia

“Ustvarjalnost je nekaj, kar se navadno rodi v človeku kot posledica potrebe po določeni spremembi”

Oktober lani je naša draga Maida, nezamenljiva članica uredništva Novega glasa, šla na materinski dopust. K nam je prišel grafični oblikovalec Ivan Persoglia, ki se je kmalu izkazal za izredno delavno in kreativno osebo. Ivan je v kratkem času spoznal delo na uredništvu in kako vsak teden nastane naš časopis. Zelo pozitivno se je vključil v delo, tako da smo mu zaupali oblikovanje časopisa in našo lansko reklamno kampanjo. Drage bralke in bralci, danes držite v rokah Novi glas s popolnoma prenovljeno podobo in za vse grafične novosti gre seveda največja zasluga Ivanu.

Prosim, da se predstaviš našim bralcem.

Ime mi je Ivan Persoglia in sem grafični oblikovalec, amaterski fotograf in ljubitelj tipografije. Moj poklic me resnično navdušuje, zato rad delam na kakovosten način. Po značaju sem zelo radoveden, zato se nenehno trudim z raziskovanjem novih tehnik in iskanjem idej. Trenutno delam kot oblikovalec pri tedniku Novi glas, obenem pa sem tudi samostojen grafični oblikovalec.

Zakaj in kdaj si se začel zanimati za grafično oblikovanje?

Za grafično oblikovanje sem se začel zanimati precej zgodaj. Že kot najstnik sem večkrat opazoval plakate in reklamne oglase ob cestah in se spraševal, ali sta mi njihova oblika in grafična podoba všeč ali ne. Poleg bežnega opazovanja s ceste sem se začel zanimati za grafično oblikovanje predvsem zaradi očeta. Oče, ki skrbi za goriške muzeje, me je že v otroških letih spremljal na veliko razstav. Sprva so mi bile večinoma vse ekspozicije v muzejih dolgočasne, navdušili so me le oglasi razstav in njihovi letaki. Seveda sem s časom začel ceniti tudi razstave, a ostal sem navezan na oblikovanje – najlepše letake razstav sem si celo prisvojil in jih danes še vedno skrbno hranim. Moja radovednost do letakov se je kasneje spremenila v željo po oblikovanju le-teh.

Za grafično oblikovanje sem se začel zanimati predvsem zato, ker sem čutil potrebo po izražanju svoje ustvarjalnosti. Ustvarjalnost je nekaj, kar se navadno rodi v človeku kot posledica potrebe po določeni spremembi, spremembe pa so včasih neprijetne, nekaj, česar se bojimo, in vendar lahko napredujemo le s temi.

Lahko prosim poveš našim bralcem, katere študije si

opravil in katere so tvoje dosedanje najpomembnejše izkušnje na področju oblikovanja?

Višješolski študij sem opravil na tehničnem zavodu v Gorici, obiskoval sem DITZ Jurij Vega. Na šoli sem se ukvarjal pretežno z računalniškim programiranjem, zato sem čutil potrebo, da sem svojo kreativnost spravil iz sebe, in zaradi tega sem izbral kot diplomski študij grafično oblikovanje. Septembra 2019 sem diplomiral kot “graphic designer” na “Accademia di Belle Arti di Udine G.B. Tiepolo” s končno oceno 110 s pohvalo. Kar zadeva konkretnih delovnih izkušenj na področju grafičnega oblikovanja, moram poudariti, da sem zelo hvaležen upraviteljem glasbene šole Emil Komel in KCLB, ker so mi prvi zaupali. S šolo Komel še vedno sodelujem – poleg spletne strani šole sem poskrbel tudi za grafično identiteto tečajev in tekmovanj “Musica Goritensis”.

Katerih računalniških programov se največ poslužuješ pri svojem delu?

Pri svojem delu se največkrat poslužujem paketa programov Adobe. To se pravi, da odlično obvladam programe InDesign, Illustrator, Photoshop, Lightroom za statične elemente ter After effect in Premiere za video elemente. Poleg paketa Adobe večkrat uporabljam tudi Rhino in Autocad za oblikovanje 3D.

Kako ostajaš vedno na tekočem glede vseh novosti? Obstajajo posebni tečaji?

Vse novosti spremljam kot samouk po spletu. Večkrat se celo enostavno poslužujem spletne platforme YouTube za učenje, saj je s pomočjo te mogoče najti ogromno kakovostnih video-priročnikov.

Grafični ustvarjalec je oseba, ki se ukvarja z vizualnim sporočanjem. To je široko in raznovrstno področje. Kako lahko pri svojem delu ostaneš izviren in ustvarjalen, ko vsi vsak dan prejemo tisoče najrazličnejših informacij in vizualnih sporočil?

Težko je ostati ustvarjalni in izvorni. Živimo v družbi, ki je dobesedno “bombardirana” in “onesnažena” s primeri slabega oblikovanja. Ko govorim o slabem oblikovanju, ne mislim le na zgrešeno uporabo barv ali napačne izbire pisav, temveč prav na pomanjkanje skrbnega premišljevanja. Vsako delo mora po mojem mnenju biti podrobno premišljeno in nato konkretizirano na učinkovit način – prav v tem se grafično oblikovanje razlikuje od umetnosti, saj ni namenjeno

samo sebi.

Kje dobiš navdih? Se zgleduješ tudi po delih znanih ustvarjalcev?

Navdih dobim v svoji vsakdanjosti. Grafično oblikovanje najdemo povsod: od tablic na avtomobilih do embalaže kave ter izložb v trgovinah. Kot sem že povedal, smo res obkroženi z grafičnim oblikovanjem, tako da je skoraj nemogoče se ne neposredno zgledovati po nečem, kar smo že videli. Umetnost in oblikovanje sta krivulji, ki se stalno križata. Ni oblikovalca, ki ne bi poznal umetnosti, in obratno, zato je ustrezno poznavanje zgodovine umetnosti temeljnega pomena za dobrega grafičnega oblikovalca. Seveda se tudi jaz zgledujem po delih znanih umetnikov.

Katero področje grafičnega oblikovanja te najbolj zanima? V čem bi se rad specializiral?

Že od vsega začetka me je najbolj navduševalo področje tipografije. Tipografija je veda, ki preučuje oblikovanje črk in pisav ter njihovo uporabo v besedilu. Za mojo ljubezen do črk je gotovo kriva knjiga “Just My Type: A book about fonts” angleškega časnikarja Simona Garfielda, ki na preprost in zabaven način opisuje uporabo črk v naši vsakdanjosti ter pojasnjuje, zakaj ljudje ne marajo določenih pisav, kot so npr. Comic Sans, Papyrus ali Trajan.

Na katerega od svojih projektov si najbolj ponosen?

Projekt, na katerega sem najbolj ponosen, je gotovo moja diplomska naloga z naslovom “Gorizia / Nova Gorica”. Cilj mojega projekta je ustvariti novo enotno vizualno identiteto obeh mest za skupno kandidaturu za Evropsko prestolnico kulture 2025. Moja diplomska naloga je priročnik, ki določa glavne smernice za pravilno uporabo izbrane grafične podobe mest v raznih kontekstih: določa pravila in načine uporabe različnih grafičnih elementov, tipografij, barv itd.

Na mednarodnem scenariju je proces gospodarske, družbene in kulturne globalizacije privedel do povečanja konkurence med mesti. Vsako mesto si danes želi ustvariti svojo podobo, tako da lahko postane bolj prepoznavno in privlačno. Skušaja se učinkovito “tržiti” in svoje znamenitosti predstavlja z različnimi dejavnostmi, prireditvami, festivali in sejmi. Te dejavnosti, ki se med sabo zelo razlikujejo, imajo velik pomen tudi pri posameznih ustanovah, ki pogosto ne sodelujejo med sabo. S

svojim projektom “Gorizia / Nova Gorica” sem skušal ustvariti skupno vizualno identiteto in skupen način sporočanja za obe mesti, s tem sem nameraval opredeliti in predlagati enotno vizijo mesta, pogoj za učinkovito trženje našega ozemlja.

Kakšno vlogo ima danes grafično oblikovanje v tiskanih izdelkih, časopisih, revijah, knjigah, kakšno pa v digitalnem svetu?

Grafični oblikovalec pripravlja in izdeluje grafična sporočila v različnih tehnikah. Njegova naloga je prenos informacij z ustrezno uporabo podob in besed. Vloga oblikovalca je tako na prvem kot na drugem področju podobna, razlikuje se samo medij, za katerega ustvarja. Ko načrtujem projekt, namenjen digitalnemu svetu, moram upoštevati različne pogoje, kot so npr. berljivost elementov na različnih zaslonih – to se pravi, da mora biti moje delo “responsive”, učinkovito, istočasno na telefonskem in na računalniškem ekranu. Ko se ukvarjam s projekti, ki so namenjeni tiskanim izdelkom, moram upoštevati druge dejavnike, kot so npr. vrsta papirja ali tehnika tiska. Razvidno je, kako sta si oba sveta dejansko podobna, a istočasno različna.

Bo po tvojem mnenju papir obdržal svojo pomembno vlogo kot sporočilno sredstvo?

Mediji se preoblikujejo, prilagajajo, spreminjajo, vendar ne izginejo. Čeprav si včasih mislimo, da bo določeno sredstvo sporočanja zastarelo oz. izšlo iz vsakdanje uporabe, bo to zelo verjetno pridobilo novo vlogo za nišo novih uporabnikov. Smrt radia je bila npr. že večkrat napovedana, a

kljub temu danes vidimo, da je ta medij eden izmed najbolj “zdravih”. Da ne govorim o vinilnih ploščah ali zgoščenkah, ki danes doživljajo pravi “revival”. Isto velja tudi za tiskane knjige, ki kljub razvoju elektronskih in zvočnih knjig ne doživljajo

ohranil minimalističen in linearen slog. Rad bi vam citiral nemško-ameriškega arhitekta in pedagoga Ludwiga Miesa van der Roheja, ki je pravil “Less is more” – “Manj je več”. Sledil sem temu geslu in odstranil nepotrebne elemente. Ohranil sem osnovne elemente starega časopisa in spremenil pisave, njihove velikosti ter razmik med vrsticami.

V današnji družbi, ki jo preveva na tisoče vizualnih sporočil, podob, slik, kako se lahko grafični oblikovalec uveljavi in razlikuje od ostalih?

Da se dober grafični oblikovalec lahko razlikuje od ostalih in se uveljavi na svojem področju, mora biti vztrajen. Izogniti se mora različnim dogmam – to so rezultati razmišljanja drugih, ne lastnih. Izključiti mora hrup tujih mnenj, poslušati svoj notranji glas, najpomembnejše pa je imeti pogum in slediti svojemu srcu ter intuiciji.

Ob grafičnem oblikovanju, ki je tvoj poklic, imaš kaj prostega časa za svoje konjičke? S čim se rad ukvarjaš?

Kot za vsak poklic, je tudi za grafičnega oblikovalca potrebna dobra organizacija dela, samo na tak način si lahko prilastim nekaj prostega časa. Ko ne sedim pred računalniškim ekranom, se rad posvečam zdravemu življenjskemu slogu – redno treniram v telovadnici Sport&Fit v Gorici ter igram košarko s prijatelji. Lahko bi rekel, da tudi v mojem vsakdanjem življenju, prav tako kot v vsakem mojem projektu, prevladuje disciplina, brez nje je nemogoče doseči zastavljene cilje.

Kateri so tvoji načrti za prihodnost?

V prihodnosti bi rad nadaljeval magistrski študij na milanski univerzi Politecnico. Tečaj, ki bi ga rad obiskoval, je “Design della comunicazione”. Izobraževalni cilji tega magistrskega študija so izboljšanje teoretičnih in sistemskih kompetenc ter ustvarjanje figure oblikovalca, ki je sposoben opredeliti strateške koncepte, povezane z oblikovanjem zapletenih komunikacijskih sistemov, s posebnim poudarkom na digitalnem svetu.

Po opravljenem študiju bi si rad nabral veliko izkušenj tudi v tujini. Vsekakor si prizadevam, da se bom v prihodnosti vrnil v domače kraje in deloval tudi v naši slovenski skupnosti.

Dragi Ivan, najlepša hvala za pogovor in za tvoje dragoceno delo.

Kat

Misel na 17. nedeljo med letom

Zaklad, skrit na njivi srca

Obhajamo t. i. "Krištofovo nedeljo", ko se Bogu zahvaljujemo za blagoslov in varstvo na naših poteh, v znamenje te hvaležnosti pa darujemo za prevožene kilometre sredstva za naše misijonarje, da si lahko zagotovijo vozila za oznanjevanje evangelija v težkih razmerah. Neko pravilo, ki so nam ga predlagali misijonarji, je po en darovani cent na prevoženi kilometer. To je seveda predlog, vsakdo pa naj presodi sam. Sv. Janez Krizostom nam pravi, da nam hoče s prvima dvema tokratnima prilikama Gospod prikazati vrednost nebeškega kraljestva, a zadnjič smo ugotovili, da je nebeško kraljestvo Kristus sam. Kako neprecenljivo je torej imeti Kristusa! To ni neko posedovanje, ampak govorimo o neizmerni dragocenosti povezanosti in odnosa z njim. Tega niti kristjani, vključno s posvečenimi, ne znamo dovolj ceniti in ne bi torej nikdar bili pripravljene zavreči vsega drugega v korist tega prijateljstva, vsaj po večini. Misijonarji

nam na to nedeljo nekoliko trkajo na našo vest, v

enostavno za evangelij zavzemati v svojem okolju.

Evangelij se sicer skrito, a vendarle, širi, kakor nam pravi zgoraj omenjeni cerkveni oče, vendar pa se pogosto zdi, da se zakopljemo v njivo kar kristjani sami. To delamo bodisi iz nekega sramu, strahu, morda pa zaradi konformizma ali zato, ker nečemo raniti čustev drugih z oznanjevanjem neprijetnih resnic in dejstev. Žal je tako, da se evangeljska v veliki večini ne skladajo z miselnostjo

smislu vprašanja, koliko nas zanima to, da se širi Kristusov evangelij po svetu. Morda je vseeno lažje darovati za koga, ki je daleč stran, ni pa se tako

tega sveta. Ravno oni dan sem ponovno poslušal nekoga reči, da je vsega konec, ko enkrat človek za vedno zatise oči. Žal to ni osamljeno prepričanje,

še bolj žalostno pa je to, ker je to tej osebi dejal bratranec, ki je pravoslavni duhovnik. V teh primerih seveda na njivi življenja ni zakopan noben zaklad in se za te reči ne izplača truditi. Ponavljamo pa, da ne gre več za vprašanje, kaj bi bil ta zaklad ali biser, temveč gre za vprašanje, kdo je ta zaklad ali biser, ker gre za Jezusa Kristusa, živega Boga. Sv. Hieronim zato pravi, da nekdo ne skrije zaklada iz pohlepa v razmerju do drugih, marveč zato, ker spravi v svoje srce tistega, ki ga ljubi bolj kot vse drugo na svetu. Sicer misli ta naš rojak bolj na Gospoda samega, misli pa, kot pravi, tudi na zaklad Svetega pisma, v vsakem primeru pa gre za zaklad, v katerem je vsa modrost in vednost (Kol 2,3). Če pa povežemo s tem, kar smo poslušali prejšnje nedelje, je vredno zadevo skriti v njivo svojega srca, da bi tam rastle, se krepilo in nas hranilo. Ko pa se nekdo nahrani, lahko da od tega kaj še drugim, tako ali drugače, kot smo dejali na začetku.

Andrej Vončina

32. romanje treh Slovenij na Svete Višarje

Vsakoletno srečanje Slovencev

Tudi letos Rafaelova družba in Zveza slovenskih izseljenskih duhovnikov v Evropi organizirata romanje treh Slovenij na Svete Višarje, in sicer v nedeljo, 2. avgusta 2020.

Program bo naslednji:

ob 10.30 bo predavanje predsednika Krščanske kulturne zveze mag. Janka Krištofa, ob 12.00 bo slovesna sveta maša, ki jo bo skupaj z izseljenskimi in drugimi duhovniki daroval krški škof dr. Jože Marketz. Po maši bo ob 13.00 na ploščadi za cerkvijo krajši kulturni program. Mašo in kulturni program bosta s petjem in glasbo sooblikovala oktet Fantje z vasi in Kvartet klarinetov Godbe ljubljanskih veteranov.

Od 31. julija do 2. avgusta 2020 bodo potekali Višarski dnevi 2020. Nanje so vabljeni mladi od 18. leta dalje. Na tej vsakoletni zamejski pustolovščini bodo spoznavali geografijo, zgodovino in kulturno izročilo Beneške Slovenije. Obiskali bodo Nadiške doline in Tersko dolino, si ogledali tamkajšnje etnološke zbirke, spoznavali medije, obiskali muzej SMO v Špetru, si ogledali prostore in delovanje KD Ivan Trinko ter se srečali s tamkajšnjimi kulturnimi delavci. Druženje bodo sklenili s tradicionalnim romanjem treh Slovenij na Svetih Višarjah.

Če razmere ne bodo dopuščale obiska Italije, bodo pripravili alternativni program.

Število udeležencev je omejeno, zato naj se zainteresirani prijavijo čim prej po tel: 01 438 30 50 ali na rafaelova.druzba@siol.net.

Razstava v Galeriji Družina

Stripi Damijana Stepančiča o misijonarju Baragi

V Galeriji Družina so 2. julija odprli razstavo Damijana Stepančiča z naslovom Baraga - Črna suknja med Indijanci, ki je nastala ob izidu avtorjevega stripa oziroma risoromana o delovanju Friderika Ireneja

škof in sprebrnil številne Indijance. Strip želi prikazati njegovo predanost, modrost ter neomajno vero v Boga in Indijance. Kot so zapisali v Galeriji Družina, strip približa bralcem

Indijanci, seznanji se z Baragovimi potovanji in številnimi nevarnostmi tedanjega časa, v delu pa je predstavljen tudi Baragov edinstveni prispevek k vzpostavitvi duhovnega ter kulturnega dialoga med slovenskim in ameriškim prostorom.

V Mali vasi pri Trebnjem rojeni Baraga je kot škof in kandidat za svetnika v ameriški državi Michigan še vedno prisoten, zlasti v mestu Marquette, kjer se je njegov grob ohranil do danes, so še zapisali v galeriji. Razstavo je odprl ljubljanski nadškof metropolit Stanislav Zore, o razstavi in stripu pa je spregovoril Žiga Valetič. Damijan Stepančič (1969) je diplomiral na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Velja za enega najbolj vidnih sodobnih slovenskih ilustratorjev. Pri ilustraciji, za katero je dobil že vse slovenske nagrade za to vrsto, si prizadeva, da tako literarni kot tudi likovni del delujeta homogeno in kakovostno. Veliko ustvarja s soprogo Lucijo, velikokrat pa sodeluje tudi s pisateljem Petrom Svetino. Letos je bil s Svetino nominiran tudi za slovito Andersenovo nagrado.

Foto Tatjana Splichal, Družina

Barage (1797-1868) med Indijanci ob Velikih jezerih. Stepančič je pri ustvarjanju sledil dnevniškim zapiskom in pismom slovenskega misijonarja. Priznani ilustrator Damijan Stepančič se je tokrat lotil ustvarjanja biografskega stripa o Frideriku Ireneju Baragi ter skušal predstaviti njegovo življenje in misijonarsko delovanje. V času svojega delovanja v Severni Ameriki je Baraga deloval v petih misijonih, dvakrat potoval v Evropo, postal

danes nekoliko pozabljenega, a znamenitega duhovnika, raziskovalca in voditelja med severnoameriški Indijanci. Njegova pričevanja in biografije pripovedujejo neprecenljive zgodbe o Ameriki, kakršna je bila, preden so jo evropski priseljenci popolnoma poselili, o indijanskem načinu življenja in njihovi kulturi. Spomniti velja, da je bil Baraga prvi avtor indijanskega slovarja. Bralec iz stripa med drugim izve, kakšen je bil kulturni dialog med Evropejci in

Kaj nam hoče povedati koronavirus? (15)

Primož Krečič

Nevidni virus v svetu brez Boga

Pojav koronavirusa je brez dvoma povezan s propadom zahodne civilizacije in človeštva. Zgleda, da je šele začetek nekega daljšega dogajanja, ki ga Bog dopušča, da bi streznil človeštvo, ki je izgubilo svojo smer. Podoba tega je romanje papeža Frančiška po praznih ulicah Rima, da bi prišel do cerkve Svetega Marcela na ulici Corso blizu Beneškega trga s čudodelnim križem. Papež je molil za rešitev od pandemije, pa tudi za Cerkev, ki doživlja težke trenutke svojega zgodovinskega obstoja. Svetovno in zlasti evropsko gospodarstvo je pokleknilo. Malokdo si upa govoriti o tolikih posledicah kolapsa, ki ga je prinesla ta pandemija. Kaj bo ostalo? Samo to, kar je postavljeno na trajne in večne temelje; kar smo gradili na praznih, zunanjih temeljih, se bo zrušilo in se ruši. Že starozavezni preroki so klicali ljudstvo, naj se vrne k središču vere v Gospoda. Zato je potrebno zamenjati smer, obrniti tračnice, da bodo vodile k življenju. Ne da počemo za preteklostjo, ampak, da svoje življenje utemeljimo na tistem, kar ima trajno vrednost, na tem, kar nas opozarjata vest in razodetje. Človeštvo je zanemarilo Boga in življenje v njegovem Duhu. Zato tudi ni odločnega boja z uničujočim posvetenjem sveta in silami hudiča, ki delujejo v njem. Boga so pregnali iz javnosti, odpravili vse, kar bi moglo spominjati nanj, spomenike vere pa pobarvali v luči new age duhovnosti. Vse je tekoče, dobro, neobvezujoče, brezosebno. Če pogledamo v knjige ezoterike, bomo našli angele, ki so v krščanski duhovnosti skoraj pozabljeni, podobno so bibličisti želeli napraviti iz hudiča zgolj simbol za zlo. Toda hudič želi prav to, da se ne vidi njegovega zlobnega ter protičloveškega delovanja. Naša civilizacija zametuje vlogo verskih resnic in krščanskega izročila. Zato niso smeli biti omenjeni Bog in krščanske vrednote v evropski

pogodbi. V času pandemije je Evropska zveza pokazala zelo blede in neučinkovite obraz. Namesto da bi si države priskočile na pomoč, so se zaprle v svoje meje in probleme. Velika sramota. Kje je solidarnost, ki je rodila to povežavo? Birokrati ne znajo biti občutljivi. Podoben primer so Združeni narodi, Svetovna zdravstvena organizacija in druge velike organizacije, ki so polne kompromisov do vsega in tudi do življenja. Koliko zla se je zlasti po framasonskih mrežah prelilo v tako imenovane človekoljubne ustanove? K temu je treba dodati še kulturni marksizem, ki na podlagi medijev, univerz, kulturne industrije, multinacionalk in nekaterih političnih strank vehementno oznanja nastajanje novega sveta, za kar želi razgraditi narod, družino, zasebno lastnino, šolstvo in zlasti Katoliško Cerkev.

Ko ni Boga, tudi ni več človeka. Pomenljiv je bil požar v pariški katedrali Notre Dame. Ta stavba pričuje o tisočletni krščanski kulturi Evrope, pa tudi o francoski oddaljitvi od krščanstva. Iz nje so naredili turistično atrakcijo Pariza. Vsi so jo obiskovali, vendar bolj kot spomenik in manj pričevanje stoletne poti vere ter kulture. Požar, kakor koli je nastal, je predstavljal veliko sporočilo za evropsko civilizacijo.

Kaj nam torej sporoča ta pandemija? Predvsem, da je naša Zemlja hudo zbolela. Janez Pavel II. je govoril o 'civilizaciji smrti'. Ta virus nam to jasno predstavlja. Na začetku pandemije smo upali, da bo hitro končana. Pa se ni tako zgodilo. Po tej globalni izkušnji, v kateri okužbe še naraščajo in prihaja ponekod že do drugega vala, bo prišlo do spremembe. Zgoditi se mora obrat v človeških glavah in skupni zavesti. Morda bo še hujše, kot kažejo nekatere napovedi. Lahko jih vržemo čez glavo, kar delajo zlasti mladi in ljudje skrajnih ideologij. Jezus je povedal hudiču, da človek ne živi samo od kruha. Čas je, da spregledamo kot posamezniki in skupnost, da slišimo sporočilo potresa, ki je zamajal svet. Potrošniška globalizacija je dosegla vrh in razkrila, na kako krhkih nogah je stala.

POGOVOR Vito in Vesna Primožič

Odlična hrana in obilne porcije - od tod ne greš lačen!

V Goricah že skoraj petdeset let Vito Primožič in njegova žena Ljubka Tomsic z veseljem in ljubeznijo vodita gostilno. Danes so v delo vključene tudi njune hčerke Vesna, Jasna in Svetlana ter vnuka Denis in Evelyn. Z Vitom in Vesno sem se pogovarjala o zgodovini gostilne Primožič, o gostinskem poklicu, težavah in seveda o njokih, njihovi najbolj reprezentativni jedi.

Gospod Vito, najprej bi vas prosila, da mi poveste kaj o zgodovini in razvoju vaše gostinske dejavnosti.

Že moji dedje so od leta 1875 dalje imeli gostilno, to je bila gostilna "Pri Bričevih" v Gabrjah pri Sovodnjah, prihodnje leto pa bomo praznovali petdesetletnico naše gostilne v Gorici. 14. avgusta 1971 sva z ženo Ljubko prevzela dejavnost od sester Angele in Uršule Paulin, ki se v starih letih nista več hoteli ukvarjati z gostinstvom. Gostilno sta nameravali zapreti, njun brat pa ju je prepričal, da sta dejavnost predali nama, Slovencema.

Gostilna je bila tedaj zelo skromna, način dela je bil popolnoma različen od današnjega. Z Ljubko sva dejavnost počasi razvila in naše ime je postalo znano na Goriškem. Moja žena je vedno kuhala, jaz pa sem delal vse, kar je bilo potrebno: skrbel sem za strežbo, čistil prostore in vse ostalo. Prva leta sem delal tudi do sedemnajst ur na dan! Takrat so k nam prihajali vsi Brici, ki so se ustavili na kosilu, potem ko so končali svoje nakupe na mestni tržnici, še vedno so nas imenovali "pri Paulinovi", čeprav je bila gostilna že več let naša.

Konec julija letos bo minilo dvajset let, od kar smo gostilno prenovili, na novo zgradili: takrat smo imeli priložnost, da smo odkupili večji prostor, kovaško delavnico in stanovanje ter tako povečali našo gostilno. Zelo sem ponosen, ker sem na pročelje stavbe obesil dvojezičen napis "Trattoria gostilna Primožič". V tistih letih so se naši gostje in prijatelji bali, da bomo zaradi slovenskega napisa utrpeli škodo in mazaške akcije, saj se je to prejšnjim gospodarjem, Paulinovi, dvakrat zgodilo – celo bombo so jim podtaknili pred vhodom v gostilno! K sreči se nam ni nikoli pripetilo nič takega, naši italijanski gostje so me zaradi napisa celo začeli imenovati "Signor gostilna". V naši gostilni smo vedno radi sprejeli vsakogar, ne glede na narodnost ali politično pripadnost.

Ali se doma vsi ukvarjate z družinsko dejavnostjo? Kako ste si razdelili delo?

VITO P.: Pred dvema letoma

sem gostinsko dejavnost uradno prepustil svojim trem hčerkam. Glavna upraviteljica gostilne je Jasna, ki kraljuje v naši kuhinji, ostalo delo si porazdelita Vesna in Svetlana. Jasna je dokončala kuhinjsko šolo, moja žena ji še vedno rada priskoči na pomoč, redno pa sta zaposlena tudi Svetlanina otroka – Denis, ki je poklicni kuhar, in Evelyn, ki skrbi za strežbo.

VESNA P.: Onadva sta že tretja generacija v naši družini, ki se ukvarja z gostinstvom! Tradicija se prenaša iz roda v rod.

Kakšni so odnosi med družinskimi člani? Predstavljam si, da ni lahko toliko napornih delovnih ur preživeti v družbi najbližjih ...

VESNA P.: Delo si razdelimo, navadno se s Svetlano izmenjujemo, če je potrebno pa delava tudi cel dan – če delaš na svojem, umikov ni. Lepo je, ker se vsi dobro razumemo, med sestrami in z mlajšo generacijo.

Imate tudi druge zaposlene?

VITO P.: Imamo še dve uslužbenki, ena je na polnem, druga na polovičnem delovnem urniku.

Koliko časa je bila gostilna zaprta zaradi epidemiološke krize?

VESNA P.: Gostilna je bila zaprta od 11. marca do 18. maja. Začetno smo ponovno odprli samo za kosila, zvečer pa je bila naša dejavnost zaprta. Delali smo v okrnjeni postavi – naši uslužbenki sta izkoristili dneve dopusta, ker smo se odločili, da leto julija ne bomo pred vhodom v gostilno! K sreči se nam ni nikoli pripetilo nič takega, naši italijanski gostje so me zaradi napisa celo začeli imenovati "Signor gostilna". V naši gostilni smo vedno radi sprejeli vsakogar, ne glede na narodnost ali politično pripadnost.

Ste med zaprtjem opravljali dostavo na dom? Kako bi ocenili tak način delovanja?

VESNA P.: Zelo malo smo dostavljali na dom, le ob praznovanju 25. aprila. Ko smo končno dobili dovoljenje, smo začeli našim gostom nuditi hrano in pijačo tako, da so jo lahko odnesli s seboj. To je bil

Družina Primožič z gospo Vojko

dober način delovanja, seveda ni bil rentabilen, in vendar smo ohranili stike z našimi strankami. Kosila navadno nudimo pretežno delavcem in tudi v času krize je bilo v mestu več odprtih gradbišč, delavci pa morajo jesti. Dobro smo se organizirali, določili smo urnike, ob katerih je vsakdo lahko prišel po hrano, tako da ni bilo gneče. Vsi so spoštovali urnike in varnostne predpise. Vsekakor moram priznati, da je bilo boljše delati tako, kot pa se doma dolgočasiti.

V tem času bi morali verjetno imeti svatbe za poroke in druge pomembne praznike ...

VESNA P.: Za velikonočne praznike smo imeli lokal popolnoma rezerviran, vse smo izgubili. Prav tako smo izgubili rezervacije velikih skupin iz Slovenije, ki bi morale priti v naše kraje na izlete. Vsako leto ob 25. aprilu navadno pripravimo partizanski golaž, ki privablja zelo veliko število gostov; letos smo morali žal odpovedati tudi ta dogodek.

Kakšne posledice je pustil koronavirus na vašem poslovanju?

VESNA P.: Mi zelo strogo upoštevamo vse zakonske predpise za obvarovanje pred okužbo s koronavirusom. Da lahko spoštujemo predvsem razdaljo enega metra med stoli, smo morali korenito spremeniti razporeditev miz in stolov tako v notranjih prostorih kot v zunanosti. Danes lahko sprejmemo približno 50% manj gostov. Ob isti mizi lahko sedijo le člani iste družine, ki nam morajo podpisati dokument, v katerem izjavljajo, da pripadajo isti družini; posredovati nam morajo tudi svoje ime in telefonsko številko, drugače so mize ločene in oddaljene ena od druge. Vsi naši gostje morajo ob vstopu in med premikanjem po prostorih gostilne nositi maske, razkužilni geli so na voljo v vseh prostorih. Odločili smo se za uporabo papirnatih prtov in prtičkov. Ko vsak gost odide, vse zamenjamo

in razkužimo, prav tako tudi stekleničke olja in kisa, solnice ter poprnice. Natisnjenih jedilnikov nimamo, našim strankam ustno predstavimo vso ponudbo jedi, med katerimi lahko izbirajo.

Od kod prihajajo vaši gostje?

VESNA P.: Z veseljem in zadovoljstvom lahko povem, da so se k nam vrnili vsi naši gostje, celo veliko novih imamo, veliko turistov. K nam prihajajo večinoma italijanski gostje, iz naših krajev, a tudi iz Veneta, Padove, Milana. Slovencev, zamejcev, je manj, v zadnjih letih pa opažam, da prihaja k nam več Slovencev iz matične domovine. Kot je že povedal moj oče, v naši gostilni radi sprejmemo vsakogar,

ne glede na narodnost ali politično pripadnost – med raznimi občinskimi volilnimi kampanjami se pri nas srečujejo pripadniki vseh strank. Že nekaj let dobro sodelujemo z različnimi B&B iz Gorice, ki so nas vključili v svoje ponudbe, tako da nam tudi oni pošiljajo svoje goste na kosila ali večerje. Ti gostje pa se tudi sami radi vračajo k nam in to nam je v veliko zadoščenje.

Kaj jih od vaše ponudbe največ privlači? Katera je najbolj reprezentativna jed za vašo gostilno?

VITO P.: Mi ponujamo

domačo, tradicionalno kuhinjo, ki je vezana na naše ozemlje. Poznajo nas predvsem po našem golažu in njokih.

VESNA P.: Jasna zreže 275 njokov na minuto in to, če upoštevamo samo tiste, ki so si po velikosti popolnoma enaki – to je pravi rekord! Marsikoga je že spodbudila, da bi se z njo pomeril v rezanju njokov, a nihče si ne upa. Jasna je sodelovala tudi v oddaji italijanskega televizijskega voditelja Davida Mengaccija, ki se je neizmerno čudil njeni spretnosti.

Koliko je za vas pomembno ostati zvesti našemu ozemlju oz. njegovi kulinarčni tradiciji?

VITO P.: Mi pripravljamo okusne sezonske jedi. Veliko večino surovin skušamo redno nabavljati pri naših kmetih in dobaviteljih, veliko zelenjave tudi sami pridelamo v svojem vrtu.

Svetlana Primožič

VESNA P.: Naša ponudba je predvsem domača kuhinja. Vse jedi sami pripravljamo, od njokov do domačih rezancev, blekov in testenin, a tudi vampov in "štokfiša". To so preproste, a zdrave in okusne jedi, vezane na tradicijo in na to, kar nam narava ponuja v določenem času. Med letom večkrat organiziramo tematske večerje. Zelo priljubljena je "njokolada", to je pravi praznik njokov z glasbo v živo, ki ga večkrat ponavljamo. Na "njokoladi" ponudimo gresove njoke v juhi, njoke z golažem, s siri polnjene njoke, krušne njoke in sladke njoke s češpljami. Uspešno prirejamo večere, na katerih imajo glavno vlogo spomladanska zelišča, ali pa tiste, na katerih kraljuje radič goriška roža. Jasna je celo pripravila sladico, torto s to vrsto radiča, ki je požela tako velik uspeh, da so nam jo naročili tudi za praznovanje rojstnega dne.

Se vam zdi pomembno, da vaš meniju prilagajate novim okusom oz. da ga od časa do časa modernizirate?

VESNA P.: Jasna in Denis v kuhinji od časa do časa seveda poskusita marsikaj, za to pa je potrebno imeti čas. Naša kuhinja je preprosta,

ne maramo krožnikov, na katerih se ne razume, kaj je postavljeno kot okraski in kaj se lahko poje. Porcije so obilne, naši gostje nas vsakokrat zapustijo zadovoljni in s polnim trebuhom. Zadovoljne stranke nam delajo najboljšo reklamo.

Pečete tudi pice. Kako to, da ste se za to odločili?

VITO P.: Pice smo začeli peči pred petimi leti. To je želja, ki je v meni nastala, ko sem bil še zelo mlad in sem delal v kavarni v Gorici. Trinajst let sem delal v kavarni, predvsem v laboratoriju, kjer sem pripravljaval sladoled. Ko sta se lastnika kavarne razšla in je vsak izbral svojo pot, mi je eden od njiju ponudil dvakrat večjo plačo, kot sem jo do tedaj prejemal, tako sem se pri njem zaposlil. Odprl je svoj lokal na Korzu, na kraju, kjer je danes Caffè Garibaldi. Pri njem sem štiri leta pekel pice. To mi je bilo tako všeč, da sem se pred dvajsetimi leti, ko smo prenovili prostore naše gostilne, odločil, da bom namenil tudi prostor za peč. Redno smo jih začeli peči, ko so se moje hčerke aktivno vključile v delo, prej nisem imel dovolj pomoči v gostilni. **VESNA P.:** Naša peč je električna, pice pečemo v posebnih pekačih. Jasna in Denis sama pripravita testo (potrebnih je bilo nekaj poskusov, da sta našla najboljši recept). Naše pice so manjše od klasičnih, rahlo debelejšje in bogato obložene. Pečemo jih samo za večerje, ker za kosila nimamo dovolj časa. Gostje so navdušeni!

Katero so trenutno vaše glavne skrbi?

VESNA P.: Trenutno nas ne skrbi več, da bomo izgubili naše stranke. Glavna skrb je pomanjkanje prostora: v zimskih mesecih se nam bo število razpoložljivih mest dodatno okrnilo, saj gostje ne bodo mogli jesti na dvorišču.

Kaj načrtujete za prihodnost?

Nam lahko kaj razkrijete?

VESNA P.: Srčno upam, da bomo lahko kmalu ponovno organizirali naše tematske večerje in praznovanja. V načrtih imamo izgradnjo novega prostora oz. ograditev dela dvorišča, tako da bomo pridobili nekaj prostorov v notranjosti. Z izgradnjo bi morali začeti že meseca marca, koronavirus pa nam je prekrizal načrte. Kljub vsem težavam sem prepričana, da je najbolj pomembna stvar ta, da goste vedno sprejmemo z nasmehom in dobro voljo!

VITO P.: Kmalu se nameravam oddaljiti od svojega dela in popolnoma prepustiti vodenje gostilne hčerkam. Vidim, da so pridne. Vsi družinski člani, ki so vključeni v dejavnost, so zadovoljni, pridno delajo in to me srčno veseli. Vodenje gostilne z zaupanjem prepuščam novim rodovom.

Katja Ferletič

POLETNO SREČANJE POD LIPAMI Irena Spazzapan in Matija Gergolet

V financi se naučiš, da ne moreš vztrajati v zgrešeni smeri

Poletno srečanje pod lipami v četrtek, 16. julija, je bilo posvečeno podnebnim spremembam, ekonomiji, financi in tehnologiji, torej razmisleku o našem odnosu do okolja in, posredno, do prihodnosti. Pod velikim šotorom ob Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici sta zbranim občinstvu – lepo je bilo videti precej mlajših obrazov! – spregovorila goriška rojaka Irena Spazzapan in Matija Gergolet, ki že dve desetletji živita v Londonu: ona je partner v podjetju SISTEMIQ, on pa finančni analitik, zaposlen na znanem podjetju za globalno investicijsko bančništvo Goldman Sachs. Po krajšem uvodu Julijana Čavdka, odbornika Krožka Anton Gregorčič, ki je večer organiziral v sodelovanju s KC Lojze Bratuž, je mladi študent ekonomije na univerzi Bocconi v Milanu Alek Devetak začel voditi pogovor z gostoma. Irena Spazzapan je ob predvajanju diapozitivov in navajanju številnih podatkov najprej prikazala, kako je višanje koncentracije ogljikovega dioksida v zraku povezano z globalnim segrevanjem. Če korenito ne pospešimo sprememb, bomo do leta 2050 dosegli nivo ogljikovega dioksida, kakršen je bil na Zemlji pred tremi milijoni let. Zaradi poljedelstva in živinoreje je v zraku tudi vse več metana, ki je še bolj škodljiv od ogljikovega dioksida. Arktični led se zato neizprosno topi, morje se viša. V zadnjih 100 letih se je zvišalo za 23 cm, več kot polovica v zadnjih 15 letih. Klimatske spremembe seveda vplivajo tudi na BDP držav in, posledično, na migracijske tokove. Da se najbolj katastrofalne napovedi ne uresničijo, lahko marsikaj naredita znanost in

tehnologija. Do sprememb, hvala Bogu, prihaja, je povedala gostja, “te pa žal niso dovolj hitre in korenite”. Fosilna goriva bi morala čim prej izginiti, veliko več bi morali uporabljati električno

Irena Spazzapan, Alek Devetak in Matija Gergolet (foto dd)

energijo (doslej samo 19 %) in vodik. “Človeštvo ne sme izgubiti dveh velikih bitk”: ustaviti je treba krčenje gozdov in onemogočiti zakisanost oceanov, posledico absorpcije ogljikovega dioksida, ki ogroža živali in rastline. Financa išče rešitve, a prizadevanja so še vedno preveč skromna in počasna, čeprav tehnološki napredek spodbuja vse več naložb. Države bi morale to pospešiti tudi z ekonomskimi spodbudami. “Praktične rešitve večkrat že obstajajo, žal pa jih včasih ustavlja politika”. Za boljšo kakovost življenja lahko veliko naredimo tudi posamezniki z bolj “zelenim” vsakdanjim vedenjem. Hitra in odlična rešitev bi bila že znižati uživanje rdečega mesa: “Krave na svetu proizvajajo toliko emisij kot cela EU”. Čez 20 let, trdi Irena Spazzapan, bomo imeli na razpolago dosti več t. i. rastlinskega mesa; takrat po njenem mnenju ne bo več govejega mesa, temveč bo meso, pripravljeno s kloniranjem molekularne krave v bioreaktorjih: “Danes že obstaja, je pa še zelo drago, a

cene padajo”. Podobno velja za sladke pijače, ki so marsikje vedno bolj obdavčene. Matija Gergolet je povedal marsikaj zanimivega o novih virih energije. Med drugim je poudaril, da “o svetu moramo

razmišljati dinamično, tehnologija stalno napreduje in se izboljšuje. Financa jo podpira, ko v tem vidi kakšno priložnost”. In cene padajo: danes je npr. sončna energija že konkurenčna, je dejal finančni analitik, ki je svoje trditve tudi podkrepil s praktičnimi primeri in podatki. “V ZDA je veliko družb, ki nočejo sprejeti sveta takega, kakršen je”, zato ga skušajo – tudi z vlaganjem v nove ideje (npr. t. i. tvegani kapital, “venture capital”) – dejavno spreminjati. “Evropa je preveč konservativna. Američani radi tvegajo in zato tudi spreminjajo stvari”. Evropa glede marsičesa zaostaja, dobro pa je, da skuša spodbujati investicije na področju podnebnih sprememb, kar povzroča tudi nižanje stroškov za tehnologije. Doba petroleja se bo končala, ko se bodo uveljavile nove tehnologije, ki bodo boljše od petroleja. Te bodo lahko tudi “ogrozile” nekatere industrije oz. države, toda “to je v človeški naravi”. Nekoč smo se premikali s

konji, nadomestili so jih avtomobili ... “V financi se naučiš, da ne moreš vztrajati v zgrešeni smeri”, “drugače ostaneš nazaj”. Inovacije se velikokrat porajajo na univerzah in “ZDA imajo brez dvoma najboljše univerze”, je dodala Irena Spazzapan. “Velika tragedija Evrope je, da nima niti ene izmed velikih tehnoloških družb, kakršni sta npr. Amazon in Google”. Vzrok tega je že spet preveč konservativen kapital. O investicijskih podjetjih, ki vlagajo v tehnologije, ki spreminjajo svet, je Irena govorila z velikim navdušenjem, pa čeprav uspele ena investicija na deset, “to je venture capital”.

V času pandemije sta Irena in Matija delala tudi od doma, sta povedala. “Pred 15 leti bi to ne bilo mogoče”, takrat tehnologija ni bila še dovolj “zrela” za kaj takega. Je pa ta čas prinesel novosti v regulaciji dela. Od Gorice do Goldman Sachsa v Londonu je kar dolga pot, je dejal Alek Devetak. Gergolet je povedal, da je za tak korak potrebno imeti malo “ameriške mentalitete: treba je poskusiti, vprašati. Stvari ne nastanejo same. Potrebna je iznajdljivost”. Spazzapanova je dodala, da je zelo koristno si nabirati izkušnje še pred koncem univerzitetnega študija. Po desetih letih dela ne bo nikogar več zanimalo, kaj si študiral, je še povedala, “pomembno je, kako si se profesionalno razvil”. Življenje v Londonu je njej bolj všeč kot njemu, ki rad kolesari in se je nekaj let prav dobro znašel tudi v Dubaju. “Konec koncev, če imaš srečo v družini, ti je lepo povsod”, je povedal Matija. V razpravi po predavanju v “mali” Gorici je bil govor še o drugih “velikih” temah, v katerih sta gosta, ki živita “v

velikem svetu”, povsem doma. Na vprašanje o kapitalizmu, porazdelitvi bogastva in socialni pravičnosti je Gergolet med drugim povedal, da na zahodu ne vlada “čist” kapitalizem, saj vendar obstajajo zdravstvo, socialno skrbstvo, šolstvo itd. Obstajajo tudi zelo premožni ljudje, toda Jeff Bezos in Bill Gates sta npr. naredila tudi dosti dobrega za človeštvo. Vprašanje je, “koliko hočemo socialnega in

koliko kapitalizma. O tem pa odloča politika”. Morali bi več pomagati ljudem v državah, kjer ni zdravstva, penzij in šol; v tem smislu je “kapitalizem zelo demokratičen”, saj rad sprejema izzive in tveganja, “dela za demokratizacijo na mednarodni ravni”, je zatrdil Gergolet. “Osebo bi ne želel živeti v svetu, kjer vlada čisti kapitalizem, kjer ni prostora za empatijo in prijateljstvo”.

Danijel Devetak

ŠTEVERJAN

Prodajam veliko stanovanjsko hišo z vrtom in pogledom na Brda

cena: € 370.000,00
SLOVENCIM DOBIJO
POPUST!

+39.0481.532232
damijan@terpin.pro

POLETNA
OBZORJA

NA POČITNICE GREMO

Morje in ljubezen

Ženska vokalna skupina Rupa-Peč

Trim steza - Janez Povše

Igrata Marko Brajnik in Božidar Tabaj

Kulturni center Lojze Bratuž - pod šotorom

Ponedeljek, 27. julija 2020, ob 20.30

Prijave:
+39 0481 531445
info@centerbratuz.org

ROMJAN Odprtje dokumentarne razstave Izumi Fausta Vrančiča

Stroji dalmatinskega genija

Vsredo, 15. julija 2020, je bilo na sedežu društva Jadro v Romjanu odprtje razstave o Faustu Vrančiču, ki je bil izumitelj, škof in ploden pisatelj, “homo universalis”, ki ga pogosto imenujejo “hrvaški Leonardo da Vinci”. Dalmatinski genij izstopa ne le po svojem bogatem in obsežnem delu, ampak tudi zaradi svojega življenja, v katerem je dosegel visoke položaje v cerkveni in politični hierarhiji hrvaško-ogrskega kraljestva. Rodil se je leta 1551 v Šibeniku v družini pisateljev. Že od mladih nog se je začel zanimati za znanost. Šolal se je v Padovi in Benetkah, kjer je študiral matematiko, inženirstvo in mehaniko.

Umrli je leta 1617 v Benetkah. Bil je nečak kardinala Antonia oz. primata Madžarske. Najbolj znano delo Fausta Vrančiča je *Machinae novae*, ki predstavlja mojstrovino renesančne tehnike in odraža moč avtorjevega tehničnega duha; v njem z različnimi risbami in skicami opisuje 56 različnih tehničnih naprav. Vrančič je znal vsaj sedem jezikov in je pisal tudi o filozofiji in zgodovini. Posebej pomemben pa je kot snovalec petjezičnega slovarja (latinski, italijanski, nemški, hrvaški in madžarski). Ta slovar je vplival na črkovanje hrvaškega in madžarskega jezika. Bil je tudi poveljnik garnizona starodavnega madžarskega

mesta Veszprém, a tudi pravi “srednjeevropski človek”, ki je bil doma tako v Beneški republik kot v hrvaško-madžarskem kraljestvu in je v svojih delih združil tudi duha habsburškega cesarstva in papeške države. V skladu s pravili za preprečevanje širitve koronavirusa je udeležence na odprtju razstave uvodoma nagovoril odbornik društva Jadro, odvetnik Renzo Frandolič. Nato je o namenu in sami razstavi spregovoril predsednik goriškega Kulturnega doma Igor Komel, ki je društvu predlagal prenos razstave v Romjan. Razstava je sad kulturnega sodelovanja med goriškim Kulturnim domom in muzejem,

posvečenim izumitelju na dalmatinskem otoku Prvič. Komel se je tudi zahvalil društvu za pozornost na to posebno tematiko, ki se je že lani pokazala z romjanskim večerom, poimenovanim *Od Leonarda do Armstronga*. O talentu dalmatinske zgodovinske osebnosti je spregovoril župan Aiella, pisatelj in intelektualac Andrea Bellavite, ki je napovedal, da bo razstava avgusta prenesena v njegovo občino. Dvojezičen pozdrav trziške mestne uprave je izrekla odbornica Elena Cettul. Razstava bo odprta do 31. julija, ogled je možen ob ponedeljskih, sredah in petkih od 17.00 do 18.30.

Karlo Mučič

poletna
SREČANJA
pod lipami

COVID 19
NAŠE ZDRAVJE
PO KARANTENI

Gosta večera dr. DIMITRI TABAJ in
dr. BERNARD SPAZZAPAN

Potekalo bo neposredno predvajanje preko Facebooka
v sodelovanju z Radio Veritè

ČETRTEK, 30. JULIJ 2020, OB 20.30
Kulturni center Lojze Bratuž - Gorica

Poletno središče Štandrež 2020

Sproščujoč oddih v družbi vrstnikov

V tem čudnem poletju, ko se med sončnimi prameni skriva tudi zahrbtni virus, je za otroke še lepše in osvobajajoče preživljati prijetne dni v družbi prijateljev in vrstnikov, s katerimi se dolge mesece niso mogli srečevati v živo. Zaradi vsega tega so neutrudni sodelavci pri Pastoralni enoti Soča-Vipava z župnikom g. Karlom Bolčina na čelu premostili zapletene birokratske

njihovi mlajši pomočniki okrog 8.30 v župnijskem parku. Vsakemu zmerijo telesno temperaturo in ga opomnijo, naj si razkuži roke. Nato jih pospremijo v sobe, dodeljene posameznim skupinam, v katerih je od 4 do 6 otrok, (največ jih je lahko sedem) poleg animatorja in pomočnika. V središču se otroci zadržujejo do 13. ure. Malico letos mora vsak sam prinesiti od doma. Tedenske dejavnosti se zvrščajo pod

in petja popeljala animatorja, obetavna mlada solopevca Ivana Jug in Pietro Grauner. Nekateri otroci so se prepustili plesnim korakom pod vodstvom mlade Iris Gulin. Vsako jutro si otroci ogrevajo telo z vajami na igrišču ob župnijskem domu Anton Gregorčič. Žal skupinskih športnih iger ne morejo izvajati, ker se skupine ne smejo družiti med seboj. Če gredo skupaj na sprehod, imajo vsi zaščitne maske.

štandreškem župnijskem uradu Martina Nanut in štandreški župnik Karel Bolčina, je Pastoralna enota Soča - Vipava v sodelovanju z ZSŠDI in SZ Soča iz Sovodenj pripravila podobno središče oz. poletni kamp od 22. junija do 3. julija 2020 v Gabrjah. V tamkajšnje župnijske prostore, predvsem na vrt, je zahajalo več kot trideset mladih. Pod vodstvom koordinatorja, športnika Luce Milocca so spoznavali bližnje okolico, kar je bilo tema središča. Zato so hodili peš na krajše in daljše ekskurzije. Bili so npr. na Vrhu Sv. Mihaela pri Sari Devetak. Šli so na pohod na Brestovec ... G. Bolčina je zelo pohvalil mlade animatorje, ki so letos, po njegovih besedah, izredno samoiniciativni. Resno in odgovorno opravljajo delo, za kar so se dolgo pripravljali. Kot vsakič so imeli obvezne tečaje, ki jih že nekaj let prireja goriška nadškofija in trajajo tri leta. Ob koncu prejmejo diplomo. Letos je bil tak štiridnevni v Krminu. Udeležilo se ga je od 15 do 20 naših animatorjev. Predavanja so lahko spremljali v živo ali po streamingu. Del tečaja je bil namenjen vsebinam, del pa varnostnim ukrepom, odnosom med ljudmi ... G. Bolčina je z zadovoljstvom poudaril, da se animatorji zbirajo že pred sedmo uro v župnišču, tako da se lahko pogovorijo o vsakodnevnem programu, pa še o marsičem. V kapeli imajo nato skupno molitev za dober začetek in potek dneva. Skupaj pozajtrkujejo in za seboj vse skrbno pospravijo (!). Po odhodu otrok imajo še skupno kosilo, pri katerem je čas za klepet in druženje. Kot njihovi varovanci v središču še sami čutijo potrebo po druženju. Celo telefončki so se letos bolj

zadeve in, upoštevajoč zdravstvene predpise proti širjenju koronavirusa, priredili za osnovnošolske in srednješolske otroke, predvsem tiste, ki obiskujejo štandreško osnovno šolo oz. verouk v domači župniji, Poletno središče Štandrež 2020. Sprostitveni dopoldnevni potekajo od 6. do 26. julija v prostorih župnije sv. Andreja apostola (pri tem je PD Štandrež pomagalo pri pripravi prostorov, pa še kombi je dalo na razpolago za ekskurzijo). Po zdravstvenih določilih otroke, ki jih je bilo prvi teden 20, zdaj pa njihovo število niha okoli 14 (središče ima lahko do 20 osnovnošolcev in 11 srednješolcev), vsak dan sprejemajo polnoletni animatorji (taka so letošnja deželna določila!), v glavnem univerzitetni študentje, in

določeno temo, ki jo razvijajo po skupinah. Na različnih delavnicah otroci sproščajo ustvarjalno domišljijo in vsak svoj izdelek spravi v svojo škatlo. Zvrstilo se je že nekaj ustvarjalnic, npr. likovna, na kateri so risali in barvali soške kamne, izdelali ročna dela, naredili so celo ribice z magnetom, da so se lahko zabavali s "posebnim ribolovom". Zamislila si jih je skupina otrok, ki je spoznavala vodo, morje in njegove prebivalce ter v Romansu obiskala umetno jezerce. Člani tamkajšnjega ribiškega društva so jim razkazali ribiško opremo, jim posodili ribiške palice, s katerimi so se šli ribiče. Eden izmed njih je s ponosom povedal, da je svoj "ulov" doma tudi spekel. V glasbeni delavnici sta jih v svet glasbe s spoznavanjem not, glasbil

Tako so že šli k bregu naše bistre Soče. Vreme je bilo do zdaj naklonjeno, tako da so bili na prostem in se jim ni bilo treba posluževati dvoran župnijskega doma Anton Gregorčič. Prijazni animatorji so povedali, da otroci zelo natančno upoštevajo pravila in predpise. Če se kdaj spozabijo, jih oni takoj opomnijo. Pred vsako delavnico ali igro in po njej si dobro umijejo roke, njihovi voditelji pa natančno vse razkužijo. Animatorjem je sicer težko, ko morajo opozarjati otroke, če se preveč približajo drug drugemu, ker so prav želni stikov. Sicer dovolijo, da so bratje in sestre skupaj, pa tudi prijatelji, ki se srečujejo izven središča. Kljub tem omejevalnim, a za zdravje nujnim določilom je vzdušje v središču lepo. Kot sta nam povedala tajnica v

Obvestila

V galeriji Kulturnega centra Lojze Bratuž je na ogled do 24. julija ob ponedeljkih, sredah in petkih od 17. do 19. ure fotografska razstava ob 50-letnici društva Circolo fotografico isontino. Mladinski dom sporoča, da bo urad zaprt javnosti do 24. avgusta 2020. Za morebitne informacije in vpis v poletno Šolo za šalo in Pošolski pouk smo dosegljivi na telefonskih

številkah: +39 3316936603, +39 3666861441, 0481280857 ali preko e-pošte na info@mladinskidom.it. Prodajamo odlične domače kraški krompir. Tel. št. +39 3393423585 (Slavica).

Darovi

Namesto cvetja na grob Ivana Prinčiča daruje Anton Podveršič z družino 50 evrov za Novi glas in 50 evrov za Števerjanski vestnik.

RADIOSPAZIO
vrata proti vzhodu

(od 24. julija do 30. julija 2020)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored: **Petek, 24. julija** (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2. **Sobota, 25. julija** (vodi Ezio

Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, terskem, rezijanskem in zilljskem narečju. **Nedelja, 26. julija** ponovitev oddaje Okno v Benečijo. **Ponedeljek, 27. julija** (v studiu Katja Volpi): Lončarstvo in pečarstvo. **Torek, 28. julija** (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem **Sreda, 29. julija** (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Slovenska svetnica Ema Krška. Izbor melodij. **Četrtek, 30. julija** (v studiu Andrej Bavcon): Četrvok večer z glasbo - Zanimivosti obvestila in humor.

umaknili! Tehnologija pride v pomoč, a človeški odnosi so nenadomestljivi, pravi g. Bolčina. Poudarek letošnjega središča je prav na družabnih trenutkih, ki so jih otroci v minulih mesecih najbolj pogrešali. Zato središče letos nima le formativne naloge, ampak ima zlasti družabnostno vlogo, obenem pa daje staršem možnost, da njihovi otroci preživljajo dopoldanski čas v varnem okolju. Ker si bo verjetno malo družin letos lahko privoščilo počitnice, so delovanje središča podaljšali. Od 10. do 22. avgusta bo spet zaživel v Gabrjah, v septembru pa v

Štandrežu. Naj ob koncu navedemo imena animatorjev, ki tako predano posvečajo prosti čas otrokom. V poletnem kampu v Gabrjah so bili poleg Luce Milocca še Julija Cotič, Arianna Menis, Serena Pellegrin, Liza Paulin, Sara Piva, Tomaž Cotič in Nikolaj Černic; v poletnem središču Štandrež pa Juri Faggiani, Victor Faggiani, Simon Florenin, Matej Florenin, Pietro Grauner, Nicola Grauner, Iris Gulin, Ivana Jug, Lorenzo Marussi, Alex Terpin, Lara Komjanc, Tina Balta, Patrik Cingerli, Janiki Cingerli. **IK**

MLADINSKI DOM Poletnosti 2020

Konec prvih živahnih dni

Prvi del letošnjih Poletnosti 2020, ki jih že vrsto let prireja goriški Mladinski dom, se je sklenil v petek, 10. julija. Poletne dejavnosti, ki so se pričele v ponedeljek, 15. junija, so v prostore Mladinskega doma privabile skupno 54 otrok. Zaradi ukrepov, vezanih na omejitve širjenja okužbe s koronavirusom, je bilo število možnih tedenskih vpisov omejeno. V posebnih okoliščinah so udeleženci morali slediti vsem navodilom glede uporabe maske, razkuževanja rok, upoštevanja varnostne razdalje. Seveda navodila je bilo treba čez dan večkrat ponavljati, a vselej so jih vsi pridno in vestno upoštevali. Dejavnosti, ki so potekale od ponedeljka do petka med

8. in 13. uro, so udeležence vseeno vpletle v najrazličnejše delavnice, športne igre in razvedrilne programe. V jutranjih delavnicah so se

narave, odkrivanjem skritih koticov in parkov mestnega središča. Prepletanje narave in umetnosti je bilo na vrsti z likovno delavnico ob reki

odnose. Tudi letošnja izvedba Poletnosti sta s finančno podporo omogočila Dežela FJK in Urad Vlade RS za Slovence po svetu. Pričakujejo

Mladinskega doma se bodo spet pričele v ponedeljek, 24. avgusta, ko bo do 11. septembra potekala Šola za šalo, kjer se bodo udeleženci

na voljo še nekaj prostih mest. Možen pa je tudi še vpis v pošolski pouk za šolsko leto 2020/21. Več informacij lahko najdete

lahko udeleženci prepustili umetniški ustvarjalnosti in tako vsak teden pripravili najrazličnejše pisane izdelke. Na voljo so bili tudi sprehodi s spoznavanjem okolice in

Soči. Preizkusili so se tudi v individualnih športih in tekmovanjih. Ob druženju (z razdaljo) pa so obenem lahko spoznavali vrstnike in tako pletli nove prijateljske

tudi prispevke Fundacije Goriške hranilnice (Cassa di Risparmio), Kmečke hranilnice FJK (Cassa rurale FVG) in Zadrufne kraške banke. Dejavnosti

z raznimi aktivnostmi didaktičnega značaja lahko postopoma pripravili na vstop v šolsko leto. Obenem tajništvo Mladinskega doma sporoča, da je za Šolo za šalo

s klikom na spletni strani www.mladinskidom.it ali na info@mladinskidom.it in na telefonskih številkah 0481-280857, +39 3666861441 ali +39 3288614425.

POGOVOR Nina Prešeren, avtorica bloga Gospodična knjiga

O knjigah, blogu, podkastu ... in še marsičem

V poplavi družbenih omrežij in najrazličnejših vsebin na spletu je včasih težko ločiti zrnje od plev, a brez skrbi. Še vedno obstaja veliko kakovostnih in koristnih spletnih profilov, ki bodo bralcu dali misliti, ga kdaj spravili v smeh, ga vsestransko obogatili. Eden izmed takšnih profilov je zagotovo Gospodična knjiga, ki jo najdete na Facebooku, Instagramu in blogu. Za domiselnimi vsebinami se skriva gimnazijska profesorica slovenščine Nina Prešeren, po rodu Štajerka, v zadnjih letih pa Ljubljanka. Pred kratkim smo si lahko ogledali njen nastop v oddaji RTV Slovenije Dobro jutro, kjer je gledalcem svetovala tri knjige za poletno branje. O čem pa piše Nina? Predvsem o knjigah, seveda, od tod tudi naslov bloga, pa tudi o vzgoji sina z avtizmom ter o različnih mislih, ki se ji porajajo kot mami, profesorici in razmišljujočemu človeku. Na družbenih omrežjih se trudi biti komunikativna, kritična, a vseeno spoštljiva do drugače mislečih. Novost letošnjega poletja pa je podkast, ki mu lahko prisluhnete na njeni spletni strani (www.gospodicnknjiga.si) ali v aplikaciji Podcasts na svojem pametnem telefonu. Z Nino sva se pogovorili o spletu.

Najprej vprašanje o blogu, seveda. Koliko časa že obstaja? Od kod želja oz. potreba po javnem izražanju svojih misli o prebranem?

Moj knjižni blog obstaja že od leta 2011, a se je najprej imenoval Bralnica.si. Od leta 2017 je to Gospodična knjiga. Blogala sem že pred Bralnico pod več različnimi uporabniškimi imeni, a ne o knjigah. Od nekdanjega rada pišem, govorim, tipkam, surfam po spletu in debatiram. Kot študentka slovenščine sem začela obiskovati tečaj literarne kritike in dobila sem idejo, da bi vtise o knjigah delila na blogu. Tako se je začelo.

Koliko časa pa sploh vzame pisanje prispevkov za blog, objavljanje na družabnih omrežjih in urejanje vsega, kar je z blogom povezano?

Večkrat ugotavljam, da je vloženega dela, energije, premisleka in časa ogromno. Zato redno premišlujem, koliko sebe v različnih življenjskih obdobjih sploh še lahko vložim v ustvarjanje Gospodične knjige. Zmeraj si želim več in več, toda ob službi in družini je to vse težje. Zato tudi sproti preurejam vsebine tako, da jih lažje pripravljam. Tako spremembo sem pred letom in pol naredila v obliki rubrike Insta Gdč., v njej namreč delim zelo kratke, hitre vtise o prebranem na družbenih omrežjih Instagram in Facebook, šele pozneje pa jih po mesecih združim na blogu.

Tudi podcast Gospodična knjiga je del te racionalizacije vsebin.

Katero pot uberejo knjige, da pridejo do tebe? Ali si jih izposodiš v knjižnici, jih kupiš v knjigarni, ti založbe pošiljajo recenzijske izvode?

Najpogosteje novo knjigo srečam v šolski knjižnici. To je ena lepših stvari mojega poklica, da imam knjižnico tako blizu. Naša gimnazijska knjižnica je res dobro založena in zmeraj aktualna. Slovensko knjižno produkcijo spremljam tudi na družbenih omrežjih založb, redno berem Buklo, sledim raznim knjižnim blogerjem in knjižnim profilom, nekatere založbe mi občasno pošljejo recenzijske izvode. Zdi se mi, da me povsod obdajajo knjige in včasih je v tem lepem tudi nekaj frustracije, ker ne vem, kako vsemu redno slediti.

Ali najdejo vse knjige, ki jih prebereš, pot do objave na blogu? Katerim kriterijem slediš, ko se odločaš, o kateri knjigi boš pisala, o kateri pa ne?

Želim si, da bi prav vse knjige, ki jih preberem, dobile mesto na blogu. Žal je realnost malo drugačna. Z objavami prebranega sem gotovo v vsaj enoletnem zaostanku. O tem, o kateri knjigi bom pisala, se mi ni treba odločati, ker že prej sprejem zase bistveno odločitev – katero bom sploh prebrala. Tu se dolgo ustavljam. Prej se o knjigi dobro pozanimam in večinoma se pri izbiri za branje sploh ne zmotim. Sebi in sinu berem same odlične knjige, rada pomislim!

Tvoj blog je tudi vizualno zelo prijeten, saj ga poživljajo ilustracije in fotografije. Kdo so tvoji pomočniki pri urejanju grafične podobe spletne strani?

Leta 2017, ko sem od Bralnice presedlala na Gospodično knjigo, je novo spletno stran grafično oblikovala Katarina Oman, ilustracije pa je ustvarila Marysia Szmatala Černe. Od takrat stran ni doživela večjih oblikovnih premikov. Če znam, kaj malega prilagodim v Wordpressu sama ali za to prosim partnerja. Na tehnične zanke me je že večkrat opozorila tudi sodelavka, informatičarka, in me prijazno usmerila.

Kako pa sprejemajo dijaki tvoje življenje na spletu? Ali ti sledijo, berejo tvoje zapise, ti uspe jih nagovoriti tudi na ta način?

Po mojih informacijah moji dijaki Gospodično knjigo najpogosteje spremljajo na Instagramu. Največ njihovih odzivov sem prejela lansko jesen, ko sem Instagram za nekaj mesecev nehala uporabljati. V razredu smo se zelo fino pogovarjali o tem, kaj nas na tem omrežju prepriča in kaj nas moti. Včasih jim v razred prinesem kakšno

knjigo, ki jo preberem, in jih usmerim na svoj blog, če želijo o njej izvedeti še kaj več. Da ga nekateri uporabijo kot vir informacij, izvem tudi v njihovih govornih nastopih. Sicer pa mislim, da dijaki vseeno niso množična publika mojega pisanja. Statistika kaže več zanimanja med ženskami med 25. in 35. letom.

Tvoji stalni sledilci te že malo

Nina Prešeren

poznamo in vemo, da si kdaj vzameš oddih od družbenih omrežij. Katere se ti zdijo slabe točke virtualnega sveta, v katerem živimo zdaj skorajda vsi? Kaj se ti zdi, da lahko dajo družabna omrežja človeku dobrega?

Slabosti virtualnega sveta, govorim lahko le o Facebooku in Instagramu, ki ju uporabljam, so različne: poplava nepomembnih informacij, ki znižujejo našo storilnost in šibijo pozornost, krepitev potrošniškega načina življenja in hedonističnih vrednot, hitrega užitka in hiperaktivne sreče na osebni, partnerskem, poslovnem in družabnem področju, pretirano razkazovanje svoje zasebnosti v smislu lastnega telesa, družinskih članov, doma in drugega, ustvarjanje idealov na vseh prej omenjenih področjih... Človeku lahko po drugi strani virtualni svet daje še več priložnosti, da ta svet vsakodnevno pretresa z več kritičnega mišljenja, se od škodljivih vsebin zavestno umika in se izpostavlja kakovostnejšim, pomembnejšim. Sprašujem pa se, ali je mlad, manj samozavesten in bolj labilen človek tega sploh zmožen? V mnogih osebnih okoliščinah tega ne zmoremo niti odrasli. Obenem pa virtualni svet daje obilo prej neobstoječih možnosti za osebni izraz, za razvoj svojih poslovnih in prostočasnih idej, na spletu lahko spoznaš veliko somišljenikov in podobno. Teh dobrih plati družbenih omrežij ne zanikam, a pomembneje se mi zdi opozarjati na slabosti.

V življenju nisi samo strastna bralka, pa tudi ne samo profesorica, pač pa tudi mama malega dečka z

avtizmom. Kako se razlikuje vsakodnevno življenje tvoje družine od življenja ostalih družin?

Predstavljam si, da se vsak dan veliko več ukvarjamo s tem, kako sploh mirno, s čim manj otrokovimi čustvenimi in vedenjskimi izbruhi preživeti dan. Zato smo precej bolj zavezani rutini in jasni strukturi dneva. Otroku je

manj, če branje z njim v prvi vrsti ne bi toliko prijetnega predstavljalo meni. Čisto enostransko gledano, morda pa komu od staršev v še večjo spodbudo za branje z otrokom: kaj je lažjega, ko, recimo, zvečer spočiješ svoj hrbet na mehkem ob utrujenem otroku, odpreda knjigo, ti bereš in se ob tem, če imaš kaj igrivosti za to, in večina odraslih jo še ima,

pozornost nameniti delu, družini in prostemu času. Vse se je nejasno prepletalo in stopnjevalo izčrpanost in naveličanost. Vesela sem, da je to obdobje minilo, po drugi strani pa z večjo negotovostjo pričakujem jesen.

Zadnja novost na tvojem blogu je podkast. Kako si se odločila za to obliko komunikacije? Kaj daje tebi, kako pa so reagirali tvoji sledilci? Kaj pričakuješ od podkasta?

Za podkast sem se navdušila ob poslušanju odličnih slovenskih in tujih podkastov. To so zelo izčiščene vsebine, ki jih lažje vključim v svoj vsakdan, najpogosteje jih preposlušam v avtu. Zdelo se mi je, da bi s svojim podkastom lahko komu od svojih sledilcev na podoben način omogočila še več dobrih vsebin kot na blogu. Prav tako sem med šolanjem na daljavo opazila, kako uživam v snemanju zvočnih posnetkov za dijake, nekateri od njih so jih zelo pohvalili. Po skoraj desetih letih bloganja in pisanja sem si zaželela novo obliko izražanja in to poletje je namenjeno podkastu Gospodična knjiga, vsako poletno sredo! Od podkasta trenutno pričakujem predvsem lasten napredek v jednatem in jasnem posredovanju idej, želim se še urediti v govoru in ustvariti prepričljivo in poslušljivo vsebino za razne profile poslušalcev. Odzivi sledilcev so spodbudni, nočem pa svoje motivacije za podkast graditi na tem. Po toliko letih ustvarjanja raznih vsebin že vem, da te najlažje nastajajo, dokler jaz vidim nekaj pomembnega v njih. Seveda je vsako pohvalo zelo lepo slišati, a ta svoje mesto v ustvarjalcu najde samo, če tudi on zmore pohvaliti sebe. To je pa najtežje.

Nazadnje pa te bom prosila še za kakšno priporočilo. Kateri spletni profili ali knjižni blogi se ti zdijo takšni, da bi jih priporočala našim bralcem?

Kako krasen predlog, hvala! To spontano in redno počnem na Instagramu, kjer v storyju najlažje priporočam čudovite profile. Med knjižnimi blogi želim izpostaviti Alenkino Literarno lekarno in Urškino Bookknjigo, med Facebook skupinami Vojkino Z otroki beremo kakovostne knjige, med Instagram profili pogledajte risbe @zoki.art, storyje zdravnice Ane @antiageanavnice in IG profil @familylab.si. Do še več podobnih priporočil spletnih vsebin pa lahko pridete kar na moji strani na Facebooku in Instagramu. Vabljeni! Hvala lepa za pogovor. Dragi bralci, lepo vabljeni, da kliknete na www.gospodicnknjiga.si ter sledite profilu Gospodična knjiga na Facebooku in Instagramu.

POGOVOR Danijel Bukovec

“Najbolj mi je všeč fizični proces razvijanja fotografije”

Danijel Bukovec je mlad študent, ki se že nekaj let rad ukvarja z analogno fotografijo. Sodeluje tudi pri ustvarjanju videoposnetkov, kjer daje svoj tehnični in umetniški doprinos. Ker ima zanimiv pogled na sredstva za umetniško ustvarjanje in na stare predmete, za katere poudarja, da imajo pomembno vlogo v vsakdanjem življenju, sem se z njim srečal na kavi za prijateljski pogovor.

Predstavi se našim bralcem. Kaj študiraš? S čim se še ukvarjaš poleg študija?

Ime mi je Danijel Bukovec, star sem 20 let in živim v Gorici. Že drugo leto študiram politične vede na univerzi v Trstu. Pred dvema letoma sem diplomiral na klasičnem liceju Primož Trubar v Gorici. Poleg študija, ki zajema večino mojega časa, skušam gojiti nekaj svojih zanimanj, od katerih je analogna fotografija moj najljubši konjiček. Zelo mi je všeč se ukvarjati tudi z mehaniko in zgodovino, še predvsem, kadar mi uspe združiti ti dve področji, na primer ko vozim stare avtomobile ali uporabljam analogne fotoaparate in gramofone.

Kako to, da se kot 20-letni fant ukvarjaš z analogno fotografijo danes, ki je digitalna tehnologija

dosegla zelo visoko stopnjo na tem področju?

Menim, da je digitalna fotografija danes že tako univerzalna, da jo vsi uporabljajo. V zadnjih letih je vedno več mladih navdušenih prav za analogno fotografijo iz preprostega razloga, ker niso nikoli imeli stika s to strujo vizualne umetnosti in se v to podajajo iz lastnega zanimanja. Nekaj ljudi se iz digitalnega sveta vrača v analognega tudi zato, ker menijo, da je proces nastajanja in izdelave digitalne fotografije preveč preprost in zato dolgočasen. Prav proces fizičnega razvijanja fotografije je to, kar mi je najbolj všeč, saj imaš popolno kontrolo nad svojim izdelkom, ker lahko spremeniš veliko stvari, na primer osvetlitev, barve ipd. Zanimivo je, da če so slike res kakovostno izdelane, lahko trajajo tudi nekaj stoletij.

Kje si dobil oz. kdo ti je posredoval to ljubezen do fotografije?

K temu je delno pripomoglo zanimanje za mehaniko. Že od mladih nog sem na družinskih potovanjih vedno rad držal v rokah mamin fotografski aparat. Vedno sta mi bila všeč analogni postopek in dejstvo, da fotografije izdelava ročno, saj na ta

način lahko daš končnemu izdelku izredno pristen in oseben doprinos.

Kaj najraje fotografiraš?

Ne bi rekel, da imam pri fotografiranju en sam subjekt. Večkrat slikam, kar me v nekem trenutku

najbolj priteguje – to je lahko pokrajina, obraz, kotiček itd. Če bi moral stkati rdečo nit svojih najbolj uspešnih fotografij, je moj “stil” street photography oz. mestna, ulična fotografija. Za moje delovanje je na sploh značilno to, da dobim navdih v trenutku, spontano; tudi zaradi tega

se ne udeležujem javnih fotografskih natečajev ali tekmovanj, pri katerih je tematika oz. subjekt že vnaprej določen – ne bi mi uspelo se izkazati v subjektu ali tematiki, ki so jo drugi izbrali zame.

Katere misliš, da so prednosti, katere pa pomanjkljivosti analognega in digitalnega fotografiranja?

Digitalna fotografija je izredno ugodna za komercialno/trgovske namene, za objavljanje na spletu, uporabniku je tudi prijaznejša. Po drugi strani pa, ker je lažje vzeti

pametni telefon iz žepa in nekaj slikati, fotografija izgubi pomen, saj je le ena izmed mnogih in je proces nastajanja le-te res hiter in preprost. Res pa je tudi, da so se v zadnjih časih kamere na pametnih telefonih izredno razvile, kar je ošibilo trg fotografskih aparatov. Podjetje Olympus je npr. v prejšnjem mesecu objavilo vest, da bo prenehalo proizvodnjo fotoaparata zaradi previsoke konkurence s pametnimi telefoni. Ena možna rešitev bi bila ta, da bi podjetja proizvajala kamere prav za pametne telefone, kot to že nekaj let dela nemško podjetje Leica. Druga rešitev je prehod na drugo področje vizualnega ustvarjanja, na primer grafika, reklame, tisk – kot je naredilo podjetje Kodak, da bi se rešilo stečaja. Fotograf, ki uporablja analogni fotoaparat, nima možnosti ogleda fotografij, kar je po drugi strani mogoče pri digitalnih fotoaparatih. To je po eni strani prednost, saj če fotografiraš skozi analogno lečo, pridobiš kritično oko in si bolj pazljiv pri kompoziciji, osvetlitvi fotografije. Vedno bolj prehajamo v digitalni svet, kar je s praktičnega in komercialnega vidika

koristno za napredek; osebno pa skušam čim več ohranjati “mehanične postopke življenja”, ker to bolj odgovarja mojim okusom – analogna fotografija je konkreten primer tega. Ta način delovanja mi nudi veliko več zadoščenja, ker od mene terja več truda za doseganje končnega izdelka.

Ukvarjaš se tudi z videoposnetki. S kom največ sodeluješ?

Da, večkrat sodelujem z nekdanjima sošolcema in prijateljema Alexom Faganelom in Janom Devetakom. Z njima sem se veliko naučil o filmografiji ter pridobil dodatno spodbudo za poglobitev znanja fotografije. Pri tehničnih postopkih ustvarjanja filma in fotografije je veliko sorodnosti, zato sem pridobljeno znanje prenesel tudi v to, kar delam.

Nameravaš ohraniti fotografijo le kot konjiček ali od tega nekega dne morda tudi živeti?

Gotovo je to lahko kompetenca, za katero upam, da bo še kdaj prišla prav. Da bi postal fotograf, ni moj prvenstveni cilj; gotovo pa je, da ne bom prenehal ustvarjati, tudi ko bom zaposlen na katerem koli drugem področju.

Samuel Devetak

DROBCI DOMAČE ZGODOVINE (121)

Dimitri Tabaj

Vojna odškodnina in trpljenje naših prednikov po prvi svetovni vojni (4. del)

Goriška straža z dne 29. januarja 1923 v članku z naslovom Goriškim Italijanom je pisala o naraščajočem nezadovoljstvu Slovencev, ki so se po prvi svetovni vojni znašli pod italijansko okupacijo, ki je bila kruta in surova že pred nastopom fašizma. Članek omenja tudi vojne oškodovance: “Goriški Italijani so neznansko presenečeni, da je naše glasilo začelo v zadnjem času tako odločno in ostro pisati. Začudeno majojo z glavo in se poprašujejo: ali niso to tisti Slovenci, ki so z nami doslej sodelovali ob neštetihih prilikah? /.../ Ali niso to isti Slovenci, ki so sedeli z zastopniki vseh italijanskih strank v odboru za vojne oškodovance, z njimi sporazumno nastopali, skupno delali in se borili?” Potrdilo, da ni šlo le za gospodarske in finančne zadeve, temveč tudi za etnično “bonifiko” našega ozemlja, ki se je takrat izvajala predvsem s finančnimi sredstvi, najdemo dva tedna kasneje, v Goriški straži z dne 12. februarja 1923. Gre za dva članka. Prvi se glasi Nov udarec po slovenskem ljudstvu! “Okrajna bolniška komisija v Gorici, na kateri ukazuje in gospodari zopet vladni komisar, je izdala ukaz, da se v uradih ne sme več govoriti slovensko. Vsako dopisovanje v slovenščini je prepovedano. Celo glava na pismih ne sme več biti slovenska. To je škandal, ki vpije do neba. Zavod, ki ima včlanjenih 7000 Slovencev in 4000 Italijanov, je zaprt slovenski večini. Povsod, prav povsod mora Slovenec čutiti, da je hlapec”. Tako se nadaljuje ogorčeno poročanje

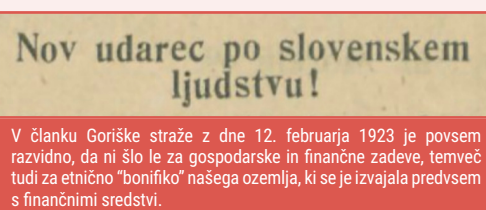
Goriške straže z dne 12. februarja 1923: “S pomočjo slovenskega denarja, nas tolčejo. Kaj mislite, da s tem dosežete? Nič, prav nič. Slovenski delavec bo s stisnjenimi zobmi prenašal krivico in njegova zavednost se bo le še bolj utrdila. Tako bedaste politike nismo še videli v naši deželi”. V drugem članku z naslovom Vojna odškodnina beremo: “V katerem stanju se nahaja danes to vprašanje? Radi premajhnega števila finančnega uradništva so le redki oni vojni oškodovanci, kateri so že sklenili konkordat bodisi za premičnine bodisi za nepremičnine. A tudi že po sklenjenem in od pristojne komisije potrjenem konkordatu vojni oškodovanci zaman čakajo na izplačilo iz državne blagajne in si morajo pomagati s predujmi. Zato je meseca novembra l. l., ko so banke ustavile izplačevanje predujmov, nastala v deželi prava gospodarska kriza. Mnog vojni oškodovanec si je denar izposodil, da je kupil najpotrebnejše premičnine za hišo in za gospodarstvo in se je zavezal, da vrne znesek vsaj do konca leta. Veliko razočaranje, ko se je izplačevanje predujmov naenkrat ustavilo. Zidanje hiš je izostalo, podjetniki niso izplačevali nabavljenega materiala in ne delavcev. Za božične praznike so družine, katerih očetje so bili zaposleni pri obnovitvenih delih, stradale v pravem pomenu besede /.../. Tudi 12. marca 1923 je časopis poročal o izredno hudi situaciji: “Vse naše gospodarsko življenje, vse gospodarsko življenje naše dežele, pa naj je prebivalstvo slovensko ali furlansko ali kakršnokoli, sloni na izplačilu vojne odškodnine! In kdor jo ovira, stavi deželi in njenemu prebivalstvu nož na vrat!”.

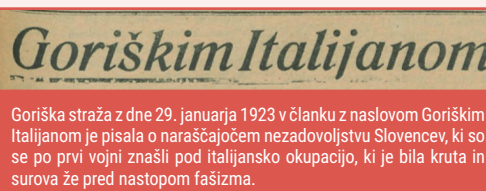
Gorica - Soška ulica leta 1916, med prvo svetovno vojno, v risbi prof. Ferdinanda Pambergerja. Soška fronta je bila po mnenju nekaterih ena največjih ali morda največja serija bitk, ki so potekale pretežno v goratem svetu, v zgodovini človeštva. Nadporočnik in vojaški slikar prof. Pamberger, med vojno odlikovan z redom Franca Jožefa, je bil vodja umetniške skupine na soški fronti.

Podgora leta 1916, med prvo svetovno vojno, v risbi prof. Ferdinanda Pambergerja. Večina Pambergerjevih del je nastala na Sveti Gori, na Krasi, v Vipavski dolini, Gorici in Furlaniji. Reprodukcije so bile izdane v letih 1917-1918, dobiček pa namenjen vdovam in sirotam padlih junakov Soške armade ter beguncem poknežene grofije Goriško-Gradišanske.

V članku Goriške straže z dne 12. februarja 1923 je povsem razvidno, da ni šlo le za gospodarske in finančne zadeve, temveč tudi za etnično “bonifiko” našega ozemlja, ki se je izvajala predvsem s finančnimi sredstvi.

Goriška straža z dne 29. januarja 1923 v članku z naslovom Goriškim Italijanom je pisala o naraščajočem nezadovoljstvu Slovencev, ki so se po prvi vojni znašli pod italijansko okupacijo, ki je bila kruta in surova že pred nastopom fašizma.

“Credito Italiano”, preroški italijanski vojni propagandni plakat iz leta 1917: po zverinskem bombardiranju nove tragedije so bile na obzorju za naše ljudi. Znano je, da se po vojnah - ali drugih katastrofah - težave, krivice in zatiranje šele stopnjujejo.

Manica Maver: Luč na odru

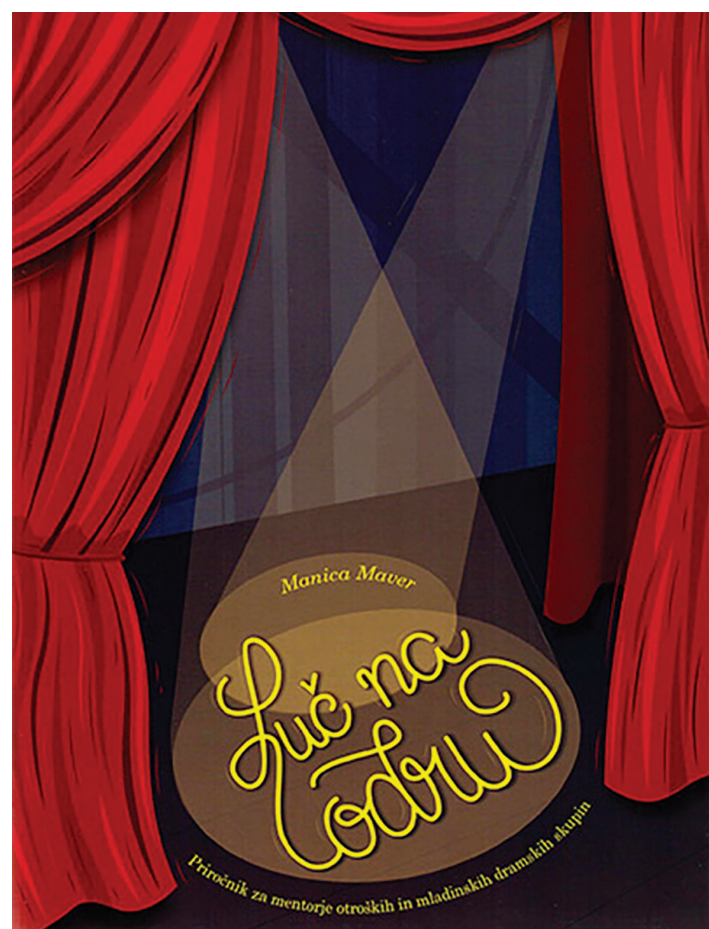
Dragocen gledališki priročnik

Ko nas lani ni še mučila misel na epidemijo koronavirusa in smo svobodno lahko načrtovali in uresničevali naše bogato, pisano ustvarjalno in poustvarjalno delo, je pri tržaški založbi Mladika izšel zelo uporaben priročnik za mentorje otroških in mladinskih dramskih skupin z naslovom *Luč na odru*. V kulturnem življenju

v publikaciji *Luč na odru*. Avtorica je Manica Maver, ki je v gledaliških krogih dobro poznana. Že od mladih nog je v krogu družine dihala gledališki zrak. Ustvarjalno gledališko ozračje, v katerem je živela, je pripomoglo k temu, da se je tudi sama, po poklicu sicer profesorica slovenščine na DTZ Žiga Zoisa v Trstu, podala na vabljenje, a nelahko pot modrice

Katarina Podbevšek, ki je napisala uvodne besede k zajetnemu priročniku, za katerega je platnico, ki kar vabi v očarljivi odrski svet, oblikovala Petra Debelis (prelom Danilo Pahor; sodelavec Mitja Petaros; izid knjige sta podprla Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Dežela FJK). V uvodu avtorica obrazloži, da je s to publikacijo želela posredovati nekaj napotkov in gradivo, ki ga je sama pridobila s študijem in osebnimi izkušnjami. Priročnik, ki ga dopolnjuje slikovno gradivo, je razdeljen na pet preglednih poglavij. Spregovori o temeljnih dejavnih gledališke uprizoritve, poudarek daje govoru, jeziku, mimiki in kretnjam. Predstavlja ljubiteljsko gledališko dejavnost pri nas in širše v Sloveniji. Pri tem se zaustavi pri njenem pomenu in izbiri režiserja ljubiteljskih uprizoritev. Svoje izbire utemeljuje s teoretičnimi izhodišči. To je središnji del knjige, ki sestavlja njeno magistrsko diplomu ob koncu študija na AGRFT; nastala je na podlagi analize enoletnega dela z otroško in mladinsko skupino, katere mentorica je bila v tistem času. V drugem delu knjige predstavlja veliko praktičnih vaj, ki jih je usvojila na raznih izobraževalnih tečajih ali iz priročnikov. Nekatere si je sama izmislila. Take so ogrevalne vaje in igre, tematske vaje, vaje za spodbujanje domišljije, za obvladovanje prostora, za gib, pa še marsikatero druge. Ob koncu sta dve njeni dramski besedili. Napisala ju je za svoje skupine in ju z njimi tudi uprizorila. Objavljena otroška igra *Volk ni tak!* je bila priporočena za objavo na literarnem natečaju za najboljše otroško in dramsko besedilo, ki sta ga razpisala Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti in revija Mentor. *Luč na odru* gotovo zapolnjuje vrzel na področju gledališke literature, namenjene ustvarjalnemu delu z mladimi. Gledališki mentor bo v njem našel navodilo, napotek, namig, nasvet, ko se bo našel pred zahtevno nalogo ustvariti tudi skromen gledališki prizor, ki vsekakor zahteva kar nekaj truda, priprave in seveda izkušnje dela z večkrat zaletavimi, neučakanimi mladimi igralci, ki bi radi čim prej na oder, da pokažejo, kaj so se naučili. V njem bo prebral tudi tolažilne in spodbudne besede, če uprizoritev ne bo taka, kot si jo je zamislil in pričakoval, da bo. *Luč na odru* bo v resnično pomoč!

Iva Koršič

slovenske narodne skupnosti je bila od nekdanje gledališke dejavnosti zelo živahna in tudi zdaj skoraj v vsakem društvu deluje ena ali več dramskih skupin. Mnogo je odraslih, mladih in otrok, ki radi svoj prosti čas in ustvarjalno nagnjenje namenijo žlahtni gledališki umetnosti, s katero z izbranimi klasičnimi in sodobnimi dramskimi teksti ali celo izvirnimi avtorskimi deli posredujejo občinstvu mavrico čustev in tudi kritičen pogled na marsikaj, kar bi radi, da bi bilo drugače v sodobni družbi, v kateri so vrednote, na katerih bi moralo vse sloneti, potisnjene na rob. Prav zaradi tega je ta priročnik zelo dobrodošel. Vsi tisti, ki se ljubiteljsko ukvarjajo z gledališko umetnostjo, bi ga morali imeti na dosegu roke na domači polici. Na vidnem mestu bi moral stati tudi v vsakem našem društvu in šolskih knjižnicah, saj se večkrat tudi ob koncu šolskega leta pojavljajo drobni gledališki prizorčki. Za tako snovanje morajo tudi učitelji(ce) imeti vsaj malo podlage, če želijo, da nastane kaj lepega in učinkovitega. Oporo pri tem bodo mentorji ljubiteljskih gledaliških skupin pa tudi priložnostni "režiserji" gotovo našli

Talije. Po klasičnem liceju Franceta Prešerna v Trstu je diplomirala iz slovenščine na Laposlovni in filozofski fakulteti v Trstu, kasneje pa magistrirala iz programa *Oblike govora* na ljubljanski Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT). Pri tem se je osredotočila na področje raziskovanja umetniškega govora, poučevanja govora in radijske igre, ki jo dobro pozna, saj je umetniški vodja Radijskega odra, pri katerem tudi igra, režira, piše besedila in dramaturgije. S prispevkom *Umetniški govor in Radijski oder Trst* se je udeležila Mednarodnega simpozija o umetniškem govoru, ki ga je priredila AGRFT. Izobrazbo si je pridobila tudi na področju gledališke pedagogike. Tudi pri pedagoškem delu se ukvarja z govorno in gledališko vzgojo. Že kar nekaj let vodi mladinske dramske skupine in je soudeležena pri poletni *Mali gledališki šoli Matejke Peterlin*. Vse povedano priča o njenem pestrem gledališkem udejstvovanju. Prav ob tem je začutila potrebo, da bi pomagala vsem, ki v naših društvih vodijo gledališke skupine in se večkrat znajdejo v veliki škripcih. Njena mentorica na AGRFT je bila prof. dr.

Častitljiv življenjski jubilej duhovnika in znanega glasbenika

90 let dr. Mirka Cudermana

V soboto, 18. julija, je častitljivih 90 let obhajal tudi v našem zamejskem prostoru znani duhovnik, muzikolog, zborovodja in organizator dr. Mirko Cuderman. Z glasbo se je začel ukvarjati kot najstnik, ko je v rojstnih Tupaličah nadomestil organista, ki je bil deportiran. Gimnazijo je končal v Kranju, kjer je tudi pridobil osnovno glasbeno znanje pri skladateljih Petru Liparju in Martinu Zelezniku. Po maturi je vstopil v ljubljansko bogoslovje in končal Teološko fakulteto ter bil leta 1954 posvečen v duhovnika. V tem obdobju je bil učenec Stanka Premrla. Tudi v tem času se je veliko ukvarjal z glasbo ter po krajši kaplanski službi odšel na Dunaj študirat. Vpisal se je na Muzikološki oddelek dunajskega vseučilišča, obenem pa na Cerkevno glasbeni oddelek Univerze za glasbo in gledališko umetnost. Po diplomi leta 1960 se je vrnil v Ljubljano in je začel svoje delovanje najprej v stolnici, kjer je leta 1969 postal regens chori, hkrati pa je predaval cerkveno glasbo na Teološki fakulteti. Leto prej je ustanovil zbor Consortium musicum, ki je večkrat nastopal tudi na Goriškem in je izvajal izredno zanimive programe, večkrat tudi zahtevna vokalno instrumentalna dela svetovnih avtorjev, ki so prav po Cudermanovi zaslugi doživela v Sloveniji svoje prve izvedbe. Tako se nekateri še spominjajo, da je ta zbor pod vodstvom jubilanta med drugim izvedel zelo zanimivo latinsko mašo goriškega skladatelja dr. Jakončiča in opero Tolminski punt Ubalda Vrabca. S tem zborom je posnel kar 23

plošč, med njimi zelo uspešne božične ali Marijine pesmi, ki so jih razmnožili v več deset tisoč izvodih. Nekaj let je vodil Komorni zbor RTV Slovenija, ob osamosvojitvi Slovenije pa je dal pobudo za ustanovitev Slovenskega komornega zbora, ki je edini profesionalni pevski zbor v Sloveniji in je postal njegov programski direktor in

umetniški vodja. Za deset let, vse od leta 2000, pa je bil tudi umetniški vodja Slovenskega okteta. Za zasluge na področju zborovske kulture in zlasti oblikovanje zanimivih koncertnih sporedov mu je Javni sklad za kulturne dejavnosti leta 2012 dodelil zlato plaketo JSKD. Tudi kot predavatelj na Akademiji za glasbo v Ljubljani, kjer je predaval zborovsko literaturo, izvajalsko prakso in dirigiranje, je vedno skrbel za temeljito seznanjanje slušateljev s svetovno, a tudi slovensko zborovsko literaturo. Zavzel se je tudi za ustanovitev oddelka za cerkveno glasbo in je bil leta 2015 pobudnik, z darovanjem svojega izredno obsežnega notnega arhiva JSKD, ustanovitve Slovenskega zborovskega arhiva, ki domuje v uršulinskem samostanu v Ljubljani. Njegova zasluga je tudi, da

je s Slovenskim komornim zborom posnel zbirko *Musica sacra slovenica* na 30 zgoščenkah z več kot 600 skladbami ter antologijo slovenske zborovske glasbe na 56 zgoščenkah s 1250 skladbami, s čimer je ustvaril celovit, muzikološko utemeljen in avtentično izveden pregled slovenske sakralne in posvetne slovenske zborovske glasbe. Dr. Mirko Cuderman je tudi človek, ki je vedno izkazoval veliko pozornost do zamejskih Slovencev, tako do Korošcev, s katerimi je prijateljeval že v svojih študijskih letih na Dunaju, kot tudi do nas Goričanov in Tržačanov. Obiskovalci poletnih seminarjev ZCPZ so ga npr. spoznali, ko je konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja vodil kar nekaj let poletni seminar, večkrat pa je z zborom Consortium musicum nastopal pri nas in zlasti v Gorici. Z izbiro programov, ki jih je z zborom izvajal, pa je vedno potrjeval, da globoko razume in živi enotnost slovenskega kulturnega prostora. Pri Goriški Mohorjevi družbi smo imeli čast, da smo ga spoznali tudi kot upravnika založbe Družina, ko nam je v letih 1980-1991 kar nekajkrat pomagal, ko smo nekatere knjige tiskali v Ljubljani. Jasno so osebni jubileji priložnost, da se zamislimo o odnosu, ki nas veže na neko osebo. Ko pomislimo na dr. Mirko Cudermana, lahko mirno rečemo, da nas nanj veže čustvo globokega spoštovanja in duhovnega prijateljstva. Zato mu tudi s primorske strani iz srca čestitamo in voščimo trdnega zdravja in vse dobro!

Marko Tavčar

Sloviti Rafaelo naj bi umrl zaradi zdravniške napake

Za italijanskega renesančnega slikarja in arhitekta Rafaela (Raffaello Sanzio, rojen v Urbinu 28. marca ali 6. aprila 1483 – umrl v Rimu 6. aprila leta 1520), ki je najverjetneje trpel za pljučnico, naj bi bilo usodno puščanje krvi, je pokazala najnovejša raziskava okoliščin umetnikove smrti. Zdravniška napaka je le še poslabšala njegovo zdravje in ga vodila v prezgodnjo smrt, je po pisanju STA poročal britanski The Guardian. Raziskava zgodovinarjev na univerzi Milano-Bicocca je izločila prejšnje teorije o malariji, tifusu in siflisu ter sklenila, da je Rafaela, ki je najverjetneje imel pljučnico, še bolj oslabilo puščanje krvi - starinski postopek izpusta krvi za zdravljenje mnogoterih bolezni. "Ker ni trpel za boleznijo na črevesju, smo postavili hipotezo pljučnice," je za The Guardian dejal eden od avtorjev raziskave in raziskovalec zgodovine medicine na univerzi Michele Augusto Riva. "Prepričani pa smo, da je puščanje krvi prispevalo k umetnikovi smrti. Takratni zdravniki so bili navajeni puščati kri za zdravljenje različnih bolezni, a po tem načinu zdravljenja običajno ne bi posegli za boleznijo pljuč. Rafaelo zdravnikom ni razkril vzroka bolezni ali svojih simptomov, zato so nepravilno uporabili puščanje krvi," je dodal.

Avtorji raziskave so zapisali, da so "slabi opisi tistega časa poročali le o vročini kot vzroku smrti", medtem pa so govorice o razuzdanosti "vodile v mit, da je trpel za sifilisom in da je bila spolno prenosljiva bolezen poglaviti razlog smrti". Primerjali so opis zadnjih tednov pred umetnikovo smrtjo iz knjige *Življenja umetnikov*, v kateri je slikar, arhitekt, pisatelj in zgodovinar Giorgio Vasari napisal, da je imel Rafaelo po strastni noči "silovito vročino" ter da so mu zdravniki, ki so menili, da se je le pregrel, "nepremišljeno puščali kri". Druga pričevanja sodobnikov so nakazovala eno- do dvotedensko inkubacijsko dobo bolezni. "Ti viri nudijo dodatne informacije o umetnikovi smrtonosni bolezni: bila je akutna bolezen, za katero je bila značilna visoka in nenehna vročina," so zapisali avtorji. "Pravzaprav ga bolezen ni takoj vodila v smrt, ampak je trajala eden do dva tedna. Prav tako ni bila tako huda, da bi mu preprečila ureditev poslednjih zadev, med drugim oporoke," je še povzel The Guardian. Raffaello Santi je imel 37 let, ko je na dan svojega rojstnega dne 6. aprila 1520 umrl v Rimu, osem dni potem, ko je zaradi vročine obležal. Številni muzeji po Italiji imajo letos postavljene razstave njegovih del, da obeležijo 500-letnico umetnikove smrti.

Izpod peresa prevajalke Jerneje Jezernik

Biografija Alme M. Karlin med 30

finalisti literarnega seznama Hotlist 2020

Prva nemška biografija o svetovni popotnici Almi M. Karlin z naslovom Alma M. Karlin – Mit Bubikopf und Schreibmaschine

na podlagi priporočil strokovnjakov uvrstila na Hotlist 2020 najboljših 30 knjig neodvisnih nemških, avstrijskih in švicarskih

založb iz nemškega govornega področja. Za finaliste do 20. avgusta poteka glasovanje na povezavi <https://www.hotlist-online.com/die-hotlist-kandidaten-2020/>. Celjanka Alma M. Karlin velja za eno največjih popotnic vseh časov. Med letoma 1919 in 1927 je sama prepotovala svet in se po

um die Welt izpod peresa prevajalke Jerneje Jezernik je izšla letos marca pri avstrijski založbi Drava. Knjiga se je na več kot stotimilijonskem nemško govorečem prostoru

založb. Kot so zapisali pri Javni agenciji za knjigo RS, seznam desetih knjig Hotlist vsako leto pripravi žirija neodvisnih strokovnjakov izmed naslovov 170 neodvisnih

hotlist-online.com/die-hotlist-kandidaten-2020/. Celjanka Alma M. Karlin velja za eno največjih popotnic vseh časov. Med letoma 1919 in 1927 je sama prepotovala svet in se po

poti preživljala z lastnim delom. Obvladala je devet tujih jezikov. Slavo in uspeh, o katerih je sanjara kot mlado dekle, ji je prinesla potopisna trilogija, ki je izšla med letoma 1929 in 1933.

Močno je nasprotovala vzponu nemškega nacionalsocializma pod vodstvom Adolfa Hitlerja, zato so jo po nemški okupaciji Celja spomladi 1941 zaprli, a se je izognila predvideni deportaciji v koncentracijsko taborišče v Dachau. Čeprav se je pridružila partizanom, ji je povojna oblast zaplenila premoženje. Leta 1950 je po hudi bolezni umrla v veliki revščini.

Biografinja, raziskovalka Almine zapuščine in prevajalka njenih del iz nemškega v slovenski jezik Jerneje Jezernik je avtorica treh Alminih biografij, prevajalka 14 njenih del v slovenščino in ima največ objav, tudi mednarodnih, o tej temi ter se z raziskovanjem Almine dediščine neodvisno ukvarja že več kot 25 let.

Goče nad Vipavskim

Obnovili cerkev

Marije Snežne

Obnovili romarsko cerkev Marije Snežne nad Gočami na Vipavskem

V teh dneh zaključujejo obnovo manjše romarske cerkve Marije Snežne nad Gočami. Na cerkvi iz 17. stoletja so prenovili fasado in obnovili streho, dobila je nova okna in notranjo barvo. Za obnovo, vredno okrog 100.000 evrov, je poskrbela domača župnija Goče ob pomoči ministrstva za kulturo in vipavske občine. Za obnovo cerkve, ki je kakšnih 20 minut hoda oddaljena od ene najlepših vipavskih vasi Goče, so od države dobili 23.000 evrov. Okrog 35.000 evrov jim je obljubila Občina Vipava, preostanek pa bodo morali zbrati v župniji. Krajanje Goč, Lož in Manč so v prenovo vložili tudi precej prostovoljnih delovnih ur ter pridobili tudi nekaj donacij domačih podjetnikov. Obnovitvena dela bodo zaključena še v tem mesecu, v začetku avgusta pa pripravljajo slovesnost, na kateri bodo prenovljeno cerkev ob prazniku Marije Snežne predstavili domačinom in obiskovalcem.

Pravilno orientirana romarska cerkev stoji na hribu Obelunec, ki se dviguje nad Gočami. Zgrajena je bila najverjetneje v prvi polovici 17. stoletja, po nekaterih domnevah že okoli leta 1611. Ta letnica je vklesana v kamnitem kropilniku v notranjosti cerkve, ki jo danes med drugim krasijo lesena prižnica iz 19. stoletja, delno kamniti stebni oltar z letnico 1926, slike goriškega slikarja Clementeja Del Nerija in leseni kip Marije Snežne slikarja Toneta Kralja. V 40. letih 19. stoletja je bila stavba predelana. Do obzidanega prostora s cerkvijo vodi stopnišče, vrh katerega je portal s slopoma, zaključenima z obeliskoma. Zid okoli cerkve so obnovili pred dvema letoma. Ob sodelovanju domačega župnika Ivana Furlana so doslej poskrbeli za prenovo župnijske cerkve sv. Andreja na Gočah, kapele Božjega groba na domačem pokopališču in domačega župnišča. Za prenovo župnijske cerkve sv. Andreja so lani prejeli državno priznanje za uspešno in kakovostno izvedeno prenovo kulturne dediščine v letu 2018.

Po Nebeški poti - Peš od Ogleja do Svetih Višarij (1)

Nace Novak

Naključje ali klic na pot?

Oznako stilizirane ribice na modri podlagi, kakršne usmerjajo romarje na pešpoti od Ogleja do Svetih Višarij, sem prvič opazil dobro leto, preden sem stopil na pot, odločen, da jo prehodim. Bilo je spomladi, med sobotnim družinskim izletom. Iz Kobarida smo se pripeljali do Mosta na Nadiži (Ponte Vittorio), ki predstavlja mejo med Slovenijo in Italijo. Ustavil sem, da smo malo pretegnili noge in napasli oči. In tam, že na italijanski strani, sem na drogu usmerjevalne table zagledal desetkrat deset centimetrov velik kvadratni znak modre barve z belo začrtanim vodnim bitjem in napisom „Il Cammino Celeste“. Puščica pod napisom je usmerjala na ozko stezico, vzporedno z rečno strugo, in ob sprehodu z očmi po njej me je pritegnilo divje in odmaknjeno, a hkrati prijazno in varno okolje, tako čisto in zeleno. Pomislil sem, kako bi bilo slediti modrim puščicam po očitno označeni poti, pa čeprav se mi ni sanjalo, za kakšno pot gre.

Naslednji dan smo obiskali Oglej. Ko smo se sprehodili po Via Sacra, mimo ostalin nekdanjega pristanišča, in prišli do regionalne ceste, ki vodi proti Gorici, sem, presenečen in osupel, na nosilcu prometnega znaka zagledal enako oznako – moder kvadratik s stilizirano ribico in napisom „Il Cammino Celeste“ ter puščico, ki je kazala, kam je treba. Znak sem pokazal tudi Jani in začel glasno razmišljati o tem, kako je mogoče, da sem ga prvič videl dan prej, skoraj sto kilometrov stran, in tega dne spet, na povsem drugem koncu, pa kaj to pomeni, da ne more biti naključje, ker v naključja ne verjamem in podobno. Pa za kakšen camino gre, sem se spraševal, saj sem tistega najbolj znanega in obiskanega v Španiji prehodil že pred nekaj leti in me je kar zaznamoval. Otoka, ki sta sprva prisluhnila, sta me kmalu nehala poslušati, saj ključne besede kot znak, pešpot, hoditi, camino ... pri mulariji ne vzbudijo dovolj zanimanja.

Zvečer sem doma v google vtipkal Cammino Celeste in takoj dobil odgovor na vprašanje. Izvedel sem, da se Cammino Celeste, po

slovensko Nebeška pot, začne prav v Ogleju in vodi prek Furlanije – Julijske krajine v bližini meje s Slovenijo do Svetih Višarij, 1760 metrov visokega romarskega svetišča blizu Trbiža. Nebeški poti posvečena spletna stran me je seznanila tudi s tem, da je ta dolga dobrih 200 kilometrov, in da obstaja pred prvo etapo še prolog s štartno točko na otočku Barbana v Gradeški laguni, ki je prav tako romarsko središče. Z besedo romar se z lahkoto poistovetim. Španski Camino me je, čeprav nisem veren, obogatil z romarsko identiteto. Po njem sem na podoben način, s prenašanjem vsega, kar potrebuješ, na

hrbtu, prehodil še nekaj daljinskih poti. Tak način potovanja, premikanja se mi zdi najbolj pristen in prvinski. Zato, ker si med hojo ves čas, korak za korakom, v stiku s tlemi in se ti po dveh, treh dneh te non stop povezuje z materjo zemljo čuti izredno izostrijo in misli zbistrijo. Vsaj moje izkušnje so take. Na kolesarskih potepanjih, kjer je prtljaga prav tako „po romarsko“ zreducirana na najnujnejše, te neposredne povezanosti že ni več, pa čeprav si še vedno v harmoniji z mimobežečo naravo, vseeno pa je doživljanje vsega skupaj manj polno in bogato. Z vsakim hitrejšim in udobnejšim načinom potovanja pa je ta stik bolj „švohoten“ in blede, izgublja energetski naboj. Na začetku je bil Cammino Celeste (CC) le ena od možnih poti, le eden od izzivov ali mikavnejših ciljev za prihodnjih nekaj dopustov, potem pa

me je začelo vse bolj vleči nanj, dokler ni padla odločitev, da ga prehodim v septembru. Sprva sem razmišljal, da bi se ga lotila skupaj z Jano. Da bi s tem, ko bi bila deset dni sama na poti, brez otrok, ojačala najin odnos, oplemenitila zvezo. Potem pa je ravno zamenjala službo in ni mogla kar takoj na dopust. Pa tudi sicer se je začela v meni krepiti ideja, da moram s tem opraviti sam, kot že tolikokrat, ker sem pač tak tip, da najraje hodim in potujem sam. Da se v nekaj dneh umika od družine znova malo bolj odpre navzven, pogledam čez planke, a tudi poglobim vase, prečistim, prepoznam morebitne spremembe, ki

so se vame vtisnile od zadnjega odmika v samoto, jih predelam in sprejemem. Zaverovan v dobro fizično pripravljenost sem s specifičnim treningom začel šele slab mesec pred odhodom. To pomeni, da sem kolesarjenje, tek in telovadbo, pa plavanje in veslanje, saj je bilo sredi poletja, v veliki meri opustil in se posvetil hoji. Hodil sem večinoma na vrhove nad Novo Gorico - na Sabotin, Sveto Goro in Škabrijel oziroma po njihovih pobočjih. Z vse težjim „rukzakom“ na hrbtu. Včasih sem vzel s sabo Natana in Nino, včasih samo enega od otrok, največkrat pa sem hodil sam. Počasni sem se utrjeval, saj zadnje čase nisem veliko hodil, zato sem dobro vedel, da to potrebujem. Ta preklop, transformacijo iz kolesarja, tekača, telovadca v pešca, pohodnika. Saj bi šlo tudi brez tega, a bi mi bilo težje, pa

še kakšen žulj ali podobno neprijetnost bi morda staknil zaradi neutrujenosti in neuhojenosti, kar bi lahko ogrozilo celoten projekt, ga prekinilo ali podaljšalo. Prav veliko časovne rezerve pa nisem imel. En dan. V skrajnem primeru dva.

Ti pripravljali pohodi, ki niso bili predolgi, so bili idealni tudi za testiranje opreme. Nekaj sem je moral zaradi dotrajanosti zamenjati, dokupiti, kot na primer nove pohodniške čevlje. Da bi se stopala z njimi dobro spoznala in se v njih udomačila, sem zadnja dva tedna pred odhodom z njimi prehodil slabih sto kilometrov in občutek je bil zelo dober. Tudi kasneje na poti me niso razočarali. Pohodniško opremo sem obogatil tudi z novim in zelo trpežnim dežnim pončem, lažjo letno puhovko, ki jo je mogoče spraviti v žep, in novim parom pohodniških nogavic. Ostalo sem imel vse že doma. Iz dneva v dan sem bolj intenzivno zbiral vse potrebne informacije o pešpoti in se tako med drugim seznanil tudi z njenimi nezanemarljivimi višinci. Skoraj 7000 metrov navzgor in 5000 navzdol v desetih dneh. V Gorici sem kupil vodnik po poti. Kot edini izvod me je čakal v knjigarni na korzu. Ne dvomim, da je bil tam z namenom. Da je bilo vse tako „našteleno“, da pridem in ga vzamem. Vse bolj sem bil pripravljen na odhod, na pot, ki naj bi predstavljala vrhunec dopusta in največjo pustolovščino v letu 2019.

Sem pač čudak, ki mu skupinsko ležanje na plaži ob morju sredi julija ali avgusta, ko vsenaokrog smrdi po kremah za sončenje, ne diši. In gužva v kampih, restavracijah, ulicah obmorskih krajev še manj in še kaj takega mi ni všeč. Otoka sta zaradi tega malo prikrajšana, ker bi jima bilo ravno v tem času, ko je gneča, najbolj všeč in najbolj zanimivo, ampak ... Saj sem se v minulih letih večkrat prilagodil in potrpel, a sem vedno potreboval tudi vsaj krajši, nekajdnevni pobeg na lepše v svojem stilu – peš ali s kolesom, načeloma sam.

POGOVOR Ljuba Smotlak

“Udejestvovala sem se marsikje, kjer sem bila lahko koristna!”

V ponedeljek, 13. julija 2020, je učiteljica, pevka, dirigentka, skavtinja in ne nazadnje zaslužna kulturna delavka Ljuba Smotlak praznovala visok in pomemben jubilej. 90-letna Mačkoljanka je bila vse od mladih let, ko je pri nas zaradi vojn prevladovala revščina, do danes med tistimi, ki so botrovali kulturnemu in prosvetnemu življenju na Tržaškem. Ljuba Smotlak nas je z običajno prijaznostjo in veseljem sprejela na pogovor v domači hiši v Mačkoljah, kjer je bilo še polno šopkov rož in čestitk: “Toliko cvetja sem dobila, da imam prav težave s prostorom”, nam je povedala, kar potrjuje, kako je priljubljena in zaslužna. Z njo smo se pogovorili o preteklosti, spominih, družini, življenju na vasi in tudi prihodnosti. Iz omarice je potegnila urejene albume, v katerih skrbno hrani številne spomine oz. slike. Za prijeten pogovor se ji pri Novem glasu toplo zahvaljujemo.

Kakšen poseben dan je 13. julij za nas Slovence! Leta 1920 je gorel Narodni dom in letos smo praznovali vrnitev stavbe nam Slovincem. Točno deset let kasneje po tistih tragičnih dogodkih ste se rodili vi. Kako je bilo življenje na vasi v tistih hudih časih?

Prav tako. Dočakala sem kar visoko starost, imam veliko spominov na otroška in mlada leta. Veliko sem doživela v toliko letih, marsikaj sem videla in marsikaj dobrega, a tudi zelo slabega se vtisne v spomin in nikoli več ne odide. Res so bili hudi časi, bila je revščina. Takrat je bilo povsem normalno se roditi doma v hiši in tako je bilo tudi z mano. Bili smo številna družina, ena od zadnjih tako številnih, saj nas je bilo kar 10 otrok, rojenih v tisti domači istrski hiški s številko 63. Tukaj se namreč začne ali konča Istra. V vasi sem vse poznala. Hiše so imele ognjišče z velikim odprtim dimnikom in vsako

sem poskusila preplezati in občutiti, kako se na njem sedi. Opazovala sem ženske, kako delajo, kako so nekatere zelo urejene, nekatere pa bolj površne. Vse me je zanimalo. Samo v hleve nisem nikoli stopila, ker sem se vedno bala krav. Uživala sem domače življenje na vasi. To sem kasneje tudi večkrat opisala v raznih svojih publikacijah. Spomnim se, da sem za Pastirčka napisala zgodbiico prav o pastirčkih. Junaki zgodbe so moji bratje, ki so bili v mladih letih pastirji. Eden je bil izvedenec za gnezda, vedel je vse o pticah, drugi pa je navadil celo vola, da gre sam na pašo in nazaj v hlev. Doma je bila revščina, kot sem že povedala, a mama je vedno kazala dobro počutje, vedno je prepevala slovenske pesmi in ob praznikih smo prav tako vedno vsi skupaj postavljali jaslice in peli Sveto noč. Oče je delal, da bi vsaj kaj prinesel domov, ni bilo lahko, saj je bila kriza in je bilo zelo težko obdržati stalno zaposlitev. Delal je med drugim v oljarni v Mačkoljah, to je bila stara torklja v središču vasi, tam se je ponesrečil in izgubil prst ter posledično tudi delo. Potem pa je delal, kjer so pač potrebovali začasne delavce, v bistvu kjerkoli je bila priložnost, dokler nam ga ni vojna pobrala in smo ostali doma tudi brez očeta.

Tudi šole ni bilo med vojno. V stavbi so prebivale tri družine, ki so se tja zatekle. Bratje so imeli že taka leta, ko se je takrat začelo delati, niso pa še končali četrtega razreda. Mama je enemu dobila delo za pastirja v Tomaju, kjer je lahko tudi obiskoval šolo. Jaz sem šla na gimnazijo v Trst, čeprav sem bila stara že 15 let. Taki časi so pač bili.

Od takrat ste redno nadaljevali študij?

Tako je, končala sem šolo leta 1952 in se takoj zaposlila kot učiteljica. Najprej v Mačkoljah, v novi šolski stavbi, ki so jo zgradili zavezniki. Tam

je bila učiteljica, ki je šla na porodniški dopust. Tri mesece sem bila v vasi in potem so me tisto leto pošiljali v šole, v katerih je bila potrebna suplenta. Takrat je bilo treba vsako leto narediti prošnjo za celoletno delo. Vsako leto sem naredila prošnjo v Mačkoljah in mesto tudi dobila, saj povezave in prevozi takrat niso bili kot danes, zato je

bilo tudi prošnja za delo v vasi malo, ali celo samo ena, moja. Po desetih letih je prišel v Mačkolje stalni učitelj in sem se zato morala umakniti. Šla sem v Boljunec za dve leti, v Dolino za tri leta, spet v Boljunec za daljši čas in potem sem pristala na učiteljsku, kjer sem delala didaktične vaje. Tam sem šla tudi v pokoj, kar zgodaj, saj je obstajal še zakon, ki je predvideval krajše delovno obdobje za državne uslužbenke, ki so opravljali delo na obrmejnem območju.

Niste pa bili samo učiteljica, bili ste tudi med tistimi, ki so gradili kulturno in prosvetno življenje na vasi, in to takoj po vojni, kajne?

Ja, udejestvovala sem se marsikje, kjer sem bila koristna. Imeli smo res enkratne župnike, ki so si vedno želeli izobraževati svoje farane. Prvi je bil živahni gospod Jakomin, ki je bil pri

nas kot novomašnik. Potem je prišel pesnik gospod Stanko Janežič, ki je bil zelo povezan z vsemi profesorji, ki so bili takrat duša slovenskega tržaškega življenja. Vsak teden je eden izmed profesorjev prišel na vas in imel predavanje, večkrat smo prebiralci pesmi, odlomke in kaj deklamirali, tudi uprizorili kakšen priložnostni prizorček.

Vse to je bilo zelo koristno prav v tistih povojnih letih, ko smo v izobrazbi zaostali, ker med vojno ni bilo šole. Gospod Janežič je tudi ustanovil naše prosvetno društvo, ki od takrat skrbi za pomembne kulturne dogodke v vasi. Še prej je zaslužna domačinka Dalka Šturman, ki je igrala orgle v cerkvi in bila samouk, začela zbirati pevce in tako je tudi nastal cerkveni mešani pevski zbor (leta 1949). Med temi pevci sem bila tudi jaz. Ženski zbor smo imele sicer že med vojno (leta 1941), ko je bila naša fara v Ospu in je takratni gospod Franc Zlobec prihajal enkrat mesečno v Mačkolje, da bi mi vaščani ne opravljali vsako nedeljo dolgo pot do cerkve. Prav Dalka je poskrbela za cerkveno petje, ki smo ga pele ženske med mašo. Vsekakor je kulturno življenje po vojni postalo res bogato. Še zdaj, ko pomislim,

koliko stvari sem delala in kako sem skušala biti povsod prisotna, se sprašujem, kako mi je uspelo. Društvo, cerkveni in pevski zbor, kasneje sem bila skavtinja, potem pa še dirigentka in sem tudi pripravljala priložnostne igrice za razne kulturne prireditve in dogodke. Delala sem na različnih področjih, sodelovala sem tudi na RAI, zlasti pri oddaji za šole. Pomagala sem pri Misijonskem krožku, pri poletnih kolonijah ter skrbela za sprotne publikacije o kulturnem življenju na vasi, zlasti v tedniku Novi glas in Primorskem dnevniku.

Res drugačno življenje. Kaj mislite pa o današnjem?

Drugi svet, tega se ne da primerjati. Meni je res žal za današnjo mladino. Je malo čudno reči, da mi je žal, saj imajo vse, kar si želijo, in ne vedo, kaj pomenijo revščina in hudi časi. Mislim pa, da istočasno ne vidijo take prihodnosti, kot smo jo videli mi. Tudi narodna zavest naše družbe je posledično zelo padla, nekoč je bila močna tudi v tistih časih, ko so nas zatirali, in potem se je kar višala, ker smo videli svetlobo pred sabo. Tudi vas se je zelo spremenila, prav tako tudi kulturno življenje. Veliko domačinov je odšlo in sem se je preselilo kar veliko tujcev. Ko sem obiskovala prvo leto gimnazije v Trstu, sem pripadala oddelku J (to se pravi 11. sekciji); pomislite, koliko nas je bilo! Zdaj je tudi otrok manj, in ko odrastejo, ne ostanejo v domačih krajih, ampak gredo po svetu. Drugi svet, kot sem povedala.

Različno ja, toda MePZ Mačkolje je lani praznoval 70 let in še uspešno deluje, prav tako prosvetno društvo prireja in ohranja zanimive dogodke v vasi. Tudi otroški zbor je zadnja leta številen, kar pomeni, da se življenje vsekakor prenavlja, kajne?

Ja, to pa je treba povedati. Čeprav se ne da primerjati števil iz mojih mladostnih

let, se danes domačini res trudijo, da bi ohranili tradicijo in slovenstvo v naši vasi. Uspešno delujejo naši zbori, od mešanega do cerkvenega in otroškega. Na vasi je še vedno živo in tudi naši priljubljeni dogodki ostajajo dobro zasidrani. Če ne bi bilo težav s to svetovno pandemijo, bi letos imeli že 58. izvedbo Praznika češenj. Tudi praznovanje 70-letnice zbora so zelo lepo zabeležili s celovečernim koncertom in res izjemnim dokumentarcem. Tako smo za zdaj še v dobrih rokah.

Na koncu pa še eno vprašanje. Kako ste praznovali pomemben osebni jubilej? In še eno misel o Narodnem domu bi vas vprašal, ki so ga po 100 letih končno vrtili naši narodni skupnosti.

V nedeljo, 12. julija, sem bila na kosilu z družino, brati, nečaki in pranečaki. Kar trije rodovi smo se zbrali. 30 nas je bilo in nismo bili vsi, ker so nekateri po svetu. Biti v družini je bilo res pristrčno in lepo. Naslednji dan, na dan rojstnega dne, pa sem imela cel dan obiske domačinov, prijateljev in znancev. Toliko jih je bilo in toliko rož ter voščilnic sem dobila, da nisem mogla verjeti. Glede Narodnega doma pa sem zelo vesela, da je prišel po toliko letih spet v slovenske roke. Tisti dan sicer nisem sledila poročilom, ker sem nekako praznovala rojstni dan s številnimi obiski, sem pa naslednji dan vse prebrala. Zadovoljna sem za vrnitev našega slovenskega hrama, sem pa malo v skrbeh, ali ga bomo znali upravljati in tudi napolniti, saj, kot sem povedala, časi so se zelo spremenili, nismo več tako številni kot nekoč, ni toliko zanimanja in tudi kulturno življenje in delovanje sta se bistveno znižala. Tam bo potrebnih res veliko ljudi, da bo stavba zaživela, to je velik izziv za našo narodno skupnost. Upam, da nam bo uspelo.

Matevž Čotar

BARKOVLJE Poklon ob 100-letnici požiga Narodnega doma Skok v preteklost in pogled v prihodnost

V nedeljo, 12. julija, so Zveza slovenskih kulturnih društev, Glasbena matica in Slovensko stalno gledališče v sodelovanju s SKD Barkovlje priredili prijeten poletni večer in se tako poklonili spominu na 100-letnico požiga Narodnega doma. Večer je bil pravi skok v preteklost, saj so se na zaslonu vrtele fotografije Narodnega doma in tržaškega življenja, ki jih je ponudil zgodovinski in etnografski odsek Narodne in študijske knjižnice. Igralki, Nikla Petruška Panizon in Jasmina Gruden sta prebiral

odlomke iz del in zapisov slovenskih avtorjev: Kepa pepela (Dane Zajc), Kurent in bela krizantema (Ivan Cankar), Ta Trst (Miroslav Košuta) in Naš dom (Ace Mermolja). Verz pesmi Aceta Mermolje, ki se glasi “Naš dom je navadna streha za navadne ljudi”, je dal tudi naslov spominskemu večeru. Med branjem so prizorišče s plesom in glasbo obogatili plesalka Daša Grgič in harmonikarji Tria Continuum Fulvijo Jurinčič, Polona Tominec in Manuel Fighelli. Prireditve je bila tudi trenutek za poslušanje

misli mladih in tega, kako oni vidijo Trst ter kakšno prihodnost tega mesta v

zalivu si želijo. Za to sta poskrbela dijaka petega razreda znanstvenega

liceja Franceta Prešerna Cosimo Fabris in Nicole Tedesco. Cosimo Fabris

je povedal, kako se je s prijatelji pogovarjal, da je mesto bolno, in kako

mladi upajo, da je na poti postopnega okrevanja, in na tej poti je tudi vrnitev našega Narodnega doma. Dijak je povedal, kako si želi, da bi se slovenski Tržičani ne počutili več v manjšini, temveč da bi se imeli spet za pomemben del mesta. “Kadar govorimo o Tržičanih, pomislimo na osebe italijanske skupnosti, od malega pa so nas učili, da je Trst stičišče in dom več kultur. Biti Tržičan pomeni biti del sveta. Zaradi tega predstavlja vrnitev Narodnega doma korak naprej k prepričanju, da je

tudi Slovenec Tržičan”. Prav tako je povedala tudi Nicole Tedesco, ki je zelo ponosna, da so jo starši vpisali v slovenske šole, in da je zanjo znanje obeh jezikov velik privilegij. “V prihodnosti bi rada svoje otroke naučila enakih vrednot, kot so mi jih posredovali moji starši. Vrnitev Narodnega doma slovenski skupnosti doživljam kot nekaj zelo pozitivnega, ker vidim v tem veliko priložnost za nov začetek mirnega sobivanja med narodi”, je sklenila svoje misli.

MČ

Marko Kravos je s Klavdijem Palčičem izdal Poslanico v 12 zlogih

Kako se braniti z branjem v času koronske krize

“Mala pratika za leto covid-19 ali listina o novi odgovornosti človeka do neskončno velikih in neznansko malih stvari, ki sestavljajo svet in sedanost”. Tako je pesnik Marko Kravos spregovoril o svoji najnovejši knjižici zgodb, sporočil in navodil z naslovom Poslanica v dvanajstih zlogih, ki je pred kratkim izšla pri Društvu Bralna značka Slovenije. Predstavitev lično urejene in z erotičnimi risbami Klavdija Palčiča opremljene publikacije je potekala v četrtek, 16. julija, v prostorih Tržaškega knjižnega središča 360. Vsebina knjižice je nastala v času nedavne koronske krize. S

pisanjem ustvarjalnih in zanimivih besedil se je avtor odzval na izziv nenadne osamitve, ki nas je prizadela spomladi. V prepričanju, da je “vsaka umetnost, umetnost preživetja in da je ljubezen najboljši lek za vsako bolezen”, ponuja avtor v knjižici kroniko dvomesečnega dogajanja. V njej je zbral pesmi v prozi, pravljicne zgodbe, recepte za pomiritev živcev in druga hudomušna besedila, ki so nastala ob zaostritvah ukrepov. “Gre za upor, kako se znajti v tesnih časih ob upoštevanju pravil in odredb, saj mora človek vedno ohraniti fantazijo, erotični naboj in veselje do

življenja”, je dejal avtor na srečanju, na katerem je o knjižici spregovoril urednik Slavko Pregl. Na predstavitvi je o nenadomestljivi vlogi staršev pri posredovanju bralnih navad otrokom in o Bralni znački, ki predstavlja v svetu edinstveno gibanje, spregovorila pedagoška svetovalka za slovenske šole v Italiji, Andreja Duhovnik Antoni. Dejavnosti Bralne značke, kateri Kravos predseduje, koronska kriza nikakor ni zaustavila. Z izidom knjižice se dejansko pričena obeleževanje 60. obletnice obstoja Bralne značke. Ob tem pomembnem jubileju bo v prihajajočem šolskem letu

potekalo veliko zanimivih pobud. Kot je v imenu založbe napovedala Manca

Perko, bodo le-te potekale ob povezovanju z branjem. Na srečanju je o

aktivnostih za spodbujanje medgeneracijskega branja, ki na Slovenskem (ne nujno na družinski osnovi) dosegajo dobre rezultate, poročala strokovnjakinja za mladinsko književnost in branje, Tilka Jamnik. Predstavitev v TKS 360 se je sklenila s Kravosovo izpostavitvijo pomenljivega dela, ki ga slovenski mednarodno ustvarjalci opravljajo na področju otroške in mladinske literature. V Bologni, kjer redno poteka svetovno znani tovrstni sejem, čaka slovenske založnike mednarodno soočenje s potrditvijo doma izvajane dragocene delo.

Mch

ODMEV Nekaj misli o spravnem dejanju na bazovski gmajni

Vsi mrtvi zaslužijo spoštovanje

Predsednik Združenj borcev za vrednote NOB Marjan Križman je Borutu Pahorju pred njegovim obiskom bazoviške fojbe predlagal, “naj razmisli, ali je klanjanje nad fojbo laži državotvorno dejanje”, pa naj “v izogib vsesplošnemu ogorčenju Primorcev odstopi od te namere”, ker večina borcev meni “da ta predsednik ne predstavlja več vrednot NOB”. O fojbi laži Zgodovinarji so si danes skoraj enotni, da so jugoslovanske oblasti po vojni na prostoru nekdanje Julijske krajine (Trst, Gorica, Istra, Kvarner) izvensodno pobile in neznano kje zagreble okrog 3.000 ljudi, pretežno Italijanov. Znano je tudi, da njihova trupla niso končala v bazoviški fojbi, kar dobro vedo tudi italijanske oblasti. Kljub temu pa so to fojbo izbrale za kraj spomina na te žrtve in jim tam postavile spomenik, ki simbolizira vsakršna druga brezna širom Istre in Krasa, v katerih so končala trupla nesrečnikov. Zato jim nihče ne more očitati, da je to spomenik laži. Laž je, če kdo trdi, da so trupla teh žrtev v bazoviški fojbi. Tako imajo svojci in ostali obiskovalci spomenika vso pravico, da se tam zbirajo in objokujejo svoje drage, ki so ostali brez dostojnega groba. Bil je skrajni čas, da tudi Slovenija na državni ravni prizna ta zločin in se tem žrtvam pokloni. Kajti, kot je dejal novinar Bojan Brezigar v odmevih, “si vsi mrtvi zaslužijo spoštovanje, še zlasti tisti, ki so umrli nasilne smrti”. Pisatelj Boris Pahor pa naj bi ob prejemu dveh odlikovanj izjavil, da

jih “posveča vsem umrlim pod fašizmom, nacizmom in komunizmom”. Borut Pahor je dobro vedel, da ga bodo zaradi te geste domači levičarski skrajneži popljuvali, a je v sebi našel moč, tvegala korak in s poklonom tem povojnim žrtvam reševal čast slovenske države. Sicer pa ga tudi brez bazoviške fojbe tako in tako že dolgo pljuvajo, odkar se je strgal z verige globoke države in hodi po svoji poti. Če bi slučajno podoben spravnih dogodek kdaj prej uspel Kučanu, sem prepričan, da bi ga ti isti kritiki kovali v nebo. Zgodovinar, novinar in publicist Tino Mamič je ob tej priložnosti zapisal (Vipavska.eu, 13. 7. 2020), “da se je Borut Pahor s tem dejanjem zapisal v zgodovino. Kot nekdanji komunist je naredil korak, ki ga velika večina levičarjev, posebej politikov, ne zmore. Ali pa si tega ne upa”. O vsesplošnem ogorčenju Primorcev Ne vem, kje Križman vidi to vsesplošno ogorčenje Primorcev. Obe manjšinski krovni organizaciji (SSO in SKGZ) sta to spravno dejanje pozdravili. Kot tudi senatorka leve provenience Tatjana Rojc z besedami (Dnevnik, 13. 7. 2020), da gre pri tem “za zgodovinski prelomni dan za zgodovino Trsta” in dodala, “da bi to lahko bil začetek nekega novega procesa, neke nove prihodnosti, na kateri bomo gradili našo novo evropsko identiteto”. Tudi večina sredstev javnega obveščanja, ne samo na Primorskem, ampak tudi v osrednji Sloveniji, v Italiji in celo drugod po Evropi, je dogodek pospremila z

odobranjem. Kakih sto protestnikov je sicer Boruta Pahorja na Fernetičih pričakovano pospremilo z “izdajalcem”, česar pa široka javnost ne jemlje resno. Predvsem pa tega še ne moremo imeti za “vesplošno primorsko ogorčenje”. Edino če slučajno borčevska organizacija ne misli, da kar ona predstavlja vso Primorsko.

z njo čast italijanske države in bo z njo tudi on šel v zgodovino. Motilno ostaja pri vsem tem to, da ustreljeni tigrovcji še niso bili tudi sodno rehabilitirani in uradno še vedno veljajo za teroriste. Globoko upam, da se bo tudi to nekoč zgodilo. Vendar čakajo tigrovcji že tri četrta stoletja še na neko drugo rehabilitacijo in opravičilo, in

tako daleč, da še danes ni na spomeniku v Bazovici, v tem svetišču tigrovstva, niti ene same besede o tem, da so bili štirje ustreljeni junaki tigrovcji, kar je v nebovpijoča krivica. Še poldrugo desetletje po vojni, ko so nekateri vidni Tigrovcji postavljali zahteve po proučitvi zgodovine TIGR-a, po njegovi rehabilitaciji in ustanovitvi posebne tigrovske

Maček). Zato bi se moral, ob Pahorju in Mattarelli, pokloniti bazoviškimi junakom tudi Marjan Križman za vse zlo, ki so ga vrhovi ZKS, ob sosterilskem molku borčevskega vodstva, povzročili tigrovcem, da bi tako tudi on rešil čast svoje organizacije. In še nekaj besed o Borutu Pahorju in vrednotah NOB Borut Pahor je svoje spoštovanje do NOB-ja dokazal s številnimi svojimi dejanji in tega ne more zbrisati nobeno mnenje borčevske organizacije. Tudi sicer bo osvobodilni boj ostal zapisan v zgodovini slovenskega naroda kot izjemno dejanje in velika vrednota. Vendar je komunistično vodstvo ta boj zlorabilo za izvedbo revolucije, ki pa si je umazala roke z nepojmljivimi zločini, predvsem do lastnih narodov kot tudi do Italijanov, in s tem omadeževala tudi NOB. Pahorjev poklon je bil namenjen italijanskim žrtvam tega nasilja in je z njim reševal ne samo čast slovenske države, ampak tudi čast borčevske organizacije. Kot jo je pred nedavnim reševal s svojim poklonom domačim žrtvam revolucionarnega nasilja v breznu pod Macesno gorico. Če se borčevsko vodstvo ne bo sposobno dokopati do teh spoznanj, se bo nekega dne s svojimi zakrnelimi stališči znašlo v ropotarnici zgodovine. Tudi številni kritični odmevi na borčevsko držo v primeru spravnega dogodka v Bazovici in Kočevskem rogu to več kot potrjujejo.

Milan Gregorič

O rehabilitaciji TIGR-a Sergio Mattarella se je pred štirimi tigrovskimi žrtvami simbolno poklonil in s tem opravičil za neizmerno gorje, ki ga je fašizem povzročil slovenskemu narodu, ter s tem hkrati politično rehabilitiral štiri junake. Tudi njega so zaradi tega koraka in zaradi vrnitve Narodnega doma Slovincem popljuvali njegovi domači skrajneži, a v tem primeru desničarski. Naredil je gesto, ki je bila do včeraj nepojmljiva, reševal

to s strani duhovnih dedičev komunističnega vodstva NOB, ki je po verodostojnih podatkih zahrbtno likvidiralo vodilne tigrovce Ferda Kravanjo, Maksa Rejca, Antona Majnika, Zorka Ščuko in številne druge primorske domoljube, vključno s čedrmaci. Po zadnjih informacija celo Janka Premrla Vojka. Mnoge tigrovce so še po vojni vlekli po zaporih, jih zasliševali, jim prepovedovali, da bi pisali o TIGR-u, itn. Demonizacija TIGR-a je šla

veteranske organizacije, so na seji CK ZKS z dne 13. 6. 1958 padale po njih naslednje uničujoče ocene (Primorski Rodoljub, št. 5/2001): “TIGR ni bilo napredno gibanje, ker to ni bila zavestna politična akcija, ampak narodno osvobodilno gibanje” (Mitja Ribičič). Pa, “da se za sedanjo akcijo teh ljudi skriva načrtna tuja, imperialistična obveščevalna akcija” (Boris Kraigher), in, “da naj vse te nam sovražne elemente zasliši notranja uprava” (Ivan

POGOVOR Federica Poli

Kooperativne banke ohranjajo bližino strankam in so manj predane špekulaciji

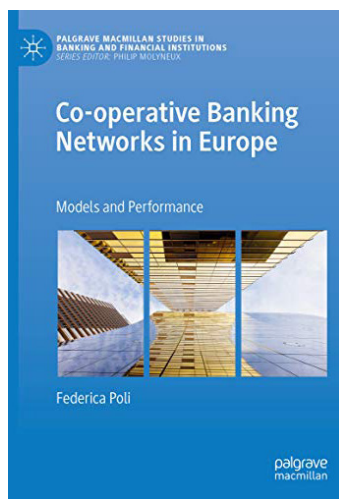
Mednarodni inštitut za združeno ekonomijo Euricse je julija letos že enajstič zapored priredil simpozij o temi kooperativnih bank. Ob tej priložnosti sem se odločil, da predstavim knjigo *Co-operative Banking Networks in Europe* (Kooperativna bančna omrežja v Evropi), ki je jeseni lani izšla pri založbi Palgrave Macmillan in ki sem jo prebral takoj ob izidu. Knjigo je podpisala italijanska ekonomistka Federica Poli, ki na milanski katoliški univerzi predava s področja bančništva in financ. Knjigo sem udeležencem simpozija predstavil po digitalni platformi ter jo med posegom ocenil za zelo zanimivo in poučno branje. Gre namreč za strokovno objavo v angleškem jeziku, ki jo priporočam vsakomur, ki želi podrobneje spoznati vlogo in pomen mrežnih struktur za sodobne evropske kooperativne banke, ki v nekaterih evropskih državah igrajo pomembno gospodarsko vlogo.

Vsebinsko pogovora, ki sem ga med julijskim simpozijem vodil s prof. Poli, bom strnil z namenom, da knjigo predstavim na preprost, a hkrati zanimiv način.

Profesorica Poli, kako to, da ste svoj raziskovalni trud namenili analizi evropskih kooperativnih bank?

Začetni navdih sem dobila v radovednosti in želji, da podrobneje spoznam to vrsto bank. Radovednost me je namreč spodbudila k temu, da sem začela proučevati tako podobnosti kot razlike med kooperativnimi in komercialnimi bankami, ki poslujejo na evropskih trgih. Raziskovalna pot,

ki se je končala z objavo knjige, je bila zelo pestra, občasno tudi naporna. Najtežji del oziroma ključni izziv je predstavljala težava pri zbiranju podatkov, vendar je bil trud na koncu povsem poplačan. Tako sem zbrala dovolj informacij o evropskih kooperativnih bančnih skupinah za izvedbo analize ter oblikovanje ugotovitev, ki so zaobjete v knjigi ...

Bi lahko strnili ugotovitve, ki jih podajate v knjigi *Kooperativna bančna omrežja v Evropi*?

Seveda. Sodobne kooperativne banke poslujejo v sklopu zelo razvejenega poslovnega omrežja, kar ima določene prednosti. Ne smemo pa prezreti specifik, ki se ohranjajo na ravni posameznih držav. V Franciji in drugje po Evropi so kooperativne bančne skupine zelo prepoznavne na trgu. Na podlagi take prepoznavnosti krojijo tržni uspeh. Na Finskem so kooperativne banke združene v večje skupine, prepuščajo pa tudi dovolj poslovne svobode tistim lokalnim kooperativnim

bankam, ki želijo ohranjati vsaj delno določeno mero samostojnosti in se ne želijo poistovetiti s strogo skupinsko logiko ...

Je prepoznavnost takih bank zajamčena v vseh državah, ki ste jih preučili?

Za primerjalno analizo sem se poslužila bančnih podatkov avstrijskega, finskega, francoskega, italijanskega, nemškega in nizozemskega bančnega sistema. Večinoma se kooperativne banke v vseh teh državah precej razlikujejo od ostalih bank, ki imajo komercialno poslovno obliko in delniško lastništvo. Le v enem primeru sta struktura in poslovni model kooperativnih bank zelo podobna strukturi in modelu standardnih komercialnih bank, in sicer na Nizozemskem. Na Nizozemskem namreč posluje zelo uspešna kooperativna bančna skupina, ki je zelo prepoznavna na domačem trgu, saj je po obsegu bančnih storitev in finančnega poslovanja na drugem mestu, takoj za strogo komercialnim nizozemskim bančnim velikanom, ki razpolaga z obsežno mednarodno poslovno mrežo.

V čem se kooperativne banke pravzaprav razlikujejo v primerjavi z ostalimi finančnimi posredniki?

Iz analize, ki sem jo opravila na podlagi zbranih podatkov, izhaja pomen vloge kooperativnih omrežij za same banke kot tudi za koristnike bančnih storitev – to so podjetja, lokalne ustanove in gospodinjstva. Članstvo v solidnem

kooperativnem omrežju lahko bistveno pripomore k uspehu banke. Ta postane hkrati učinkovita z vidika ponudbe produktov ter z vidika finančnega doprinosa gospodarstvu na krajevni oz. regionalni ravni.

V zadnjem poglavju knjige omenjate tudi nekatere izzive, ki zadevajo kooperativne banke ...

Digitalizacija bančnih storitev in bančništva nasploh zelo konkretno vpliva na razvoj posameznih kooperativnih bank, kooperativnih skupin in omrežij vsepovsod. Dodana vrednost kooperativnih bank se v primerjavi z ostalimi bankami nahaja v vzajemnosti in v bližini, ki jo ponujajo kooperativnim članom in ostalim strankam. V prihodnjih letih bodo morale take banke oblikovati oziroma uveljaviti strategijo, ki bo bančno digitalizacijo znala združiti s poslovno strategijo, ki temelji na osebnih odnosih, ki jo v finančni literaturi označujemo kot "relationship banking". Za zdaj so kooperativne banke manj tvegane in so v primerjavi s komercialnimi in investicijskimi bankami tudi manj predane finančnim špekulacijam. Ravno o tem je govor v moji knjigi. O njihovem nadaljnjem uspehu ali celo širitvi na evropskem trgu pa bo najbrž odločalo predvsem to, ali bodo take banke znale ohraniti etiko pri poslovanju in posodobiti lastno identiteto, ki sloni na vzajemnosti in aktivni participaciji združenih članov pri določanju njihovih razvojnih smernic.

Hvala za pogovor.

Mitja Stefancic

V prejšnji številki je prišlo do neljube napake. Fotografijo s pogrebne maše za Sašom Rudolfom smo zmotno dali v zapis o pogrebni maši Aleksandra Furlana. Svojem in prijateljem pokojnih se za napako opravičujemo.

Darovi

Misijonski krožek Rojan je prejel:

Za slovenske misijonarje: N.N. 20 €, N.N. 20 €, Prosen Marjanca 20 €, Marija Zanevra 20 €.

Darove lahko nakažete tudi na:

ZADRUŽNE KRAŠKE BANKE, IBAN: IT22 L089 2802 2010, 2000 0086 948, Codice Bic: CCTSIT2TXXX, Misijonski krožek Rojan, Via Cordaroli 29, 34135 Trst
Za rojansko glasilo Med nami daruje Marija Zanevra 20 evrov.

OPČINE / Društvo Finžgarjev dom

Po občnem zboru takoj na delo

Kot večina naših prosvetnih društev je tudi Društvo Finžgarjev dom z zaskrbljenostjo čakalo na vsaj delno sprostitev protivirusnih ukrepov, saj so ti preprečevali katerokoli delovanje društev in med drugim tudi sklic občnega zbora. Končno so se ukrepi nekoliko zlahkali. Posebno na prostem se lahko zbira več ljudi, pa čeprav v varnostni razdalji. To možnost je izkoristilo društvo Finžgarjev dom in je izvedlo svoj občni zbor kar na dvorišču Marijanišča na Opčinah, kjer so člani, sede na stoli, razporejeni v varnostni razdalji, prisluhnili vsem predpisanim poročilom in izvedli tudi volitve. Prisotni so bili člani vseh starosti, od najstnikov do odraslih in starejših (sem ne prištevamo najmlajših, ki so medtem navdušeno brcali žogo na ploščadi sredi vrta). Društvo ima bogato delovanje s kar tremi gledališkimi skupinami, ki zajemajo otroke in mlade od prvih razredov osnovne šole do prvih razredov višje. Skupine imajo tedenske vaje skozi celo sezono in pripravijo več priložnostnih ali bolj zahtevnih nastopov. Zelo kakovostni in odlični obiskani so tudi ciklusi predavanj z vzgojno, psihološko in socialno vsebino. V sodelovanju s sorodnimi openskimi društvi pa potekajo druge pobude, npr. bogata Prešemova proslava, izdaja letne brošure Naša beseda o kulturnem delovanju na Opčinah. Letošnji občni zbor je bil tudi volilnega značaja. Potrjen je bil dosedani odbor (predsednica je še dalje Lučka Peterlin Susič), razveseljivo pa je dejstvo, da so člani izrazili pripravljenost, da aktivno sodelujejo z odborom in pomagajo pri raznih pobudah društva, pač na področjih, ki so jim najbolj pri srcu ali so v njih podkovani. Eden izmed predlogov, ki je izšel iz razprave o prihodnjem delovanju, je že naslednji dan zadobil obliko, potrdilo in datum! Končno bo na prostem, na ploščadi vrta Marijanišča, spet zaživel kulturno delovanje. Na sporedu bo drugo predavanje iz letošnjega ciklusa s skupnim naslovom Osebna rast in vera vase (iz tega ciklusa se je uresničilo le eno predavanje v mesecu januarju). Drugo predavanje je bilo načrtovano za februar, a je moralo biti zadnji trenutek preklicano zaradi prepovedi vseh dejavnosti ob izbruhu pandemije. Zdj pa bo končno zaživel! Gre za srečanje z Leo Pisani, strokovnjakinjo za kulturo oblačenja. Lea Pisani je po izobrazbi univ. dipl. inž. oblikovanja tekstilij in oblačil. Je svetovalka za kulturo oblačenja ne le za ženske, pač pa tudi za moške. Naslov večera je Moč podobe. Predavateljica bo odgovarjala na vprašanja, ki si jih večkrat zastavljamo, npr.: "Ali urejena zunanost vpliva na naše dobro počutje?"; "Ali vpliva na mnenje, ki si ga ustvarijo ljudje o nas?"; "Katera oblačila so primerna za razne priložnosti?" Moderator večera bo dolgoletni programist na Radiu Trst A, Aleš Lupinc. Srečanje bo na prostem, na vrtu Marijanišča v četrtek, 23. julija, ob 20. uri. V primeru slabega vremena pa bo v dvorani Finžgarjevega doma. V vsakem primeru bo potekalo ob spoštovanju varnostnih predpisov.

Slovenka iz Italije v mednarodnem okolju (15)

Razmišljanje o koncu

Vsaka stvar se prej ali slej konča. Pravijo, da nam prav to zavedanje pomaga, da znamo ceniti lepe trenutke: minljivost je tisto, kar jih dela dragocene. Tudi sama se s tem mišljenjem strinjam – žal pa takšno modrovanje ne pomaga, ko se moramo v življenju dejansko soočiti s koncem. Namesto, da bi z nasmehom in hvaležnostjo pomislili na vsa lepa doživljanja, nas pesti žalost, ker jih nikoli več ne bomo dobili nazaj. Vsi tisti, ki so se že udeležili študijske izmenjave, so me že pred mojim odhodom v tujino opozorili, da mi bo ob koncu mednarodne izkušnje zelo težko. Če sem ob izbruhu pandemije za trenutek pomislila, da se bo z mojega Erasmusu zaradi svetovne situacije laže vrniti v varno zavetje domačega kraja, sem kaj kmalu spoznala, da se motim. Zdi se mi, da mi je bilo morda prav zaradi karantene še toliko težje, saj sem se v tistem obdobju s

študenti, ki so z mano delili to "žalostno" usodo, še bolj zblížala, kot bi se v normalnih okoliščinah. Živo se spominjam trenutka, ko me je prvič zadelo to spoznanje. Mislim, da je bilo na začetku aprila – vsekakor enkrat sredi popolne karantene, ko še nismo imeli pojma, kdaj bomo lahko naslednjič šli od doma. Vsi trije smo sedeli na tleh balkona. Ne vem točno, koliko časa smo preživeli tam, a medtem je že padla noč, bili smo v temi, kar pa nas ni motilo. Pogovarjali smo se o vsem in o ničemer. In kljub samoizolaciji, kljub vsemu, čemur sem se morala zaradi nje odreči, sem bila v tistem trenutku srečna: ničesar nisem pogrešala. Bila sem v odlični družbi. Sredi tega čudovitega, pa čeprav zelo preprostega, doživljanja, se mi je v možgane nehote prikrdala žalostna misel, da bom čez le nekaj mesecev že doma, v svojem Trstu, in da bom za sabo morala pustiti tudi svoja sostanovca, tako kot vse

druge mednarodne prijatelje, ki mi jih je dala Granada. V tistem trenutku se mi je zdelo nepredstavljivo, da osebi, s katerima sem toliko doživela, ki sta bili kar nekaj

časa celo edini osebi, s katerima sem se lahko pogovarjala v živo, prav kmalu sploh ne bosta več del mojega življenja. Takrat seveda nisem prvič pomislila na konec svoje izmenjave; a mislim, da sem se od

tistega trenutka konca začela vse bolj bati. Slovo je nekaj, kar z vsem srcem sovražim – ta trditve morda zveni nekoliko smešna, saj, kdo pa ga ne. A zase moram priznati, da slovo tudi zelo slabo sprejemam, saj nikoli ne morem zadržati solz. Iz svojega Erasmusu, ki je bil tako poseben, pa sem se naučila, da je slovo pravzaprav lahko tudi nekaj zelo lepega. Preveč ljudi je zaradi pandemije Granada zapustilo na hitro, tako rekoč beže, zaradi česar se od marsikoga sploh nisem mogla posloviti: in čeprav sem si zato gotovo prihranila nekaj čustvenih izlivov, mi je tega žal. Nekateri so morda mnenja, da je tudi s slovesom najbolje opraviti hitro in neboleče, a jaz kljub vsem prelitim solzam za nič na svetu ne bi zamenjala zadnjih trenutkov, ki sem jih pred (njihovim ali svojim) odhodom iz Španije preživela s svojimi tamkajšnjimi najbližjimi prijatelji. Tudi tiste trenutke prištevam med lepe spomine, grenki priokus jih dela le še bolj

dragocene. Ko sem pred pol leta prišla v Španijo, se mi je zdelo čudno, skoraj smešno, da Španci vedno pozdravijo s "hasta luego", kar bi lahko prevedli recimo s "kmalu na svidenje", namesto z "adios". Svoje španske prijatelje sem spraševala, zakaj neki bi morala na primer prodajalcu v trgovini, kamor najverjetneje ne bom več stopila, reči "hasta luego", če pa se ne bova nikoli več videla. Skomignili so in mi odvrnili, da je to pač stvar navade. Ko sem pred kakim tednom na granadski avtobusni postaji, od koder sem odpotovala iz Andaluzije, zadnjič objela svoje prijatelje, pa je tisti zadnji "hasta luego" zvenel vsaj malo tolažilno: Granadi nikoli ne bom mogla reči "adios". Poslovili smo se v upanju, da se čim prej spet srečamo.

Mojca Petaros

Zgodbe brez besed

Tiha slikanica, spodbuda otroške ustvarjalnosti

Pogosto zahajam v mladinski oddelek tržaške Narodne in študijske knjižnice, ki se nahaja v Narodnem domu. Knjižnica je zelo lepa, urejena, vrata so vedno odprta in vzdušje je vabljivo. Pred kratkim sem si ogledovala otroško knjigo, ki ima naslov *Kje si?* Avtorica je Marta Bartolj, ki razlaga, da je ta knjiga "klic k medsebojnemu povezovanju. Kaže na moč preprostih dejanj, s katerimi postanemo ljudem zgled". Knjiga vabi k temu, da opazujemo sebe v odnosu do drugega, da smo solidarni z drugimi, da opazimo okrog sebe sočloveka, ljudi, s katerimi smo lahko povezani, če hočemo, in s katerimi lahko vzpostavimo odnos solidarnosti in medsebojne bližine. Knjiga *Kje si?*, piše avtorica Marta Bartolj, "je tudi vprašanje nam, kje stojimo kot človek". Kje stojimo kot človek, ko kar naenkrat izgubimo nekaj za nas zelo pomembnega in z ničimer nadomestljivega? Nas to pretrese? Nas razžalosti do velike mere. In ko to, kar

je bilo izgubljeno, zopet pridobimo, se razveselimo do take mere, da si niti ne moremo predstavljati, kako smo srečni. Knjiga vsebuje same ilustracije, nič besedila. Gre za silent book – to je tiha knjiga, ki ima za otroke velik pomen

za krepitev besedne in vsesplošne ustvarjalnosti. Na vsaki strani je ilustracija, ki "pripoveduje" zgodbo. Enkratno se mi zdi, da knjiga s samimi ilustracijami vzbuja otroško domišljijo in da sam otrok sestavlja zgodbo po možnosti ob prisotnosti staršev ali vzgojitelja.

Knjiga je primerna za individualno ali skupinsko branje. Skupino ali otroka vodi lahko mama, oče, vzgojitelj ali babica, nono, teta, stric. Odrasla oseba ali otrok obrne prvo stran in zgodba se lahko začne, tako da odrasla oseba vpraša otroka: "Kaj vidimo tu"? Otrok odgovori, kar mu pride na misel, in tako naprej, glede na ilustracije, ki jih opazuje, ustvarja zgodbo s svojim besediščem. Ilustracije v knjigi so zelo lepe, otroci, ki nastopajo v zgodbi, odražajo na svojih obraznih potezah čustva, kot so žalost, utrujenost, skrb, razmišljanje, pa tudi veselje, brezskrbnost, radovednost. Nastopajoča deklica npr. izraža skrb, ker se ji je pripetilo nekaj neprijetnega. Išče svojega psička, ljubljeno črko, ki ga nima več pri sebi doma. V zgodbi izraža deklica svoje čustvo dobrote do bližnjega; v knjigi je prisoten ekološki vzgojni trenutek, ko nekdo med nastopajočimi osebami skrbi, da je okolje v parku čisto, v parku se deklica veseli ob opazovanju balončkov, otrok opazuje

živalce, npr. čivkajoče ptičke, radovedne muce, gospoda, ki bere časopis. Zgodba ima lep konec. Dejstvo, da knjiga ne vsebuje že z besedilom začetne zgodbe, nudi enkratno priložnost, da otrok sam pod vodenjem starejše osebe zgodbo svobodno ustvarja, razvija, komentira. Silent book – tiha knjiga ima to prednost. Otroci, povabljeni k pozornemu opazovanju ilustracij, vidi podrobnosti in seveda razume dogajanja in opazuje like v lastnih dejanjih. Ko otrok s svojimi besedami sestavi zgodbo, se lahko še naprej o njej pogovarja, ker opazuje svet okrog sebe in značilnosti, slične okolju, v katerem živi. Pogovor se lahko lepo razvija še naprej. Knjigo je uredila Gaja Kos. Za jezikovni pregled besedila na ovitku je poskrbela Andreja Perić Jezernik. Odgovorna urednica je Irena Miš Svolfjšak. Za založbo: Anže Miš. Knjiga je izšla pri založbi Miš v Dobu pri Domžalah l. 2018.

Elena Cerkvencič

V Kanalu ob Soči in Novi Gorici Knjižnica pod krošnjami

Tudi v letošnjem prečudnem letu se v Novi Gorici in Kanalu niso odrekli tradicionalni večdnevni prireditvi, poimenovani *Knjižnica pod krošnjami*, ki v lepem okolju, na prostem, spodbuja branje pri mlajših in večjih bralcih. V Novi Gorici prireditve prireja Mladinski center Nova Gorica, v Kanalu pa Športno in kulturno društvo nasmejanjani,

program bo letos še posebno privlačen, saj so pripravili dogodke za vse starostne skupine z različnimi gosti. Letošnja novost je, da se bodo v primeru slabega vremena dogodki spremljevalnega programa izvedli v prostorih Mladinskega centra Nova Gorica. Namen Knjižnice pod krošnjami je spodbuditi zavedanje, da branje

pokroviteljstvo daje Mestna občina Nova Gorica. Knjižnica pod krošnjami že poteka v Kanalu, in sicer od 14. julija do 31. julija. Tudi letos je ob njej pester spremljevalni program: predstavitev knjig, ustvarjalnice za otroke ... V Novi Gorici pa bo Knjižnica pod krošnjami svežila avgustovske dni, od torka, 18. avgusta, do torka, 25. avgusta, vsak dan od 9. do 20. ure v Mestnem parku Borov gozdiček. Spremljevalni

nima pomembne vloge samo pri učenju, temveč tudi v prostem času. Naj bo prihajajoče poletje čas odmika in umiritve s knjigo v roki, ki poleg dobrobiti širjenja obzorij, preusmeritve, spoznavanja in večanja naše sporazumevalne zmoglosti prinaša sočutje ter razumevanje in sprejemanje sveta okrog in v nas. V to trdno verjamejo organizatorji te vsakoletne dobrodošle prireditve.

Slapovi Modrega Nila in Mesto Bahir Dar

Etiopija tretjič

Vrnemo se na kopno in sedemo v toyoto. Solomon si obeta dobro kosilo, potem pa se s kislim obrazom vda in nas pelje še do slapov Modrega Nila. Sestra Bisirat nam že vso pot pripoveduje grozljive zgodbe o tolpah oboroženih razbojnikov, ki zažigajo cerkve in mošeje, režejo glave duhovnikom, ubijajo otroke, ženskam režejo dojke. "Marsikaj od tega se izkaže za veliko pretiravanje", nam bo zadnje dni februarja, pred odhodom domov, rekla sestra Nigisti. "Nekaj se zgodi v Adis Abebi, in preden pride do drugega konca Etiopije, je zgodba že čisto drugačna. A res je, da so časi nemirni in nevarni", doda. Preden pridemo do slapov, moramo prevoziti dolgo makadamsko pot, kjer vozila dvignejo toliko prahu, da ne vidimo niti en meter pred seboj. Na obeh straneh so vasice in polja. Pridemo do mesta in se ustavimo pred železnimi vrati in visoko ograjo. Tudi tu je treba plačati vstopnino. Okrog našega avta se tre ljudi. Nekateri nam hočejo prodati oreščke, drugi pečeno koruzo, tretji šale ali torbe. "Da ne bi odpirali vrat"! ukaže sestra Bisirat. Tu nam dodelijo tudi vodiča. Vodniki

so tu zaradi naše varnosti, nam pojasnijo. Naš vodnik nam bo kazal pot in skrbel, da pridemo živi nazaj. Torej se skupaj z njim odpeljemo čez železna vrata, se peljemo mimo hišk in hlevov in polj do prostora, kjer lahko parkiramo našo toyoto. Tam so tudi ljudje, ki bodo avto čuvali. Potem se z drugimi potniki natlačimo v mali čoln, ki nas odpelje čez reko na drugi breg. Hodimo mimo polj. "Tu vas bodo ustavljali otroci in ženske in vam skušali prodati različne spominke. Pojdite mimo njih, ne ustavljajte se, niti pogledati jih ne smete, kaj šele kaj prijeti! Obtožili vas bodo, da ste jim kaj ukradli, da niste plačali in tako naprej. Lahko pride do hudih težav"! Tako se držimo njenih nasvetov in hodimo naprej, čeprav nas vsepovsod zalezujejo male gospodične in nas nagovarjajo s tisto malo angleških besed, ki jih poznajo. Najbolj pogosta je kar Hello madame! Pri slapovih Modrega Nila smo kar dolgo, saj se jih ne moremo nagledati, hkrati pa se hladimo v osvežujočih meglicah vodnih kapljic, ki pršijo daleč naokrog. Vodnik nas vseskozi nevsiljivo spremlja. Ko nazaj grede

čakamo na čoln, smo ponovno presenečeni. Pripeljal je otroke, ki so končali pouk in se vračajo domov. Šolarji v uniformah skačejo na breg. Toliko jih je, da ne moremo verjeti, kako so se lahko vsi stlačili na krov.

Pri slapovih Modrega Nila

Potem se po isti prašni cesti vračamo nazaj v Bahir Dar. Makadamska cesta se nato priključi asfaltirani, a podobe življenja ob cesti so skoraj enake. Nekateri se sprehajajo, drugi sedijo ob cesti in počivajo, spet tretji telovadijo, delajo sklece, priklone, odklone, počepce. Čez cesto gredo pes, kokoš, koza, mimo peljejo modri bazadži, in ko se

promet zgosti, veš, da si blizu centra in boš kmalu doma. Še zadnji večer v Bahir Darju. Že v 19. stoletju so ga obiskovali popotniki iz Belgije, Francije, Anglije in Italije. Opisovali so ga kot mesto ali večjo vas. Takrat se

je imenovalo Bahir Giyorgis in v njem naj bi živelo le nekaj manj kot 2.000 prebivalcev. V različnih četrtih so živeli duhovniki, uradniki, pobiralci davkov, trgovci, obrtniki, strojarji, tkalci, drobilci kamenja. Bili so medsebojno odvisni, vendar so v družbi zasedali drugačen položaj in se njihovi pripadniki med seboj niso poročali. Leta

1936 so mesto okupirali Italijani in zelo spremenili njegovo urbano podobo, etnično strukturo in družbeno ureditev. Postavili so nove stanovanjske in trgovske četrti, Bahir Dar je dobil cestne povezave do mest Gondar,

Debre Marqos in Adis Abeba, s čolni pa se je dalo priti do drugih pristanišč ob jezeru Tana. V različnih četrtih so živeli pripadniki različnih narodov. Bahir Dar je postal mešanica ljudstev. Tu so živeli Italijani, Arabci, Somalci, Sudanci. Tudi po odhodu Italijanov je mesto raslo in se razvijalo. Počasi je postalo

upravno središče in glavno mesto amharske regije, njen trgovski, transportni, industrijski in ekonomski center. Napeljali so vodovod, elektriko, zgradili tekstilne tovarne, bolnišnice in visoke šole, ki so zdaj del Univerze Bahir Dar. Ta je ena največjih univerz v Etiopiji, na kateri študira več kot 50 tisoč študentov. Bahir Dar je tudi priljubljena točka za številne turiste, ki si želijo ogledati otoke na jezeru in slapove Modrega Nila. V mestu pa lahko obiščejo še različne trgovine, čajnice, restavracije, bare, glasbene klube, tržnice, muzeje. Tukaj sem prvič videla tudi kolesarje. Po mestu se lahko voziš tudi z bazadži in avtobusi. Z Beley Zeleke Airport pa so dnevni letalski prevozi do Adis Abebe in Gondarja. Danes v Bahir Darju večinoma živijo Amharci, nekaj je tudi Oromcev in Tigrajcev. Največ je koptov, manj pa muslimanov in protestantov. Bahir Dar je tudi sedež škofije. Maše v mestni katedrali so v starodavnem jeziku geez, ki pa se uporablja le še v liturgiji. Najbolj priljubljen šport je tudi tu nogomet.

/dalje
Špela Pahor

Teden v matični domovini

Prvič večje naložbe za Slovensko vojsko, ki je nacionalni simbol in vrednota!

Ohranja in ponavlja se mnenje, da bi zdaj, v poletnih mesecih juliju in avgustu, moral biti čas počitnic, torej oddiha in najrazličnejših sprostitvev. Morda je marsikje videti tako, toda razmere v družbi in državi so tako pereče, da se morajo vsaj vrhovi oblasti in politike soočiti z njimi, ne glede na čas. Seveda pa s tem ni rečeno, da so počitnice in oddih postali stremljenje brez pomena in vrednosti. Med trditvami, ki krožijo in se ponavljajo v delu javnosti in delu politike, je tista, da vlada in drugi odločevalci uvajajo diktaturo, nekakšne izredne razmere, s katerimi so kršene pravice, svobodni duh in dostojanstvo državljanov, kar naj je zagotovljeno z ustavo. Laži o diktaturi najbolj pogosto in vztrajno ponavljajo protestniki na kolesih ali s pešačenjem, ki ob petkih krožijo po Ljubljani in v nekaterih drugih središčih, denimo v Mariboru. Dr. Hubert Požarnik, znani slovenski psiholog, psihoterapevt, publicist, pisatelj in politik, je v komentarju z naslovom Odmevi iz nemirne deželice, objavljenem v slovenskem katoliškem tedniku Družina, like in nazore protestnikov takole opisal in ocenil: "Med protestniki najdemo ljudi vseh vrst, in s tem pisano paleto motivov, ki jih usmerjajo.

Tako imajo na primer nekateri med njimi pred očmi prvenstveno svoje osebne in strankarske interese, spet drugi imajo svojo prisotnost na protestih za znak in dokaz svojega moralnega prestiža in da sodijo med elito družbe. Tretji vidijo v protestih priložnost za sproščanje svoje napadalnosti. Za daleč največji odstotek protestnikov pa smemo mirno reči, da sploh ne ve, zakaj in proti čemu pravzaprav protestira. Njim protestiranje pomeni zgolj vznemirljiv dogodek, ki jim popestri vsakdanjik". Povsem drugače, obratno, je prepričana Lidija Jerkič, predsednica Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Za sindikalno glasilo Delavska enotnost je povedala, "da je kolesarjenje miroljubna in demokratična manifestacija, ker protestnike združujeta plemenita ideja in želja po boljšem, bolj pravičnem svetu. In drugem predsedniku vlade". Celotna politična in druga dogajanja v Sloveniji imajo seveda različna izhodišča, vsebine, obeležja, značilnosti in sporočila. Strah pred možnim novim valom okužb z virusom covid-19 je trden in se celo širi, kljub naporom in ukrepom vlade, da bi to smrtonosno zlo osamili in morda celo premagali. Epidemiologi in vladni govorec Jelko Kacin

opozarjajo, "da so zdaj največji viri okužb zabave, skupinska veseljačenja in zaznamovanja raznih obletnic". Vendar pa se mnogi sprašujejo, zakaj vlada odločneje ne ukrepa zoper potovanja in obiske na Hrvaškem, kjer je virus covid-19 veliko bolj razširjen kot v Sloveniji. Zato iz sosednje države lahko prihajajo tudi slovenski državljani okuženi z virusom. Tudi v Sloveniji seveda ne

Škofijska gimnazija Vipava

vedo, kdaj bodo zares potrdili, da je zdravstvene krize zaradi virusa konec. Očitno pa je, da se ta zelo jasno in očitno preveša v globoko gospodarsko krizo. Med pomembnimi dogodki, ki je zanje zaslužna vlada, je spremenjen odnos do Slovenske vojske, ki je sicer že od ustanovitve nacionalni simbol in vrednota. Gre za odločitev v parlamentarnem postopku, da bo država v prihodnjih šestih letih

Slovenski vojski namenila 780 milijonov evrov za naložbe in druge potrebe. Za takšen sklep je glasovalo 49 poslancev, proti pa jih je bilo 16. Sredstva za obrambo so se od leta 2010 dalje drastično zniževala, od tedaj je Slovensko vojsko zapustilo tudi okoli tisoč njenih pripadnikov. Slovenija je med članicami zveze Nato tista z najmanjšim odstotkom sredstev, ki jih namenja obrambi oziroma svoji vojski. Prejemata zgolj 1,04 odstotka

virov iz družbenega domačega proizvoda. Podpredsednik vlade in minister za obrambo Matej Tonin je javnost in politiko obvestil, da je Slovenska vojska v tako slabem stanju, da bi jo morali v primeru, da nove naložbe ne bi odobrili, razpustiti, ali, kot je tudi dejal, "ne bi bilo mogoče ohraniti pri življenju". Vsi nasprotniki sedanje vlade in koalicije so se strnili in povezali v zavračanju predloga ministra za kulturo

prof. dr. Vaska Simonitija o spremembi zakonov o RTV Slovenija, o medijih in o Slovenski tiskovni agenciji. RTV kot javni medijski servis se upira novostim in spremembam, ker noče opustiti namere, ko v svojih informacijskih programih poroča v večini enostransko, v korist politične leve. Teolog prof. dr. Ivan Štuhec, član programskega sveta zavoda RTV Slovenija, je v oddaji Radia Ognjišče opozoril, "da javna RTV Slovenija v svoji 30-letni zgodovini še nikoli ni bila tako skrajno enostransko ideološko in politično opredeljena in usmerjena, kot je v zadnjih letih. Toliko opevana neodvisnost RTV kot javnega servisa ne pozna resnicoljubnosti, pluralnosti in demokratičnosti. Glede stanja v RTV se kritično odziva tudi vrsta javnih osebnosti, ki niso ne SDS ne Janševi. Janez Janša, predsednik SDS in premier, se je sicer takole odzval: "RTV Slovenija je s plačilom prispevka s strani državljanov bogato financirana, ukvarja pa se s tem, kako postaviti eno vlado in zrušiti drugo. To pa ni tisto, za kar ljudje plačujejo 12,75 evra na mesec". Protestniki na kolesih ali s peš hojo so se v petek, 17. julija, zbrali pred zgradbo javnega RTV servisa in vpili, "da je RTV Slovenija njihova in da je ne bodo dali snovalcem sprememb zakona

o tem javnem servisu". Direktor Nova24TV Boris Tomašič je na nujni seji parlamentarnega odbora za kulturo, kjer je le s težavo dobil besedo, predlagal, naj bi krizo RTV javnega servisa rešili tako, da bi sedanjo RTV ukinili, potem pa ustanovili nov zavod, v katerem bi zaposlili zdaj delujoče časnikarje in urednike. Tako je ukrepala in bila uspešna grška vlada. Razprava o spremembah treh medijskih zakonov, ki jih je predlagal minister za kulturo, prof. dr. Vasko Simoniti, se nadaljuje in bo potekala do 5. septembra. Medtem je bila objavljena prijetna novica, da so v vseh štirih škofijskih gimnazijah, kolikor jih je v Sloveniji, zelo zadovoljni z uspehom njihovih dijakov, ki so maja in junija opravljali maturitetni izpit. Njihovi uspehi so bili pri mnogih ocenah boljši od povprečij v nekaterih javnih srednjih šolah. V Vipavi so maturanti dosegli 98-odstotni uspeh, na škofijski gimnaziji sv. Stanislava v Ljubljani je 33 dijakov, imenujejo jih tudi "korona" maturanti, doseglo 28 ali več točk. Na gimnaziji Želimlje je maturi opravilo vseh 78 dijakov, med njimi so bili trije zlati. Na škofijski gimnaziji Antona Martina Slomška pa so bili dijaki na maturi uspešni 90-odstotno. **Marijan Drožbež**

Ob 30. obletnici Kočevskega roga

"Pšenično zrno, ki je padlo v zemljo, že kali, že poganja, že prinaša sadove ..."

V Kočevju sem bil kaplan od leta 1987 do 1990, ko sem postal tajnik pri nadškofu dr. Alojziju Šuštarju. Ko sem prišel v Kočevje, so me opozorili, da se na dve strani Kočevske ne sme hoditi (to je večji del

leta 1989 in potem leta 1990 šli v Kočevski rog h grobišču Pod Krenom, kasneje pa še na nekatere druge zaminirane kraške jame, tudi k Macesnovi jami, so bile kosti dobesedno na površju jam. Grozovito, to

začeli v koncentričnih krogih hoditi okoli nas. Nič niso spregovorili. Pozneje sem izvedel, da je bila takšna komanda "od zgoraj" – pa ne iz Kočevja, ampak iz Ljubljane, kamor so morali poslati fotografijo našega avtomobila pa seveda še imena. Takrat sem "v živo" videl, kar smo študirali o marksizmu in komunizmu na teološki fakulteti, namreč da ta ideologija in iz nje izpeljani totalitarni komunistični sistem temelji na tem, da so vsi drugi, ki niso del sistema, sovražniki. Kar pa je bilo še huje: ta sistem je temeljil na piramidi strahu, pravega paranoičnega strahu. Drug drugega so se bali, od najvišjega do najnižjih, ki so morali po naročilu opravljati najbolj kruta dejanja. V Kočevju sem se srečal in pogovarjal z nekaterimi, ki so morali "delati po komandi". Kako pretresljive zgodbe! Že takrat sem vedno bolj spoznaval, da je potrebno moliti za vse žrtve, še bolj pa za takšne ali drugačne rablje. **/dalje**

Dr. Anton Jamnik

Kočevske): proti Kočevski Reki in Gotenici, kjer je tudi uradna policijska zapora, in proti Kočevskemu rogu, kjer sicer ni uradne zapore, če pa greš tja, se kmalu za tabo pojavi kakšen avto, ki vse skupaj od daleč opazuje. Opozorilo je bilo upravičeno. Ko smo konec

so grobovi tisočih ... Vem, da smo samo molili in še molili: za rajne, za žrtve in rablje – ja, še posebej za krvnike ... Ko smo bili pred jamo, kjer niti miniranje ni moglo zakriti vseh kosti, se je pojavil avtomobil: ne miličniški, temveč navaden. Trije njegovi "potniki" so

LIPICA Ob 440-letnici Kobilarne Lipica

Prenova hotela Maestoso poteka po načrtih

Delo na prenovi hotela Maestoso v Lipici so se začela sredi maja in potekajo v skladu s termiškimi načrtom. Cilj je, da bo prenovljeni hotel prve goste sprejel konec letošnjega ali v začetku leta 2021.

Prenova hotela Maestoso je ena osrednjih prioritet Kobilarne Lipica v letošnjem letu, ko praznuje 440-letnico. Prenovljeni hotel s štirimi zvezdicami superior bo ponujal 139 sob, pet kongresnih dvoran, notranji in zunanji bazen ter kreativno zasnovan wellness center, so za STA spomnili v Holdingu Kobilarne Lipica. Pomemben magnet za obiskovalce bo tudi nova, sodobna podoba hotela Maestoso, ki bo

sledila značilnostim Krasa in lipiške tradicije ter sodobnim svetovnim težnjam. Hotel bo nagovarjal širok krog vseh, ki jih pritegujeta trajnostni oziroma zeleni turizem ter aktivno in zdravo preživljanje prostega časa v

naravi. Trije tipi sob v novem hotelu Maestoso bodo nudili priložnost za izbor treh slogov oziroma doživetij, in sicer športnega sloga, družinskih sob ter superior sob. V Lipici so prepričani, da bo v prihodnje veliko več zanimanja za zelene destinacije s poudarkom na aktivnem in zdravem preživljanju prostega časa v naravi. Tako tudi sami sledijo definiciji trajnostnega oz. zelenega turizma, korak v tej smeri pa predstavlja tudi

prenova hotela. Ta obenem predstavlja zaokrožitev ponudbe in utrjevanje vloge Lipice kot generatorja turizma v regiji. Prenovo in dograditev hotela Maestoso izvaja gradbeno podjetje VG5 gradnja, ki je v postopku javnega naročanja oddalo najugodnejšo ponudbo. Vrednost gradbenih, obrtniških in instalcijskih del za prenovu in dograditev hotela znaša 6.877.800 evrov. Kobilarne Lipice bo v kratkem objavila tudi javno naročilo za prenovu bazenskega in wellness kompleksa ter javno naročilo za opremo celotnega hotelskega, bazenskega in wellness kompleksa. Vrednost celotne naložbe je ocenjena na 12,5 milijona evrov. Pandemija covid-19 sicer ni vplivala na vrednost del za prenovu in dograditev hotela, saj so ponudniki podali svoje ponudbe najpozneje v začetku letošnjega januarja. Prav tako ni pričakovati, da bi zaradi pandemije cene gradbenih storitev in opreme naraščale v prihodnjih mesecih, prej nasprotno, so po pisanju STA pojasnili v Lipici.

Stare jedi v novih loncih (91)

Katja Ferletič

Dočakali smo sezono paradižnika. Njegov okus smo sanjali vso zimo in pomlad, paradižnik je zagotovo kralj poletnega zelenjavnega vrta. To je sezonska dobrotina, ki se ji malokdo lahko odreče. Gre za nadvse aromatično, okusno in uporabno povrtnino, ki smo jo z veseljem posvojili tudi pri nas. Znanstveniki domnevajo, da jo je v Francijo iz Mehike ali Peruja prinesel osvajalec Hernan Cortes. Sprva naj bi paradižnik uporabljali kot okrasno rastlino, saj so bili plodovi majhni in rumene barve, rdeča barva pa naj bi bila posledica poznejšega zlahtnjenja. Le počasi so ljudje sprejeli "zlato jabolko" kot okusno zelenjavo in jo začeli uporabljati v kulinariki - zgodba naj bi se začela na jugu Italije, kjer so paradižnike prvi jedli revni kmetje. Paradižnikov je več kot 930 vrst, za vse okuse.

Nekateri imajo radi volovsko srce, drugi pelate, tretji češnjev paradižnik, vsem pa je skupno eno: biti morajo zreli in sladki. Izkušeni vrtničkarji dobro vedo, da je seme paradižnika bistvenega pomena za dobro bero. Nekoč so gospe vsako leto iz največjih in najbolj rdečih paradižnikov odstranile semena, jih dobro oprale in posušile na časopisnem papirju. Shranjevale so jih v papirnati vrečkah, na katere so napisale vrsto paradižnika in, če so semena dobile v dar, ime osebe, ki jim jih je podarila. Paradižnike so sejale že februarja v manjše steklene rastlinjake; ko so bile sadike dovolj velike, pa so jih presadile v zemljo. Rastline rasejo zelo hitro, zato so jih morale gospe pritrdjevati na daljše, drobne paličice. Za to opravilo so navadno uporabljale trakce, ki so jih pridobile iz starih najlonk. Za odlično aromo so izkušene vrtnarice med sadike paradižnika rade posejale baziliko, saj sta ti dve rastlini najboljši prijateljici v loncu in na krožniku. Proti mravljam so uporabljale vrelo vodo, proti ušem so špricale zmes vode, česna in pekoče paprike - vse je bilo "bio". Svež paradižnik je bil v vrtu od julija do avgusta, pa tudi še v septembru in, da so ga lahko jedli tudi pozimi, so začeli pripravljati paradižnikovo mezgo.

Pred mnogimi leti, ko se je teta poročila z orožnikom, ki je bil doma iz južne Italije, in sta se nato preselila v Videm, se je veliko navad spremenilo tudi v družini njene sestre v Sovodnjah. Spoznali so olivno olje, ki je bilo drago in se jim je sprva zdelo premočno, tako da ga je nona mešala s semenskim. Stric je prinesel tudi olive in pikantno salamo; največja revolucija v domači kuhinji pa je nastala, ko se je teta naučila kuhati paradižnikovo mezgo in jo shranjevati v steklenicah - "vsa zlahta je začela shranjevati

temne steklenice piva". Kupili so zamaške in celo napravo za njihovo zapiranje. Stric je nabavil večjo količino paradižnikov na "placu" in nekaj dni jih je hranil v kleti, da so se "umodili", da so postali močno zreli. Kupil jih je res dosti, tudi po dva kvintala, za domačo rabo in zato, ker je svojo mezgo rad nosil v dar sorodnikom in prijateljem, ko je šel k njim na obisk. Vsako poletje sta stric in teta povabila na počitnice nečakinjo, da bi pomagala kuhati "šalšo". Vstajali so ob zgodnjih jutranjih urah, stric je pripravil velik lonec in ga v vrtu položil na široke kamne, pod katerimi je zanetil ogenj, saj je bil lonec prevelik, da bi ga lahko postavil na "špargert". Najprej je bilo potrebno paradižnike oprati, zrezati in zmleti. Otroci so imeli nalogo, da so v vsako steklenico dali dva lističa bazilike, teta pa je vanjo vtila mezgo. Steklenice so zaprli, dali v kotel in med nje, da bi se ne razbile, še stare rjuhe ter časopise, nato vodo. Mezga se je tako kuhala eno uro, steklenice pa so

morale v loncu in vodi ostati do naslednjega dne. Na oglju je stric pekel mlado mlečno koruzo in po istem postopku so kuhali tudi breskov sok. Doma je nona kuhala mezgo vsakih nekaj dni, ko so bili paradižniki v vrtu dovolj rdeči, ni jih kupovala. Sledila je stričevemu receptu, a rada je pripravljala tudi mezgo s čebulo in zeleno ali s panceto in paradižnikovim koncentratom. Pripravljala je "trdo šalšo": mezgo je dala v čisto bombažno vrečo, ki jo je nato obesila na drevo. Ko se je iz vreče odcedila odvečna voda, je mezgo dala v vazice, dobro potlačila in na površje dolila olje, da ne bi prišla v neposreden stik z zrakom in se hitro skisala. Za večerjo je večkrat pripravila pomodoro. Nona jo je pripravila iz svežih paradižnikov in skuhalo (brez jajc) "bagnomaria" v vazicah, tako da jo je možu lahko ponudila tudi pozimi, ko je bilo dovolj skuhati polento, pomodoro zlit v ponev, segreti in dodati jajca.

POMODORKA**Sestavine:**

5 debelih paradižnikov, 1 čebula, par žlic olivnega olja, sol, 3-4 jajca.

Priprava:

Na olju pocvremo narezano čebulo, da porumeni. Dodamo olupljene in očiščene paradižnike, zrezane na koščke, ter sol. Pustimo, da se dušijo, in od časa do časa premešamo. Na koncu damo v paradižnik požvrkljana jajca in pustimo, da zakrcknejo. Odstranimo od ognja, premešamo in serviramo s polento ali kruhom.

Družinski oče, ki se je razdajal širši skupnosti

**Ob drugi obletnici smrti
Stjepana Kolića**

Stjepan Kolić, klicali so ga Štefko, je umrl 29. julija 2018 v letalski nesreči, kmalu po vzletu z bovškega letališča. Letalo (DR 400/180, reg. oznake D-EFTW), s katerim je za seboj vlekkel jadrarno letalo Pilatus B4, je začelo naenkrat izgubljanjati višino in strmoglavilo na gozdno jaso s prelepim pogledom na kaninsko pogorje in Rombon. Štefko Kolić je umrl star komaj 46 let in za seboj pustil ženo in šest otrok. Rodil se je 9. 7. 1972 v Klanjcu, v Zagorju na Hrvaškem, kot prvi od treh otrok staršema Dragici roj. Cingulin in Stjepanu Koliću. Do njegovega 4. leta starosti so živeli na domačiji mame Dragice na Bratovskem vrhu blizu Klanjca in Bizeljkega, potem pa so se preselili v Slovenijo; v Župelevcu, približno 10 km proč od predšnjega doma. Tu je Štefko živel do poroke (18. 7. 1998), ko se je preselil v Brežice.

Z ženo Matejo sta se spoznala v cerkvenih krogih, po zaslugi sodelovanja med župnijo Brežice in župnijo Kapele, ki je bila takrat v upravi župnije Brežice. Štefko, ki je bil zvest ministrant in pomočnik kaplanom, je hodil k mladinskemu verouku iz Župelevca (Župnija Kapele) v sosednjo župnijo Brežice. Iz zapisov prijateljev in znanec ob njegovi smrti izvemo, da je bil Štefko Kolić v prvi vrsti družinski človek; predan mož in dober oče sedmih otrok - z enim otrokom se je že srečal v večnosti. Po izobrazbi je bil teolog; a ni ostajal le pri "znanju in govorjenju o Bogu", temveč se je učil z Bogom pogovarjati. Bil je mož molitve, dobitelj in dejavne vere ter mnogoterih pobud. Svojo družino je vzdrževal s trdim delom v podjetju, ki ga je ustanovil leta

2003. Sprva je imel trgovino z radijsko vodenimi modeli letal in avtomobilov, temu je dodal še kombi za prevoze otrok s posebnimi potrebami. Skrbel pa ni le za svojo

mesto in gonilna sila Aerokluba Posavje, v zadnjem letu pa je pomagal tudi pri opravljanju panoramskih poletov in aerovleke v Bovcu. Zgovoren je napis na kamnu, ki ga je žena Mateja skupaj z otroki v spomin na moža in očeta položila na kraj nesreče: "O, Bog, naj se ne pritožujemo, ker smo izgubili Štefka, naj se ti raje zahvalimo, ker smo z njim živeli tako lepo in bogato življenje. Sprejmi ga v svojo veselje, v višine, ki jih je tako ljubil!" "Če kristjan ni vesel, je mrtev kristjan", je pogosto rekel. Vedno je opozarjal na lepo in pozitivno plat dogodkov. Očitno to počne še naprej! Na kraju svoje smrti nas zbira, da molimo za družino in se odločamo za življenje.

Bogdan Vidmar

družino, temveč se je razdajal tudi širši skupnosti. Bil je prijazen in vesel človek, ki je rad pomagal bližnjim. Z ženo Matejo sta vodila več zakonskih skupin in pričevala za družinsko življenje. Mlade pare sta vzgajala za kakovostne medsebojne odnose. Redno sta se udeleževala seminarjev za zakonce v okviru Družina in življenje. Z ženo Matejo in otroki se je z avtomodom podajal na kolesarska romanja po slovenski Jakobovi poti in po drugih romarskih poteh. Več kot 20 let je bil Štefko dejaven pripadnik civilne zaštite Občine Brežice. Sodeloval je pri usposabljanjih in v posredovanjih ob nesrečah. Med drugim je iz zraka posnel poplave v občini Brežice, sodeloval pri odstranjevanju žledu (februar, 2014) in v Sprejemnem centru za begunce v Brežicah (2015). Bil je navdušen in strasten pilot; član Aerokluba Novo

Vabilo na shod za življenje in k sv. maši za pokojnega Stjepana Kolića

Sv. maša ob 2. obletnici smrti Stjepana Kolića bo v **sredo, 29. julija 2020, ob 10. uri**, na kraju letalske nesreče (v Koritih - jasa med Bovcem in Golf igriščem Bovec). Somaševanje bo vodil g. Milan Kšela, župnik v Brežicah. Kdor želi pod vodstvom odraslih skavtov peš (okoli 15 minut hoje), bo zbor ob 9.30 na parkirišču vstopne postaje kaninske žičnice (Postaja A, Dvor 43, Bovec). Dan prej, v **torek, 28. julija 2020, ob 19. uri**, bo na istem mestu potekal shod za družino in življenje. Navzoče bo nagovorila Mateja Kolić, žena pokojnega Stjepana. Kdor želi peš (okoli 20 minut hoje), bo zbor ob 18.30 na parkirišču vstopne postaje kaninske žičnice (postaja A, Dvor 43, Bovec). Inf. Bogdan Vidmar: 051 323 165.

Naturopatski nasveti (301)

Erika Brajnik

Chestnut Bud

Chestnut Bud je cvetna esenca tistih, ki se ničesar ne naučijo od svojih napak ali napak drugih. Oseba, ki potrebuje to esenco, ponavlja vedno iste vzorce. Izbere vedno iste vrste oblek, išče vedno ene vrste moškega / ženske. Ima vedno iste težave. Deluje površinsko, nestabilno, šibko in raztreseno. Bere vedno več knjig istočasno, dela več stvari hkrati, a nobene ne dokonča. Študira več stvari, a ničesar ne doštudira, v nič se ne poglobi, vse je preveč površinsko, bežno, zato takšna oseba pogosto deluje banalno. Celotno življenje išče idealnega partnerja, ki ga seveda nikdar ne najde. Nihče ni dovolj dober, na nobenega se ne naveže, saj je vedno kaj narobe. Išče razloge, da ostane "status quo", da se ne poglobi vase. Vrta se vedno v istem krogu težav. Cvetna esenca Chestnut Bud je primerna tudi za študente, ki večkrat ponavljajo isti izpit. Pomagala bo osebi okrepiti notranjo

gotovost, trdnost, izostrila bo pogled, misli in razum, tako se bo taka oseba znala zbrati, vztrajati, konkretizirati in dokončati svojo idejo, zamisel, projekt. Ne bo več delovala labilno, nestabilno, banalno, površinsko, ampak bo močna, konkretna, trdna, odločna in direktna. Notranja moč in trdnost bosta zrasli. Tako bo takšna oseba lažje zaspala in spala, saj ima navadno težave s spanjem, ker vedno razmišlja o istih stvareh in težavah, ki se stalno ponavljajo kot mantra. Bi pomagala ta cvetna esenca tudi ob koronavirusu? Bi, sploh če želimo prekiniti z vedno istimi vzorci strahu. V naturopatiji vedno svetujemo mešati 5 različnih esenc. Tako bomo na primer ob strahu zaradi koronavirusa zmešali cvetne esence: Chestnut Bud (ponavljanje slabih novic), Aspen (strah), Cherry plum (okrepitev živčnega sistema) in ostale, ki jih bomo še spoznali. www.saeka.si

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviolas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franeka Žgavec
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385
Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica,
tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviolas.eu
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst,
tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviolas.eu
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica,
tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.com
www.noviolas.eu
TISK: Centro Stampa Veneto S.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD,
tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it
LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493
PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov
Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, SWIFT ali BIC koda: CCRTIT2TVOV
naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.
OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviolas.eu
Jamčenje zasebnih podatkov: v skladu s 13. členom Uredbe EU 2016/679 in z zakonskim odlokom 101/2018 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.
Novi glas je član Zdrženja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov in Italiji FISC
Izdajanje našega tednika Novega glasa podpirata tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Dežela Furlanija Julijska krajina po DZ št. 26/2007.
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek za založništvo po zakonu št. 198/2016 in zakonskem odloku 70/2017 (prej zakon št. 250/1990). Novi glas prejema javna sredstva za medije.
Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks. To številko smo poslali v tisk v torek, 21. julija 2020, ob 13. uri

NOVI
GLAS

KULTURNI DOM GORICA Poletne prireditve 2020 Pestro "Poletje v školjki"

Če prislonimo uho na školjko, lahko zaslišimo tisočero šumov morja, ki nam vzbudijo marsikateri občutek. Kulturni dom Gorica in kuturna zadruga Maja sta si zamislila vrsto prireditev z naslovom *Poletje v školjki 2020*, da bi gledalcem ponudila raznoliko paleto prireditev, od glasbenih do filmskih in gledaliških. Pod geslom *Komigo - Across the border - Poletje v školjki 2020* bodo na različnih prizoriščih našega mesta in širše gledalci po premoru, ki ga je povzročil koronavirus, spet lahko "vdihavali" poživljajoči

ponudbe, na kateri so bili predstavniki soudeleženih društev in goriški občinski odbornik Fabrizio Oreti, ki je pohvalil prizadevanja KD tudi v tem hudem času, ko bi marsikdo drug "vrgel puško na koruzo". Komel se je zahvalil osebju KD in članom zadruga Maja za opravljeno delo v tem težavnem obdobju, in zvestim abonentom večjezičnega festivala Komigo, ki so potrpežljivo vztrajali v pričakovanju napovedanih predstav. Te se bodo začele z brezplačnima filmskima večeroma pod zvezdami v Kulturnem domu A. Budal

satirična oddaja Radio poper, v produkciji KUD pod topoli s "kabaretistoma" Borisom Kobalom in Borisom Devetakom. Najbolj odmevna večera bosta v parku Coronini v Gorici na drevoredu 20. septembra, vsakič ob 20.45. Dne 3. avgusta bo odmevala glasba skupine Abba Stars iz Prage z znanimi popevkami švedske skupine Abba, 31. avgusta bo pa koncert skupine narodno-zabavne glasbe Modrijani iz Slovenije. Oba večera bosta v sodelovanju s Kulturnim centrom Lojze Bratuž iz Gorice, Zvezo slovenskih

goriškimi pevci. V avgustu ali septembru bo v sklopu Komigo komedija *Shoes u glavo ...*. V njej igrajo Boris Devetak, Franko Korošec, Žan Papič in Dominik Vodopivec. Predstavo režira Boris Kobal (produkcija D brus braders Kosovelov dom Sežana in TIP teater Ljubljana). V septembru bo koncert slovenske skupine *Help! A Beatles tribute*, julija in avgusta bo v goriškem Kulturnem domu razstava risb, portretov in karikatur *Pa vendar nasmejani!* Jurija Devetaka iz Trsta. Če bo slabo vreme, bodo vsi dogodki v Kulturnem domu v Gorici.

V sklopu *Across the border* bodo še "dodatni glasbeni izjivi": 31. 7. ob 21.00 v Červinjanu koncert skupine Etnoploč Trio; 20. 8. v Vipavskem Križu večer z orkestrom Nova in Vladom Kreslinom; 22. 8. ob 20.00 na Bevkovem trgu v Novi Gorici koncert orkestra Nova s kantavtorico Paolo Rossato. Kulturni dom in zadruga Maja bosta večere uresničila s sodelovanjem KD O. Župančič (Štandrež), KD Danica (Vrh), KD Vipava (Rupa - Peč), KD Sovodnje, Pihalnim orkestrom Kras (Doberdob) in Kulturnim domom Nova Gorica.

Prireditve bodo potekale ob upoštevanju predpisov proti širjenju koronavirusa; obvezni sta varnostna razdalja in uporaba zaščitnih mask. Zaradi omejenega števila sedežev na vseh prizoriščih je potrebna rezervacija vstopnic: **Kulturni dom v Gorici (ul. Brass 20 - tel. 0481 33228 - info@kulturnidom.it)**

V vednost košarkarskim privržencem

Upokojil se je duhovni vodja zlatih slovenskih košarkarjev

Tudi ta teden o košarki, tokrat res predvsem za košarkarske privržence. Med tednom smo namreč prebrali novico, da se je športno upokojil eden od junakov slovenske zlate kolajne na evropskem prvenstvu 2017. Čevlje je, kot se temu reče, obesil na klin Saša Zagorac, ki je bil starosta zlatih reprezentantov selektorja Igorja Kokoškova. Marsikdo se ciklično sprašuje, kaj je ostalo od tistega zmagoslavja v Istanbulu septembra 2019. Odtlej je bila slovenska izbrana vrsta pač neprepričljiva in dokaj neprepoznava. Najzlahtnejšega odličja ne more Dončiču, Dragiču in tovarišiji nihče odvzeti, vendar tisti uspeh le ni bil tisti motor za neki dodatni razcvet košarkarskega gibanja po državi. Za seboj vleče prej Luka Dončič kot posameznik, ki je kot čudežni deček že očaral ves svet. Slovenska košarka pa trpi, saj se je generacija od tedaj zamenjala, državno prvenstvo je še naprej izjemno skromno, selekcija z državnim grbom se ne more več ustrezno zložiti. A povrnimo se k Zagorcu. Ljubljančan iz Lavrice, letnik 1984, visok 206 centimetrov, krilni center. Poslavlja se s spoštovanjem vredno kariero, čeprav ni bil vrhunski igralec. Imel pa je na tistem evropskem prvenstvu zelo pomembno

in tudi opazno vlogo. Bil je veteran s priznano vrlino, da je s svojim pokroviteljskim nastopom tako na igrišču kot v garderobi ščitil in krotil sveže mladce iz ekipe. Nedvomno referenčna točka za selektorja in soigralce. Imel pa je tudi zelo dober trenutek forme, tako da je bil koristen na parketu, kjer se je izmenjeval s talentiranim Anthonyjem Randolphom, naturaliziranim Američanom. Spomnimo se ga na primer v polfinalu proti Španiji, ko je proti impozantnima bratoma Gasol prispeval nekaj odločilnih košev. Včasih je začel tudi v standardni peterki. Bile so tudi tekme, ko je bil na udaru javnosti zaradi slabega učinka, vendar v tistem brezhibnem kolesju zmagovite reprezentance je predstavljal ključen kamenček. To mu je treba priznati. Sicer je poklicno košarkarsko pot začel in končal v domači Olimpiji, soliden center je bil tudi njegov starejši brat Željko. Saša pa je branil barve več klubov v prvi slovenski ligi, kruh je služil tudi v Italiji (Teramo in Imola), več sezon je preživel v vzhodni Evropi (Poljska, Rusija, Madžarska, Bolgarija), okusil je špansko prvenstvo, doživel pa je tudi eksotični izkušnji v Iranu in Bahrajnu. Skratka, športni svetovljan in - evropski prvak.

IK

HC

Viljena Devetak (KD Danica Vrh), odbornik za kulturo občine Gorica Fabrizio Oreti, predsednik Kulturnega doma Igor Komel, Maša Braini (Kulturna zadruga Maja) in Jan Komel (Kulturni dom Gorica)

zrak kulture. "Odpreti vrata gledališču" predstavlja nemajhno družbeno vrednost za celotno skupnost. Pomeni tudi, da ne 'razpršimo človeškega kulturnega kapitala', ki gravitira in sodeluje z različnimi kulturnimi ustanovami. Tako je med drugim dejal predsednik goriškega Kulturnega doma Igor Komel na tiskovni konferenci, 17. julija, ob predstavitvi poletne

v Štandrežu. 27. julija ob 21. uri bo dokumentarni film o slovenskem kantavtorju Vladu Kreslinu "Poj mi pesem ...", ob prisotnosti pevcu, 28. julija ob isti uri bo film *Preboj (Heroji se zgodijo v najtežjih trenutkih)* v režiji Dejana Baboske; v glavnih vlogah igraata Domen Valič in Darko Nikolovski. Navdušeni obiskovalci Komigo se bodo zabavali 31. julija, ko bo ob 21. uri na Vrhu v centru Danica

kulturnih društev, Zvezo slovenske katoliške prosvete, Glasbeno matico, Glasbenim centrom Emil Komel iz Gorice in Kulturnim domom Nova Gorica, pod pokroviteljstvom SKGZ, SSO, Občine Gorica in Dežele FJK. Zvrstili se bodo še drugi dogodki: 28. 8. bo v Kulturnem domu v Gorici koncert orkestra Nova iz Nove Gorice z gosti Paolo Rossato in mladimi

POREČ Zanimiva arheološka najdba v Istri

V pristanišču v Poreču so našli 2000 let staro rimsko ladjo

Hrvaški arheologi so v letošnji pomladi v mulju kopenskega dela pristanišča v Poreču našli zelo dobro ohranjeno več kot pet metrov dolgo rimsko ladjo iz 1. stoletja. Gre za ladjo, za katero je značilna tehnika šivanja, s katero so speli posamezne elemente. Ladja je ena izmed treh takšnih, ki so jo v hrvaški Istri doslej našli na kopnem. Našli so jo, medtem ko so arheologi pregledovali del poreškega pristanišča, na katerem so načrtovali preureditev. Poreč je bil nekoč antična kolonija, ladjo so našli pri nekdanjem antičnem pomolu. Arheologi so poudarili, da ladja predstavlja najbolj pomembno arheološko najdbo na območju Poreča zadnjih 30 let. Ladjo so že

ljubkovalno poimenovali Porečanka, ki naj bi arheologom razkrila tudi več o antičnem Poreču. Domnevajo, da je bila morská gladina v tem delu Jadrana občutno nižja, kot je danes. Gre za pravi arheološki posladek, ki je povzročil sladke skrbi arheologom in konservatorjem, ki se bodo z najdbo ukvarjali še dolgo časa. Ladja je bila široka 1,7 metra in je imela eno jadro. Domnevajo, da je šlo za manjšo ribiško ladjo, ki naj bi jo lokalno prebivalstvo uporabljalo tudi za tovorni promet. Po izkopu bodo Porečanko premestili v poseben izdelan bazen v skladišču poreškega muzeja, v katerem bo, lahko tudi več let, potekalo razsoljevanje najdbe.

Sledila bo restavracija ladje, nato bo razstavljena v muzeju v Poreču. Arheologi

pričakujejo, da bo mogoče izdelati zelo pristno rekonstrukcijo, glede na to,

da so lepo ohranjeni oplat, rebra in kobilica. Spomnili so, da so eno

najbolj znanih ladij podobne izdelave našli v Zambratiji pri Umagu ter

da ladjedelniška tehnika šivanja sodi v predrimske čase Histrov in Ilirov.

Podobne ladijske razbitine so našli tudi v Zatonu pri Ninu in v Caski na otoku

Pagu. Vse najdene ladje na Hrvaškem so bile večje od te v Poreču. S podobno tehniko šivanja izdelano 30-metrsko rimsko tovorno ladjo, prav tako iz prvega stoletja, so arheologi našli na območju Brezovega loga v Lipah v vzhodnem delu Ljubljanskega barja leta 1890. Znana je kot ladja iz Lip in sodi med najzgodnejše znane primere enkratnih dokazov obsega in zmogljivosti rečne transporta v rimskem obdobju, je med drugim zapisala skupina avtorjev v Arheološkem vestniku leta 2014. V prispevku Zgodnjerska ladja iz Ljubljane pri Sinji Gorici so med drugim primerjali tehniko izdelave ladje iz Lip in tiste iz Sinje Gorice, ki so jo našli leta 2008.

Zaplavajmo

skupaj

v morju

novosti

@ivanpersoglia

NOVI
GLAS

Uredništvo

www.noviglas.eu
gorica@noviglas.eu
+39 0481 550330

Uprava

zadruga.gm@gmail.com
+39 0481 533177